

ADVOKATETIK

– ret og rammer

MARTIN LAVESEN

LARS ØKJÆR JØRGENSEN

2. UDGAVE

ADVOKATETIK

– ret og rammer

2. udgave

Martin Lavesen

Lars Økjær Jørgensen

Advokatsamfundet
2012

ADVOKATETIK

- ret og rammer

Udgiver:

Advokatsamfundet

Kronprinsessegade 28

1306 København K

Telefon 33 96 97 98

Fax 33 36 97 50

samfund@advokatsamfundet.dk

www.advokatsamfundet.dk

2. udgave, 1. oplag

© Advokatsamfundet 2012

Layout: Adman Kommunikation Aps

Tryk og indbinding: Jørn Thomsen Elbo

ISBN 978-87-89741-23-9

Udgivet med støtte fra Margot & Thorvald Dreyers Fond.

Bogen kan bestilles ved henvendelse til Advokatsamfundet enten pr. brev til adressen Kronprinsessegade 28, 1306 København K, telefonisk på 33 96 97 98, via telefax på 33 36 97 50 eller ved e-mail til samfund@advokatsamfundet.dk.

*Ingen, der håber på dig,
bliver til skamme.*

Sl 25,3

Forord

Siden 1. udgave af denne bog udkom i 2008 har der været en del udvikling i praksis, og Advokatrådet har i 2011 udgivet en ny udgave af de advokatetiske regler.

Denne 2. udgave har ligesom 1. udgaven til hensigt at give en overordnet forståelse af, hvad der ligger i begrebet 'god advokatskik'. Bogen fokuserer på behovet, begrundelsen og baggrunden for advokatetikken.

Det er tanken, at 'Advokatetik – ret og rammer' i samspil med bogen 'De Advokatetiske Regler med kommentarer', som udkom i 2011, skal danne grundlaget for advokatuddannelsens undervisning i god advokatskik.

Derudover håber vi, at bogen kan være med til at skabe en bredere debat om og fokus på, hvilke spilleregler, der bør gælde for advokaters udøvelse af deres virksomhed.

Det er fortsat Advokatrådet, der står bag bogen. En tak rettes også denne gang til Margot og Thorvald Dreyers Fond, som har gjort udgivelsen mulig.

Vi takker stud. jur. Maria Søbjerg Loller for bistand med opdatering af teori og praksis, ligesom vi takker de mange advokatfuldmægtige, som gennem årene har bidraget med gode råd.

København, november 2012

Martin Lavesen og Lars Økjær Jørgensen

Indhold

Forord.....	5
1. Advokaten i samfundet	10
1.1 Advokaten – en vigtig brik	10
1.1.1 Del af retsstaten.....	10
1.1.2 Særlig stilling i retssamfundet.....	11
1.1.3 Del af en profession.....	12
1.2 Hvad er en advokat?	13
1.2.1 Kvalifikationer	14
1.2.2 Opgaver	16
1.2.3 Egenskaber.....	18
1.3 Advokatens forskellige ansigter	20
1.3.1 Den ansatte advokat	20
1.3.2 Den beneficerede advokat	22
1.3.3 Bestyrelsesadvokaten.....	23
1.4 Advokaten uden for sin virksomhed.....	25
2. Regulering af advokathvervet.....	26
2.1 Lovregulering for advokater	26
2.1.1 Retsplejelovens sjette afsnit	26
2.1.2 Generalklausulen i retsplejelovens § 126	27
2.1.3 Håndtering af retsplejelovens § 126 i praksis.....	29
2.2 De advokatetiske regler	30
2.2.1 Advokatrådets vejledende opfattelse	30
2.2.2 Reglernes pligtsubjekter.....	32
2.2.3 Samspil med lovgivningen.....	33
2.2.4 Samspil med andre regler	34

2.3	International regulering	35
2.3.1	EU's direktiver	36
2.3.2	CCBE's Code of Conduct	37
2.3.3	FN's Basic Principles	37
2.3.4	Europarådets rekommandation	38
2.4	Beslægtet professionsregulering	38
2.4.1	Juridiske rådgivere	40
2.4.2	Revisorer	41
2.4.3	Sammenligning af regler	42
2.4.4	Skrappe regler for advokater – fordele og ulemper .	43
3.	Advokatsamfundet	45
3.1	Advokaterne som profession	45
3.1.1	Advokatprofessionens organisation	46
3.1.2	Selvregulering ved regeludfærdigelse	47
3.1.3	Selvregulering ved regelhåndhævelse	48
3.2	Advokatrådets tilsyn	49
3.2.1	Tilsyn med klientkonti	49
3.2.2	Andre tilsyn	51
3.2.3	Håndtering ved mistanke om regelovertrædelse . . .	52
3.3	Advokatnævnets sagsbehandling	53
3.3.1	Håndtering af indbragt klagesag	53
3.3.2	Salærklager	55
3.3.3	Adfærdsklager	56
3.4	Historisk udvikling	56
3.4.1	Sagførerloven fra 1868	57
3.4.2	Retsplejeloven fra 1916	58
3.4.3	Retsplejeloven fra 1982	59
3.4.4	Retsplejeloven fra 2007	60
4.	Drift af advokatvirksomhed	62
4.1	Hvad er advokatvirksomhed?	62
4.1.1	Begrebet advokatvirksomhed	62
4.1.2	Advokatvirksomhedens rammer	64

4.2	Advokatvirksomheden udadtil.....	65
4.2.1	Møderetsmonopolet.....	65
4.2.2	Markedsføring.....	66
4.3	Virksomhedsformer.....	67
4.3.1	Personligt ejet virksomhed.....	68
4.3.2	Advokatselskaber.....	69
4.4	Advokatens samarbejder.....	69
4.4.1	Samarbejde med andre advokater.....	69
4.4.2	Samarbejde med andre erhverv.....	70
5.	Grundlæggende principper.....	73
5.1	Uafhængighed.....	73
5.2	Tavshedspligt.....	75
5.2.1	Baggrund for tavshedspligten.....	75
5.2.2	Undtagelser til tavshedspligten.....	76
5.3	Interessekonflikter.....	79
5.3.1	Forskelle i systemet for advokater og andre erhverv.....	79
5.3.2	Krav om klientvaretagelse.....	81
5.3.3	Klientsamtykke.....	83
5.3.4	Fællesrepræsentation.....	83
5.3.5	Afsmitning og chinese walls.....	84
5.3.6	Bivirkninger af reglerne.....	85
5.4	Tillid og troværdighed.....	86
6.	Klientforholdet.....	88
6.1	Ret til frit advokatvalg.....	88
6.2	Advokatopdraget.....	89
6.2.1	Opdragets etablering.....	90
6.2.2	Fuldmagt og bemyndigelse.....	91
6.2.3	Opdragets ophør.....	92
6.3	Advokatbistanden.....	93
6.3.1	Rådgivningens omfang.....	93
6.3.2	Samspillet med klienten.....	94
6.3.3	Asymmetrisk information.....	95
6.4	Behandling af betroede midler.....	96

6.5 Fastsættelse af honorar	97
6.5.1 Krav om rimelighed	97
6.5.2 Tid og andre parametre	98
6.5.3 Salæraftaler	99
6.5.4 Vederlag i andet end penge	100
6.5.5 Billigst mulige rådgivning	100
6.5.6 Fortabelse af honorar	101
6.6 Ansvar og forsikring	101
7. Advokatens interesser	104
7.1 Retten	104
7.2 Myndigheder	106
7.3 Andre advokater	107
7.4 Andre aktører	108
7.4.1 Modparten	108
7.4.2 Vidner og syns- og skøns mænd	109
Litteratur	111
Forkortelser	113
Stikordsregister	114

1. Advokaten i samfundet

1.1 ADVOKATEN – EN VIGTIG BRIK

1.1.1 *Del af retsstaten*

Benævnelsen *retsstaten* leder ofte tankerne hen på domstolene, anklagemyndigheden og politiet. Det er den del af retssamfundet, som er statsligt. Dommere, anklagere og politipersonale er alle ansatte af staten. Det er også staten, som betaler omkostningerne ved at drive institutionerne, og det er statens repræsentanter, som bestemmer, hvor mange penge der skal afsættes.

I modsætning hertil indgår advokaterne i private virksomheder, enten som ejere eller som ansatte. Advokaterne betaler selv omkostningerne til lønninger, husleje samt kontorhold og fastlægger selv niveauet for disse omkostninger. Staten har ikke indflydelse på advokatens behandling af de konkrete sager.

Advokaten er en vigtig del af retssamfundet som borgerens beskyttelse mod staten. Hvis advokaten var ansat i staten, hvis staten betalte advokatens udgifter, eller hvis staten kunne bestemme over advokatens sagsbehandling, ville advokaten ikke kunne varetage dette hverv.

Derfor er forskellen mellem statens institutioner og advokaterne central og nødvendig i et moderne retssamfund med afgørende vægt på retssikkerheden¹.

1 Axel Pedersen beskrev i 1969 uafhængighedskravet til staten i følgende flotte vendinger: "I et større – dødsens alvorligt – perspektiv må det fremhæves, at domstolenes og advokaternes fuldstændige uafhængighed af statsmagten og offentlige myndigheder er den dybeste kløft, som skiller de demokratiske stater fra alle former for totalitært styre. Det er afgørende for borgernes personlige frihedsrettigheder, at der findes en fri og uafhængig, højt uddannet advokatstand, som frit kan tale hver mands sag for retten, også imod statsmagten og de offentlige myndigheder, også når den lille mand kommer i klemme i maskinen. Borgernes domstol har fra fjerne tider haft en levende følelse for ret og uret, har vogtet loven til værn for frihed og ret, og er nu vel vidende om, at hvor der findes advokater, som frit og uhindret kan udøve deres virksomhed, vil der også være demokrati og frihed."

1.1.2 Særlig stilling i retssamfundet

Borgeren skal have mulighed for at vælge en rådgiver, som kan leve op til borgerens berettigede forventninger om kvalificeret bistand.

Dette opnås ved at stille særlige krav til advokaters uddannelse, adfærd, økonomiske forhold, forsikring, behandling af betroede midler mv., samtidig med at advokatens titel og virke beskyttes mod at blive kopieret af personer, hvis erhvervsudøvelse ikke bygger på det samme solide fundament, som gør sig gældende for advokaten.

Betegnelsen advokat er en beskyttet *titel*². Det følger således af rpl. § 120, stk. 1, at personer, der ikke har fået beskikkelse som advokat, og personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed mv., ikke må betegne sig som advokat. Det er strafbart at benytte titlen uden at have ret hertil.

Til titelbeskyttelsen er knyttet såvel rettigheder som pligter. På den ene side hænger titelbeskyttelsen sammen med advokaters eneret til at føre retsager. Ved ændringen af retsplejeloven i 2007 blev mindre sager om forfaldne pengekrav, mindre byretssager og udlægsforretninger i fogedretten dog undtaget fra dette møderetsmonopol, jf. afsnit 4.2.1. Større retssager har advokaten fortsat eneret på at føre.

På den anden side ligger der også i titelbeskyttelsen en pligt for advokaten til at agere uafhængigt og loyalt varetage sine klienters interesser, da der til titlen knytter sig en forventning fra klienten og fra samfundet herom, jf. afsnit 5.1. Retsplejeloven foreskriver en beskyttelse af advokatens fortrolighedsforhold til klienten, idet advokaten er underlagt tavshedspligt, jf. afsnit 5.2.

Tilsvarende er advokattitlen det offentlige garanti for, at advokaten opfylder de ovenfor nævnte betingelser og i øvrigt er underlagt regler om god advokatskik såvel som Advokatrådets tilsyn og Advokatnævnets disciplinærmyndighed, jf. afsnit 3.2 og 3.3.

Beskyttelsen af advokattitlen betyder, at betegnelsen 'advokat' fortsat er et varemærke, som signalerer en række vigtige kvaliteter. Via reguleringen af advokathvervet gøres valget af rådgiver lettere og sikrere for borgeren, som får et tydeligt billede af, hvad advokat-

² Begrebet kommer fra latin (*titulus*) og betyder 'indskrift'. Titlen rummer en forhåndskommunikation, der er egnet til at give modtageren et indtryk af, hvilke evner og egenskaber titelindehaveren er i besiddelse af.

titlen står for og hvilke 'garantier', borgeren har, når en advokat bliver valgt som rådgiver. Dette er advokatens særlige stilling i retssamfundet.

Advokaten udgør da også sammen med dommeren og retsvidenskabsmanden traditionelt en helhed. Dommeren fortolker retten, retsvidenskabsmanden forklarer den, og advokaten er den, der i hverdagen rådgiver og vejleder borgeren om retten.

1.1.3 *Del af en profession*

I modsætning til tidligere er advokaterhvervet i dag ikke en del af det offentlige embedsapparat, men en selvstændig profession³.

Bortset fra organisations- og virksomhedsansatte advokater driver advokater virksomhed som selvstændige erhvervsdrivende, der yder juridisk rådgivning, eller arbejder som ansatte hos en selvstændig erhvervsdrivende, der yder juridisk rådgivning.

Advokaterhvervet er liberalt og kendetegnes ved, at advokater som professionelle og uafhængige lever af at give råd til andre om løsning af deres problemer. I kraft af den professionelle kompetence er der ofte en informationsmæssig asymmetri, jf. afsnit 6.3.3, mellem advokaten og klienten, idet klienten netop søger advokaten for at kompensere for sin manglende viden.

Det er også et kendetegn, at advokaten virker inden for en retlig ramme, der sikrer en særlig integritet og frihed. I betegnelsen selvstændig ligger også en opfattelse af, at advokaten stiller sin person bag den rådgivning, som advokaten udøver, og – hvis rådgivningen er mangelfuld – sin formue, jf. afsnit 6.6.

De praktiserende lægers patienter betaler ikke selv for at få hjælp fra lægen. Lægerne har i stedet en aftale med sundhedsmyndighederne om betaling og i øvrigt om, hvor mange læger, der må være pr. borger i et område. Dette giver lægerne en vis sikkerhed for indtjening. Denne sikkerhed har advokater ikke.

Hovedreglen er, at det er advokatens egne klienter, der selv skal betale for advokatens indsats med enkelte undtagelser (fri proces,

3 Begrebet kommer fra latin (*professionem*) og betyder "udtalelser, der afgives i det offentlige rum". Medlemmerne af professionen er samlet som følge af en fælles erklæring, som forpligter dem under visse fælles værdier.

retshjælp, retshjælpsforsikring, omkostningsdækning i skattesager og beskikkelse). Advokater må derfor på linje med andre erhvervsdrivende være gode forretningsdrivende for at kunne fungere og drive en økonomisk attraktiv virksomhed.

Advokaterne er i henhold til lov samlet som en profession, da alle advokater skal være medlem af Advokatsamfundet, jf. afsnit 3.1. En af fordelene for advokaterne ved at være del af en profession er muligheden for at støtte hinanden kollegialt, uden at komme i strid med reglerne om fri konkurrence – også i relation til statens regulering af standen.

En anden af fordelene er evnen til at tale med én samlet kraftig stemme som høringspart for ministerier mv. og over for pressen. Det gælder også internationalt gennem den europæiske sammenslutning af advokatsamfund, CCBE, og den internationale advokatsammenslutning, IBA.

Det har en række vigtige fordele at være en fri profession, men det stiller også særlige krav til advokaterne. Advokaterne er på godt og ondt afhængige af hinanden. Standens omdømme kan påvirkes, når blot nogle få advokaters uheldige indsats får presseomtale. Flere tv-udsendelser har f.eks. i de senere år fremstillet forskellige advokater lidet flatterende og dokumenteret snyd og ulovligheder. Derfor ligger der et ansvar på den enkelte advokat – også over for kollegerne.

Advokatstandens myndigheder under Advokatsamfundet har samtidig en forpligtelse til gennem regeludstedelse, tilsyn og disciplinærindsats at sikre, at antallet af tilfælde, hvor advokater optræder i strid med advokatreglerne, begrænses mest muligt.

1.2 HVAD ER EN ADVOKAT?

Der er en række forskellige forhold, som tilsammen former billedet af en advokat. De fleste har baggrund i de krav, der stilles til og de egenskaber, der forventes af advokaten.

Historisk er advokaten blevet forbundet med at fremme ret og hindre uret. Nutidens advokatregulering bygger fortsat på, at dette er advokatens opgave i en demokratisk retsstat. Virkeligheden i dag er mere kompleks, da der i de senere tiår er sket store forandringer i advokaters arbejde og organisation.

Det er derfor vanskeligt med få ord at beskrive, hvad en advokat er. De, der anvender advokater, har alle en mere eller mindre klar opfattelse af, hvorfor de valgte en advokat og ikke en anden rådgiver⁴.

Hver forklaring vil imidlertid være præget af, hvilken type opgave den pågældende klient ønsker, at advokaten skal tage sig af. Alle vil de have opfattelsen af, at advokaten på den ene eller anden måde skiller sig ud som særlig egnet til at varetage deres interesser ved den konkrete opgave.

1.2.1 Kvalifikationer

De høje krav til advokaters kvalifikationer er med til at tegne billedet af en rådgiver med fokus på kvalitet og dermed sikkerhed for effektiv og rigtig behandling af klientens sag.

De gode kvalifikationer er, med andre ord, en del af advokaters branding. Det er af hensyn til klienterne vigtigt at sikre, at titlen 'advokat' er forbundet med opfyldelsen af en række krav til kvalifikationer. På denne måde har kvalifikationskravene sammenhæng med titelbeskyttelsen.

Efter rpl. § 119, stk. 2, har enhver, der opfylder visse personelle krav om habilitet og uddannelse ret til at få beskikkelse som advokat⁵. Har en person advokattitlen, besidder personen en række kvalifikationer.

En person, der søger beskikkelse, skal have bestået juridisk kandidateksamen. Reglen er baseret på, at en cand. jur.-uddannelse anses for at være den mest grundige juridiske uddannelse, der eksisterer.

4 Billedet af advokater dannes i dag ofte af det indtryk, som gennem tv og film tegnes af advokater. Disse produktioner er næsten alle amerikanske og tager udgangspunkt i amerikansk ret. Alligevel påvirker de også danskernes opfattelse af advokaten og er formentlig en af grundene til, at en undersøgelse i Danmark har vist, at jobbet som advokat er det næstmest prestigefyldte – kun overgået af jobbet som pilot.

5 Retsplejeloven indeholder også andre regler, der har til formål at sikre, at der værnes om advokatstandens almindelige anseelse, samtidig med at risikoen for misbrug og uforsvarlig adfærd reduceres. Beskikkelse kan nægtes, dels hvis den pågældende er dømt for strafbart forhold, og det medfører en nærliggende fare for misbrug af adgangen til at drive advokatvirksomhed, dels hvis den pågældende har udvist en adfærd, der giver grund til at tro, at advokatvirksomhed ikke kan drives forsvarligt.

Kravet skal også ses i lyset af den rolle som generalist, advokaten indtager i retssystemet.

Den kandidat, der søger beskikkelse, skal tillige i mindst tre år have været i praktisk juridisk virksomhed – i ‘mesterlære’. Herved forstås, at personen ikke blot modtager teoretisk indlæring som på skolebænken, men selv får lov at arbejde sig til indsigt under vejledning af en erfaren mester – principalen. På denne måde opnås også en fornemmelse for, hvad det vil sige at være advokat, og hvordan en advokat optræder i forskellige sammenhænge.

Det praktiske kriterium kan opfyldes via ansættelse som autoriseret advokatfuldmægtig hos en advokat eller som ansat i en juridisk stilling ved domstolene, anklagemyndigheden eller politiet, hvor retssagsbehandling udgør en væsentlig del af arbejdet. Ved ændringen af retsplejeloven i 2007 er der blevet udvidet mulighed for at kvalificere sig ved udførelse af anden juridisk virksomhed end som autoriseret fuldmægtig.

Kandidaten skal endvidere have *“kendskab til behandling af retssager,”* men ikke nødvendigvis have procederet en række retssager. Til gengæld skal kandidaten bestå en særlig prøve i retssagsbehandling. Prøven kan aflægges ved byret, landsret eller Sø- og Handelsretten i København. Hvis ikke det er muligt for kandidaten at finde en virkelig sag, kan prøven aflægges ved førelse af en fiktiv sag.

Endelig skal kandidaten også gennemføre en teoretisk advokatuddannelse for at opnå beskikkelse. Advokatsamfundet tilbyder undervisning og gennemfører eksamen, der skal bestås.

En advokat, der har opnået beskikkelse i en anden EU-medlemsstat kan varigt udøve advokatvirksomhed som selvstændig og som lønmodtager i Danmark under sit hjemlands titel. En sådan advokat betegnes EU-advokat. En EU-advokat, som over for Justitsministeriet godtgør, at advokaten i mindst tre år faktisk og regelmæssigt har beskæftiget sig med det danske retssystem, kan opnå dansk advokatbeskikkelse⁶.

Som sikkerhed for, at advokaters uddannelse vedligeholdes, stilles der krav til alle bestallingshavende advokater, herunder EU-

⁶ Reglerne er nærmere beskrevet i bkg. nr. 276 af 14. april 2000, der gennemfører *Etableringsdirektivet* fra 1998 (98/5/EF), jf. retsplejelovens § 130. Reglerne gælder også for advokater i EØS-lande og Schweiz.

advokater, men også til autoriserede fuldmægtige, om deltagelse i efteruddannelse med en varighed af mindst 54 lektioner inden for enhver treårs periode. Det er i strid med god advokatskik ikke at opfylde dette krav.

1.2.2 Opgaver

Når spørgsmålet om, hvad en advokat er, bliver stillet, er det spontane svar ofte *én, der møder i retten*. Selvom reglerne er blevet løsnet lidt, er der stadig markant indhold i advokatens eneret til at repræsentere andre i retten, jf. afsnit 4.2.1. Betegnelsen er dog ikke dækkende for en beskrivelse af advokatens opgaver.

Advokatens primære ydelse er – overordnet set – ved konkrete problemstillinger at tage stilling til gældende ret. Dette gælder, uagtet om opdraget vedrører juridisk partsrepræsentation eller juridisk rådgivning.

Advokaten er en privat, erhvervsmæssig udøver af et liberalt erhverv, hvor advokaten leverer tjenester i et kontraktsforhold eller på baggrund af en særlig judiciel beskikkelse over for en klient. Moderne advokatvirksomhed omfatter således en bred vifte af forskelligartede opgaver.

For det første, advokatens bistand til en part til at opnå sin ret over for en anden part, om nødvendigt frem til domsafsigelse. Advokaten fremsætter eller anfægter påstande og anbringender på klientens vegne, alt afhængigt af om advokaten repræsenterer sagsøger eller sagsøgte.

For det andet, fritstående rådgivning. Advokaten benytter sin juridiske viden med sigte på rådgivning af klienten i en konkret sag. Advokaten er leverandør af juridisk information. Dette omfatter også den situation, hvor advokaten afgiver en erklæring over for klienten eller tredjemand, der indeholder advokatens vurdering af et retligt eller faktisk forhold. Dette kan f.eks. ske ved en 'legal opinion' eller en 'due diligence report'.

For erhvervs klienter kombineres rådgivningen ofte med erhvervsmæssige synsvinkler og færdigheder, således at rådgivningen også får et forretningsmæssigt præg. Det kommercielle aspekt er f.eks. i fokus, hvis advokaten påtager sig bestyrelsesarbejde for klienten, jf. afsnit 1.3.3.

For private klienter relaterer rådgivningen sig ofte til forhold af dybt personlig karakter. Klienten kan være i personlig krise eller stå over for en omfattende beslutning. Advokatens bistand vil i sådanne tilfælde også have en omsorgsfunktion, og klienten forventer typisk, at rådgivningen indeholder mere end en stringent juridisk rådgivning.

Advokaten skal kende sin begrænsning og sørge for klart og tydeligt at afgrænse sit hverv over for klienten. Det er ikke advokatens opgave at agere f.eks. bankmand eller psykolog. Hvis advokaten alligevel accepterer opgaver uden for sit område, må advokaten også være indstillet på at stå til regnskab for følgerne heraf. En advokat bør – ikke engang inden for juraen – påtage sig opgaver, som advokaten mangler kompetence til.

For det tredje, assistance ved forhandlinger. Ved en forhandling udveksler parterne synspunkter om et givet forhold med det formål, at parterne skal mødes om en fælles forståelse. Dette kan f.eks. være i forbindelse med en købsaftale eller afslutning af et samarbejde.

Som en del af forhandlingen vil der ofte indgå koncipering af aftaler. Advokaten benytter her sit sprog og sit kendskab til det relevante retsgrundlag (baggrundsretten) til at formulere den tekst, der efterfølgende skal anvendes til et givet formål for klienten.

Der er ikke særlige regler, der regulerer advokatens koncipering. Advokaten skal generelt udvise omhu og søge at forebygge konflikter, og dette gælder også ved udfærdigelsen af dokumenter.

For det fjerde, deltagelse i projektarbejde. Dette er en afgrænset og målrettet aktivitet, der koordineres, for at klienten kan realisere et særligt formål. Stadig flere rådgivningsopgaver afvikles i en projektmodel, hvor advokaten samarbejder med andre advokater og/eller andre rådgivere. Dette gælder f.eks. for virksomhedsoverdragelser og generationsskifter.

Når andre rådgivere er på banen, skal advokaten være opmærksom på, at sådanne andre rådgivere ikke er underlagt de samme begrænsninger, f.eks. om uafhængighed, som advokaten selv er underlagt. Dermed kan der opstå risiko for, at advokatens uafhængighed undergraves, jf. afsnit 4.4.

For det femte, foreståelse af administration af aktiver for en klient. Advokaten har traditionelt været benyttet til at administrere

formuer, men der er i dag tale om et vigende marked, da også andre professioner yder denne ydelse, f.eks. banker og egentlige administrationselskaber. En række advokater har fortsat ejendomsadministration som et betydeligt forretningsområde.

Advokatens styrke i denne sammenhæng er, at advokaten qua sin juridiske indsigt og erfaring kan navigere i lovgivningen og indrette sig efter nye regler til gavn for klienten.

Summa summarum, advokatens rådgivning indeholder en mangfoldighed af områder, der i forskellig grad repræsenterer praktiske og administrative færdigheder, teoretiske kundskaber såvel som menneskelig og forretningsmæssig indlevelsesevne.

1.2.3 *Egenskaber*

Løsningen af en stille opgave har sammenhæng med de evner og det professionelle apparat, der er til rådighed. Hvis en advokatopgave skal løses, er det ikke nok at beskrive krav til oplysning af faktum og krav til dyrkning af jus. Faktum og jus skal forbindes. Denne forbindelse sker gennem advokatens indsats, og det er dette, klienten forventer. Advokaten skal selv fremskaffe den jura, som advokaten har brug for til løsningen af en konkret opgave. Dette gælder, hvad enten anvendelsen af de juridiske besvarelser kommer frem i en procedure, i et responsum, i en vejledning af en klient eller i en kontraktsbestemmelse.

Forudsætningen for, at advokaten kan skabe den nødvendige og relevante jura, er et solidt kendskab til det regelsæt, der eksisterer i retssystemet. Dette er dog ikke tilstrækkeligt. Kendskab til regler giver en nyttig paratviden, når advokaten skal ekspedere sager, men det er nødvendigt for advokaten også at forstå reglernes begrundelse og indplacering i retssystemet.

Viden er således nødvendig, men skal suppleres med fantasi til at kombinere regler og hensyn til det konkrete opdrag. Disse krav er langt højere til advokaten end til dommeren.

Dette er i tråd med, at en advokat har en særlig uddannelse, som adskiller advokaten fra andre jurister. Uddannelsen gør advokaten særlig kvalificeret til at behandle klienters sager. Som følge af den obligatoriske efteruddannelse kan klienten også stole på, at advokaten løbende holder sin uddannelse ajour.

Advokaten må kunne udtrykke sig skriftligt og mundtligt på en forståelig måde. Advokatens korrespondance skal kunne læses og forstås af mennesker uden en juridisk baggrund, og advokatens procedure under en hovedforhandling skal være forståelig for dommeren – og også gerne for klienten. Derfor er der på advokatuddannelsen fokus på kommunikation og retorik.

Løsningen af advokatopgaven kræver, at advokaten træffer beslutninger. En væsentlig del af advokatens arbejde består heri, enten som egentlige dispositioner eller som udtryk for valg mellem synspunkter, der skal fremføres eller ikke. Advokaten skal kunne træffe beslutninger uden bagefter at få ondt i maven over, om et givet råd er rigtigt.

Advokaten skal have et personligt mod ved løsningen af opgaver, hvad enten advokaten skal tale klienten, modparten eller samfundet imod.

Dette harmonerer netop med, at advokaten er et bolværk, der sikrer borgerens retssikkerhed, jf. afsnit 1.1. Advokaters uafhængighed er således et særligt adelsmærke, som i høj grad er med til at danne opfattelsen af en advokat. Det kan bl.a. ses af de mange avisartikler, der beskæftiger sig med emnet. Kravet om uafhængighed adskiller advokaten fra andre rådgivere og er klientens sikkerhed for, at advokaten fokuserer på klientens interesser – også når de er oppe mod store og stærke modspillere.

En advokat er også en *professionel ven*, som klienten kan betro sig til uden at skulle tvivle på fortroligheden. Tavshedspligten er altfavnende, ophører aldrig og har kun få velbegrundede undtagelser.

Et særligt kendetegn for advokathvervet er det net af systemer, der tilsammen sørger for, at klientens penge er sikrede i tilfælde af advokatens fejltrin. Nettet består af pligtmæssig ansvarsforsikring og garanti, den personlige hæftelse over for klienten og – som en ekstra sikkerhed – dækning af tab i Advokatsamfundets Erstatningsfond, jf. afsnit 6.6.

Som en sløjfe på sækken med egenskaber gør titelmonopolet, jf. afsnit 1.1.2, det nemt at udskille advokater. Advokatrådets tilsyn med advokater sikrer, at det løbende bliver undersøgt, om rådgivere har ret til at bære titlen, og om de kontinuerligt lever op til kravene om at være advokat. Klienten kan på denne måde regne med, at en

rådgiver, der bærer titlen 'advokat' opfylder de betingelser, der stilles til advokater.

Udover de nedskrevne pligter og krav medvirker et vist kollegialt pres og en tilsvarende stolthed over det at være advokat til, at advokater generelt opfører sig pænt og udviser en anstændighed, der over for omverdenen signalerer tryghed, sikkerhed og troværdighed.

1.3 ADVOKATENS FORSKELLIGE ANSIGTER

1.3.1 *Den ansatte advokat*

Advokaten kan bevare sin advokattitel, selvom advokaten er underlagt et tjenesteforhold. Ved et tjenesteforhold forstås en ret for arbejdsgiveren til at pålægge den ansatte at agere på en bestemt måde. Advokaten er derfor ikke i alle situationer uafhængig. Imidlertid gælder reglerne om god advokatskik og det medfølgende disciplinære ansvar alle advokater, herunder advokater ansat af andre advokater, i virksomheder og i organisationer.

Hvis advokaten er ansat af en anden advokat eller i en advokatvirksomhed, har advokaten sædvanligvis frihed til at optræde over for klienter, retten og modparter som enhver anden advokat. Den omstændighed, at advokaten handler efter instruks fra en ansvarlig partner, fritager ikke den ansatte advokat for et disciplinært ansvar.

Advokaten optræder således som en selvstændig advokat, og det ansættelsesmæssige aspekt er mere økonomisk og ledelsesmæssigt betinget. Der ligger ikke i denne konstruktion noget afkald på advokatens uafhængighed.

Hvis advokaten virker som virksomhedsadvokat, kan advokaten komme i en konflikt mellem sine professions-etiske pligter og sine forpligtelser som medarbejder. Problemstillingen er dog kun relevant, hvis der er en modsætning mellem de to pligter, og dette er – trods alt – så sjældent, at lovgiver ikke har udelukket muligheden for, at erhversvirksomheder kan ansætte advokater.

Arbejdsgiveren kan af og til have en interesse i, at den ansatte advokat går på kompromis med advokatreglerne, f.eks. ved at henvende sig direkte til modpartens klient i en retssag, som advokaten fører for

virksomheden. Det kan også være i forbindelse med virksomhedens ønske om, at advokaten afslører oplysninger om andre end virksomheden, som advokaten har fået under behandlingen af en sag.

En advokat kan imidlertid ikke med støtte i ansættelsesforholdet undlade at følge det regelsæt, der gælder for alle advokater. Arbejdsgiveren må acceptere, at der for advokaten er en præceptiv regel om, at den ansatte advokat skal optræde i overensstemmelse med de gældende advokatetiske regler.

En advokat, der er ansat i en virksomhed, er således underkastet den tavshedspligt, der gælder for advokater. Alligevel kan advokaten naturligvis dele fortrolige oplysninger med sin arbejdsgiver og sine kolleger i virksomheden. Virksomhedsadvokaten har ikke samme immunitet som en advokat, der driver virksomhed som advokat. Dette tema har særligt været drøftet i EU-regi i relation til 'dawn raids', hvor konkurrencemyndighederne gennemfører en ransagning på virksomheden.

I den såkaldte *Akzo Nobel-dom*⁷ havde EU-Kommissionens konkurrencemyndighed gennemført et dawn raid mod virksomheden. I forbindelse med Kommissionens repræsentanters kopiering af store mængder dokumenter, som de fandt i virksomheden, gjorde virksomheden opmærksom på, at der dér imellem kunne være dokumenter, som var omfattet af den fortrolige korrespondance mellem en advokat og en klient. Akzo Nobel valgte at indstævne Kommissionen for Retten i Første Instans. Retten slog i dommen fast, at *legal privilege*⁸ kun tilkommer uafhængige advokater, altså advokater, der ikke er ansat i virksomheden.

Hvis en ansat advokat alene beskæftiger sig med rådgivning af arbejdsgiveren til varetagelse af arbejdsgiverens forhold, driver advokaten ikke advokatvirksomhed.

Virksomhedsadvokatens muligheder for at anvende advokattitlen er begrænset til varetagelse af arbejdsgiverens interesser. En

7 De forenede sager T-125/03 og T-253/03, Akzo Nobel Chemicals Ltd., og Akros Chemicals Ltd, mod Kommissionen.

8 Oplysninger omfattet af *legal privilege* er viden, som advokaten har ret til ikke at videregive som følge af det fortrolighedsforhold, der er mellem advokat og klient. Tavshedspligt er – som der ligger i ordet – en forpligtelse til at holde oplysninger fortrolige, og der er således en forskel i indholdet af de to begreber.

breder anvendelse af titlen, hvor der f.eks. også sker rådgivning af virksomhedens kunder, vil føre til, at virksomheden anses for at udøve advokatvirksomhed i strid med rpl. § 124. Advokaten risikerer i dette tilfælde at blive straffet disciplinært.

For advokaten, som er ansat i en organisation, er situationen en lidt anden end for virksomhedsansatte advokater – særligt vedrørende tavshedspligt. Det indgår i denne advokats arbejde at rådgive medlemmer af organisationen om de problemer, der henhører under organisationens område.

Disse medlemmer, som kommer tæt på at være klienter, har en berettiget forventning om, at når de taler med en advokat, så kan de regne med, at oplysningerne ikke bliver videregivet, uanset hvor advokaten er ansat. De oplysninger, som organisationsadvokaten modtager fra medlemmet under en fortrolig samtale, vil advokaten derfor ikke uden videre kunne videregive til andre ansatte i organisationen.

Den organisationsansatte advokat kan anvende advokattitlen, når advokaten arbejder inden for organisationens naturlige formål. Herudover er det en følge af den såkaldte 'mandatarregel', at advokaten kan give møde i retten for organisationens medlemmer i forbindelse med tvister, der relaterer sig til faglige områder, der er dækket af medlemskabet.

1.3.2 Den beneficerede advokat

I visse tilfælde er advokatens opdrag baseret på en beslutning fra retten. Dette er f.eks. tilfældet, hvor advokaten beskikkes til at føre en retssag – et beneficeret opdrag.

Der er fra offentlig side et ønske om, at de advokater, der beneficerer, også har den fornødne kvalitet til at udføre det pågældende hverv. Justitsministeren antager et antal advokater, der har møderet for vedkommende domstol som forsvarere. Beskikkelsen sker efter aftale med advokaterne, der sædvanligvis omtales som beneficerede advokater⁹. Antagelsen sker efter opslag i Statstidende og høring af Advokatrådet.

⁹ Advokater, der påtager sig opdraget som forsvarere, virker på grundlag af regler, som på forhånd forpligter dem til at påtage sig sådanne sager. Dette er til gavn (*benefice*) for det offentlige.

En advokat, der er beskikket for en klient, er underlagt de samme forpligtelser over for klienten, som hvis klientforholdet ikke var etableret via retsbeslutning. Dette gælder i både civilretlige og i strafferetlige sager. Kravet om kvalitetssikring har resulteret i, at beskikkelsen er personlig. Dette betyder, at det er den beskikkede advokat selv, der skal repræsentere klienten ved retten, ikke en anden advokat eller en fuldmægtig.

Forsvarerens opgave under en straffesag er at sikre klienten – til talte – det bedste forsvar. Forsvareren skal arbejde for, at der om muligt sker frifindelse, hvis det er det, klienten ønsker, eller at klienten idømmes den mildest mulige straf. Hertil kommer, at forsvarere også skal yde en vis personlig støtte til klienten under sagen. Dette gælder særligt, hvis klienten er varetægtsfængslet og ikke har kontakt med ret mange andre mennesker.

I nogle – formentlig sjældne – tilfælde vil advokaten være så overbevist om klientens skyld, at der kan opstå et dilemma for advokaten, hvis klienten insisterer på at fastholde sin uskyld. Advokater er trænedede i professionel adfærd med en vis distance til klienten, og dette må efterleves. Det er også vigtigt at mærke sig, at det ikke er advokatens egen opfattelse, som advokaten giver udtryk for over for anklagemyndigheden og retten. En forsvarer vil jævnligt benytte udtryk som “min klients påstand er frifindelse” og “dette taler for min klients uskyld”, som viser, at forsvareren blot er talerør. Hvis forsvareren føler, at dilemmaet hindrer et hensigtsmæssigt forsvar, må forsvareren anmode retten om at blive løst fra beskikkelsen.

1.3.3 *Bestyrelsesadvokaten*

Der er mange advokater, der sidder i et eller flere selskabers bestyrelser. Ikke mindst af denne grund er det vigtigt i en advokatretlig sammenhæng at beskæftige sig med området¹⁰.

I små virksomheder er advokaten ofte begyndt som juridisk rådgiver for virksomheden. Ejeren af virksomheden vil gerne knytte den juridiske ekspertise tættere og tilbyder derfor advokaten sæde i bestyrelsen.

¹⁰ Advokaterne har selv sat emnet på dagsordenen og oprettet foreningen Bestyrelsesadvokater, der bl.a. udbyder en bestyrelsesuddannelse, se www.bestyrelsesadvokater.dk.

Større selskaber er mere tilbøjelige til at vælge advokaten i kraft af dennes personlige kendskab til virksomhedsdrift, mens selskabet da af og til benytter en anden advokat som juridisk rådgiver.

Reglerne for advokatvirksomhed og for bestyrelseshverv er vidt forskellige, og det er derfor vigtigt, at advokaten gør sig klart, i hvilken egenskab, advokaten arbejder for selskabet.

Bestyrelsesarbejdet kan være advokatvirksomhed, således at advokatreglerne gælder, men arbejdet kan også udføres, uden at det betegnes som advokatvirksomhed, hvorved de almindelige regler, f.eks. selskabslovens regelsæt for bestyrelsesmedlemmer, gælder. Eksempler herpå er sl. § 131, om bestyrelsesmedlemmers habilitet og sl. § 132, stk. 1, om bestyrelsesmedlemmers tavshedspligt. Til afgørelse af, om der er tale om advokatvirksomhed eller ej benyttes de parametre for advokatvirksomhed, der er redegjort for under afsnit 4.1.

Det er vigtigt, at advokaten inddrager selskabet ved afgørelsen af, dels om advokaten skal fungere som juridisk rådgiver, som bestyrelsesmedlem eller som begge dele, dels om hvilke af rollerne der må betragtes som advokatvirksomhed. Hvis advokaten og selskabet har forskellige opfattelser og forventninger, kan advokaten ikke yde en indsats, som er tilfredsstillende for selskabet.

Advokaten og selskabet kan i vidt omfang sammen vælge, hvornår advokatens aktiviteter skal være advokatvirksomhed. Det er imidlertid vigtigt, at advokaten er loyal over for de valg, der er truffet sammen med selskabet. I modsat fald skabes der uklarhed og usikkerhed om, hvilke roller advokaten varetager, og dermed tvivl om ansvarsgrundlaget.

Det er en konsekvens af denne valgfrihed, at en advokat kan ændre sin *appearance*¹¹ med den virkning, at rubriceringen af advokatens hverv ændres. Advokaten kan 'smide advokatkappen' og udelukkende optræde i roller uden for advokatvirksomhed.

Advokaten er altså ikke bundet af sin beskikkelse og kan på trods heraf påtage sig opgaver, som efter deres art er advokatvirksomhed, uden at de i den konkrete situation betragtes som advokatvirksom-

11 Ved *appearance* forstås, om advokaten i den konkrete sammenhæng fremtræder som advokat ved brug af sin titel, ved sin præsentation, ved udlevering af visitkort, ved brug af advokatkontorets brevpapir mv.

hed. Dermed skabes smidige og funktionelle muligheder for advokaterne og deres klienter.

1.4 ADVOKATEN UDEN FOR SIN VIRKSOMHED

Når advokatetik drøftes, er det advokatens adfærd, hvor advokaten arbejder som advokat, der er i fokus. Det er den virksomhed, der af hensyn til klienterne og omverdenen først og fremmest er behov for at ramme ind med særlige regler. Hvad advokaten i øvrigt foretager sig, synes mindre væsentligt.

Advokatens adfærd uden for kontortid kan imidlertid være egnet til at påvirke tilliden til, at advokaten udøver advokatvirksomhed på forsvarlig vis. Hvis advokaten f.eks. snyder med salg af sin private bolig, kan det føre til den opfattelse, at advokaten heller ikke overholder reglerne for salærafregning. Der er derfor behov for, at i hvert fald dele af advokaters virksomhed uden for advokatkontoret er lagt i rammer af et regelsæt.

Rpl. § 126 stk. 4, regulerer advokaters adfærd uden for deres advokatvirksomhed, altså i fritiden og under udøvelse af anden professionel aktivitet end advokatvirksomhed. Bestemmelsen omfatter kun *'forretningsforhold'* og *'andre forhold af økonomisk art'*. Dermed er f.eks. en advokats voldsudøvelse på fodboldbanen eller chikane af medborgere ikke dækket af reglen, og en sådan adfærd kan ikke give anledning til indgriben fra advokatmyndighedernes side.

Når disse forhold ikke er blevet inddraget under bestemmelsen, hænger det formentlig sammen med, at det hovedsageligt er advokatens adfærd i forretningsforhold og økonomiske forhold, der minder om advokatvirksomhed, og som er egnede til at nedsætte tilliden til advokatens udøvelse af advokatvirksomhed.

Ved vurderingen af, om en given aktivitet er advokatvirksomhed eller ej, må inddrages såvel aktivitetens art som dens fremtræden. Arten må sammenholdes med, hvad der typisk er omfattet af en advokats virksomhed. I centrum befinder sig således repræsentation af andre i retten, mens f.eks. grøftegravning – bogstaveligt forstået – ikke er advokatvirksomhed, jf. afsnit 4.1.

2. Regulering af advokathvervet

2.1 LOVREGULERING FOR ADVOKATER

Advokaten er underlagt en særlig lovregulering, der også er mere omfattende end for de fleste andre professioner. Retsplejeloven indeholder den centrale regulering, hvilket er naturligt med udgangspunkt i, at advokatens titelmonopol tager udgangspunkt i advokatens eneret til at møde i retten for andre.

Det er indholdet af reglerne i retsplejeloven, som giver advokaten den særlige stilling i samfundet. Reglerne kan i nogle sammenhænge måske virke hæmmende på advokaten, men de positionerer samtidig advokaten som en højt kvalificeret, tillidsvækkende rådgiver.

2.1.1 Retsplejelovens sjette afsnit

De grundlæggende lovregler for advokaters virke er samlet i retsplejelovens kapitler 12-15b¹². Kapitlerne indeholder betingelser for beskikkelse, krav til det at være advokat og betingelser for deponering og fratagelse af beskikkelsen. Kapitlerne indeholder også regler om Advokatsamfundet, om advokaters pligtmæssige tilknytning hertil, om Advokatsamfundets bestyrelse (Advokatrådet) og om dets disciplinære del (Advokatnævnet).

Visse af bestemmelserne giver hjemmel for Justitsministeriet til at udstede administrative regler. Det gælder om advokatuddannelsen, om udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform, om efterud-

¹² Lovbkg. nr. 1063 af 17. november 2011. Reglerne er markant ændret i 2007 på baggrund af betænkning 1479/2006.

dannelse, om EU-advokater, om partnerprøven¹³ og om Advokatnævnets og kredsbestyrelsernes virke ved behandling af klagesager.

Andre bestemmelser overlader det til Advokatsamfundet at udarbejde nærmere regler, som i nogle tilfælde dog skal godkendes af Justitsministeriet. Således er det Advokatsamfundet, der laver regler om advokaters behandling af betroede midler og nødvendige kontrolforanstaltninger i forbindelse hermed såvel som regler om Advokatsamfundets organisation og virksomhed.

Det fremgår ikke direkte af lovreglerne, men det forudsættes i bemærkningerne, at Advokatsamfundet udarbejder vejledende advokatetiske regler.

2.1.2 Generalklausulen i retsplejelovens § 126

God advokatskik er lovfæstet i rpl. § 126, stk. 1, der lyder således:

“En advokat skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger. Sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed.”

Denne bestemmelse blev formuleret af udvalget bag betænkning 871/1979. Ifølge betænkningen skal der ved ‘god advokatskik’ forstås *“den adfærd, som gode og omhyggelige, fagligt kompetente advokater udviser, og som opfylder de faglige og etiske krav, der på grundlag af lovgivningens regler om advokaters funktioner må opstilles.”*

Det første punktum indeholder den såkaldte *generalklausul*, en retlig standard, som ikke i sig selv siger så meget om, hvordan advokater skal udøve deres erhverv. Det nærmere indhold af generalklausulen – og dermed kravene til advokaters adfærd – vil, som det også er forudsat i betænkningen, ændres i takt med samfundsudviklingen. Der vil dog altid være en fast kerne af normer, som ikke ændres over tid.

Generalklausulen får indhold via den fortolkning af standarden, der udøves af Advokatnævnet og af domstolene. Der hviler på denne

¹³ Ansatte i et advokatselskab, som – uden at være advokater – har fået tilbudt og ønsker at eje anparten eller aktier i advokatselskabet, skal bestå en prøve i de regler, der er af særlig betydning for advokathvervet (partnerprøven). På denne måde kan op til 10 % af et advokatselskab ejes af andre end advokater.

måde en vigtig opgave på Advokatnævnets skuldre: At bibringe advokater og andre forståelsen af, hvilke krav der må stilles til advokater, når de udøver deres hverv. Det er derfor afgørende, at Advokatnævnet er i stand til at løfte denne opgave, og at Advokatnævnet konsekvent følger egen praksis eller nøje begrundet ændringer i denne praksis.

Som oftest er Advokatnævnet og domstolene ikke tvunget til at fastlægge kravene til advokater fra bunden. I mange tilfælde vil advokaters uacceptable adfærd indebære, at de i mere eller mindre alvorlig grad tilsidesætter samfundets regler og normer. Dermed er der et naturligt grundlag for at overveje, hvorvidt det tillige må statueres, at rpl. § 126 stk. 1 er overtrådt.

Bestemmelsen fremhæver nogle mere specifikke krav til advokatens adfærd. Advokaten skal udføre sit hverv *grundigt*. Heri ligger et krav om, at advokaten skal lægge den tid og de kræfter i enhver opgave, som er nødvendig. Advokaten må ikke "springe over, hvor gærdet er lavest".

Et krav om grundighed gælder for alle jurister, men for advokater har kravet særlig relevans, da det område, advokaten beskæftiger sig med, er så heterogent og stort for så vidt angår faktum og jus. Advokaten skal selv opdyrke de faktiske forhold, hvor dommeren i højere grad får de faktiske forhold forelagt i en sammenfattet og bearbejdet form.

I ordet *samvittighedsfuldt* synes der at ligge en opgave for advokaten, som går ud over de egentlige pligter, og som dermed er med til at fremhæve advokathvervet som et særligt tillidshverv.

Advokaten er klientens mand og skal behørigt tage højde for, hvad *berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger*. Bestemmelsen er givet til beskyttelse af modparten, men har fuld gyldighed også for opgaveløsningen i forhold til klienten. Advokaten skal således finde en grænse mellem hensynet til opgavevaretagelse for klienten og hensynet til en anstændig behandling af modparten.

Alle advokatens opgaver skal behandles med *fornøden hurtighed*, og samlet set skal advokaten også have tid til at behandle sine sager.

Advokaten må således afholde sig fra at tage flere sager ind, end han eller hun har ressourcer til og dermed kan behandle gennem tilstrækkelig hurtig sagsbehandling.

I praksis sker der nok dagligt krænkelse af dette krav til god advokatskik. Mange af Advokatnævnets sager handler da også om smøleri.

2.1.3 Håndtering af retsplejelovens § 126 i praksis

Rpl. § 126 stk. 1, beskriver den retlige standard 'god advokatskik', som advokater skal følge under udøvelse af deres hverv. Uden for deres advokatvirksomhed er advokater underlagt rpl. § 126 stk. 4. Indholdet af denne bestemmelse er nærmere beskrevet i afsnit 1.4.

Disse lovbestemmelser er bindende for Advokatnævnet og domstolene, når de bedømmer advokaters adfærd. De er tillige bindende for advokaterne.

Bestemmelsernes generelle formuleringer kan imidlertid gøre dem vanskelige at anvende, når advokater skal vurdere konkrete forhold. Der er f.eks. ikke meget at hente i bestemmelserne, når en advokat i en ejendomshandel skal have klarlagt, om dele af den deponerede købesum må tilbageholdes til sikkerhed for udbedring af mangler, eller når advokaten skal finde ud af, om det er i strid med god advokatskik at indgive konkursbegæring mod en modpart.

Advokatnævnets og domstolenes behandling af disciplinærsager mod advokater skaber en praksis for, hvorledes rpl. § 126 skal fortolkes i forskellige konkrete sammenhænge. Denne praksis indeholder værdifulde bidrag til advokaternes forståelse af bestemmelserne.

Imidlertid gøres kun en del af Advokatnævnets afgørelser tilgængelige for advokaterne, jf. også afsnit 3.3.1. Sager, hvor advokater har indbragt Advokatnævnets kendelser for domstolene, behandles i den civile retsplejes former, men dommene offentliggøres – bortset fra højesteretsdomme – kun i mindre omfang i Ugeskrift for Retsvæsen og andre steder. Desuden kan det være vanskeligt for advokater at orientere sig i de afgørelser, der er tilgængelige.

Derfor er der et behov for den overskuelige og nemt tilgængelige gengivelse af gældende ret på området, som de advokatetiske regler indeholder¹⁴.

¹⁴ Med dette system er Advokatnævnet i samme rolle som bierne i Peter Plys, hvor Plysbjørn beklagende siger, "at det er svært at vide, hvad bier tænker." En sådan mangel på viden om, hvad bier tænker, er et vilkår for livet i skoven, men det er vigtigt, at Advokatnævnet som domsmyndighed for en stand er meget opmærksom på at administrere sin kompetence efter retsplejeloven forsvarligt.

2.2 DE ADVOKATETISKE REGLER

De advokatetiske regler, AER, er fastsat af Advokatrådet og indeholder Advokatrådets opfattelse af, hvilke krav der må stilles til advokater, når de udøver deres hverv. Der er ikke i regelsættet bestemmelser om advokaters adfærd uden for advokatvirksomhed.

Reglerne skal afspejle den praksis, der fastlægges af Advokatnævnet og af domstolene. På nogle af de områder, hvor der endnu ikke findes praksis, indeholder reglerne Advokatrådets bud på, hvad der på disse områder er god advokatskik. Selvom regelsættet ikke tilnærmelsesvis kommer ud i alle hjørner af god advokatskik, indeholder det alligevel et værdifuldt bidrag til advokaternes forståelse af standarden god advokatskik.

2.2.1 Advokatrådets vejledende opfattelse

AER er udarbejdet af Advokatrådet i henhold til § 31, stk. 1 i vedtægt for Advokatsamfundet¹⁵. AER indeholder en række bestemmelser om advokaters uafhængighed, forholdet til klienten, herunder om salærfastsættelse, advokatadfærd i retssager og om forholdet mellem advokater.

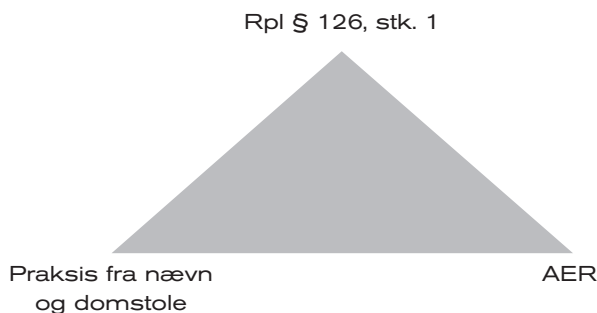
Reglerne er ikke bindende for Advokatnævnet eller domstolene. De facto vil myndighederne alligevel træffe mange af deres afgørelser i overensstemmelse med reglerne. Det skyldes, at en del af reglerne som nævnt bygger på domstolenes praksis, som Advokatnævnet og underordnede domstolsinstanser forventes at rette sig efter. Samtidig er Advokatrådets bud på god advokatskik på områder, som praksis ikke dækker, traditionelt en kilde til inspiration for Advokatnævnet og domstolene.

AER indebærer ikke direkte forpligtelser for advokaterne, idet de er vejledende og uden lovmæssige rødder. Reglerne udtrykker imidlertid bindende regler ved gengivelsen af Advokatnævnets og domstolenes fortolkning af rpl. § 126 stk. 1. Det gælder f.eks. regler om tavshedspligt, om forbud mod fremlæggelse af modpartens forligsforslag og en række af reglerne om interessekonflikter, hvor praksis er blevet skrevet ind i AER og på denne måde kodificeret.

¹⁵ AER er senest ændret 1. oktober 2011. Reglerne kan findes på www.advokatsamfundet.dk.

Desuden danner reglerne ifølge sagens natur grundlag for Advokatrådets tilsyn. En overtrædelse af reglerne, som Advokatrådet bliver opmærksom på, vil derfor kunne føre til Advokatrådets indbringelse af en klage for Advokatnævnet med påstand om en sanktion. Advokatrådet vil f.eks. kunne overveje at indbringe en advokat for overtrædelse af reglen om, at der i visse situationer skal rådgives om muligheden for alternativ konfliktløsning, selvom denne regel så vidt ses ikke er stadfæstet i praksis.

Det er således naturligt, at advokaterne benytter reglerne som en rettesnor, men advokaterne skal være opmærksomme på, at de ved at følge de advokatetiske regler ikke nødvendigvis handler i overensstemmelse med god advokatskik. I *U 1998.1105/2 H*, stillede Højesteret strengere krav over for advokater på interessekonfliktområdet end de daværende regler i AER¹⁶.

Figur 1: Grafisk illustration af advokatrettens retskilder

Figuren viser sammenhængen mellem retskilderne: Den retlige standard i retsplejelovens § 126, stk. 1, danner grundlag for Advokatnævnets og domstolenes afgørelser i disciplinærsager. AER er et – vejledende – forsøg på at give et overblik over, hvad denne praksis tilsiger på en række områder. Samtidig påvirker AER Advokatnævnet og formentlig også i et vist omfang domstolenes vurderinger af de forelagte disciplinære spørgsmål.

¹⁶ Reglerne er efterfølgende rettet efter Højesterets fortolkning af rpl. § 126 stk. 1. Højesteret valgte da også i den konkrete situation ikke at pådømme advokaten en sanktion til trods for, at advokaten havde handlet i strid med god advokatskik. Dommen er nærmere beskrevet i afsnit 5.3.5.

2.2.2 Reglernes pligtssubjekter

AER gælder for advokater med beskikkelse og altså også for advokater, der ikke er ansat i advokatvirksomheder, men i andre virksomheder og organisationer. For denne gruppe advokater er de fleste af reglerne imidlertid vanskelige at anvende. Grunden er, at AER bygger på den forudsætning, at advokater har en advokatvirksomhed med klienter.

Den virksomheds- eller organisationsansatte advokat har ingen klienter, men er underlagt sin arbejdsgivers instruktionsbeføjelse. For disse advokater giver det f.eks. ingen mening at tale om, hvordan brevpapiret skal se ud, om hvordan salæret skal fastsættes, eller om hvorvidt repræsentation er sket efter direkte anmodning fra klienten.

Advokater, der har deponeret bestillingen er ikke omfattet af rpl. § 126, stk. 1 eller af AER. Dog er reglerne fortsat anvendelige på den virksomhed, som disse advokater har udøvet før deponering.

Advokatfuldmægtige er ikke selv omfattet af AER eller rpl. § 126, men deres handlinger er. Fuldmægtigens principal (den advokat, som fuldmægtigen er autoriseret under som advokatfuldmægtig) kan drages til ansvar for fuldmægtigens tilsidesættelse af reglerne, selvom fuldmægtigen har handlet på egen hånd. Så længe fuldmægtigen handler inden for fuldmagten, har principalen en form for objektivt ansvar for fuldmægtigens gerninger. Advokatens ansvar bygger på, at fuldmægtigen arbejder på advokatens vegne¹⁷.

Som AER er udformet i dag gælder reglerne ikke direkte for de ansatte i advokatselskaber, som uden at være advokater ejer aktier eller anpartes i advokatselskabet. Imidlertid gælder rpl. § 126, jf. § 127 a, stk. 2, også denne persongruppe. Dermed bliver AER vejledende også for vurderingen af disse personers adfærd¹⁸.

Ved anvendelsen af AER's regler i denne sammenhæng må det haves for øje, at reglerne er skabt til advokater, og at medejerne, der ikke er advokater, heller ikke i praksis udøver advokatvirksomhed.

¹⁷ Hvis en anden advokat end principalen har beordret fuldmægtigen til at gennemføre en handling, som er i strid med god advokatskik, vil denne advokat efter omstændighederne kunne ifalde disciplinært ansvar.

¹⁸ Klientkontovedtægten med regler om advokaters behandling af betroede midler er justeret, så den nu omfatter denne persongruppe.

På den anden side kan det forventes, at der vil blive stillet krav til medejerne om, at de yder deres bidrag til, at advokaterne og advokatvirksomheden overholder reglerne.

Rpl. § 126 omfatter ifølge rpl. § 127 a, også advokatselskaber, som altså på linje med enkeltadvokater kan tilsidesætte god advokatskik. Som oftest er der imidlertid ikke det store behov for at sanktionere advokatselskabers overtrædelser i forhold til at sanktionere enkeltadvokaters overtrædelser. De enkelte advokater er ansvarlige for deres adfærd og skal afvise at følge deres arbejdsgivers ordre til at handle i strid med reglerne.

På den anden side kan det være hensigtsmæssigt for Advokatnævnet at sende et signal om, at hele virksomhedens adfærd på et område er i strid med reglerne. Dette gælder f.eks., hvis en kritisabel fremgangsmåde er skrevet ind i virksomhedens interne retningslinjer og således er en egentlig systemfejl. I de fleste tilfælde vil en disciplinærsag udover advokatselskabet tillige omfatte advokaterne i selskabet eller visse af dem.

Det er kun advokatselskaber og ikke personligt ejede advokatvirksomheder, der er omfattet af rpl. § 126. Bestemmelsen gælder derfor ikke for interessentskaber, og det er i denne sammenhæng således kun de enkelte interessenter, der kan være genstand for en disciplinærklage.

2.2.3 *Samspil med lovgivningen*

AER er ikke en del af lovgivningen og indgår derfor ikke i det hierarki, som legalitetsprincippet fastlægger. Reglerne bør på den anden side ikke stride mod lovgivningen.

Det ville f.eks. være vildledende for advokaterne, hvis reglerne tillod en advokat at være formidler for køber og sælger i strid med § 15, stk. 1, i lov om omsætning af fast ejendom eller tillod markedsføring af advokater på en måde, som var i konflikt med markedsføringslovens § 3, stk. 1, om forbud mod at anvende urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgslen. Sådanne bestemmelser i AER ville tillige være meningsløse, da de ikke ville kunne påvirke retstilstanden på området. Det er på den anden side ikke hensigten, at AER skal gentage de bestemmelser i lovgivningen, som har relevans for advokater.

Lovgivningens regler, der direkte eller indirekte regulerer advokaters adfærd, kan betragtes som parallelle med AER. Det gælder f.eks. også retsplejelovens bestemmelser med krav til forsvarere og hvidvasklovens krav til advokater om indhentelse af identitetsoplysninger, indberetninger af mistanke om forbrydelser og udfærdigelse af retningslinjer mv. til personalet i advokatvirksomheden. Kravene til oplysning om pris og opdrag er nu sammenskrevet i AER.

I nogle tilfælde behandler AER og lovgivningen imidlertid også de samme tilfælde. Det gælder til en vis grad reglerne om interessekonflikter i AER, som i vidt omfang hviler sikkert på retspraksis, og rpl. § 734 om habilitetskrav til beskikkede forsvarere.

Det samme faktum kan give anledning til såvel advokatetiske overvejelser som behandling ved domstolene. I en sag var en advokat således blevet bedt om at afgive et responsum om, hvorvidt en kasserer i en forening havde foretaget underslæb. Advokaten konkluderede, at der forelå en “... *uheldig og ulovlig sammenblanding af foreningens og [kassererens] økonomi.*” Advokaten blev frifundet i Advokatnævnet, men senere dømt for overtrædelse af injurielovgivningen, jf. U 1999.1572.

En advokats overtrædelse af lovgivningen er kun samtidig en overtrædelse af AER, når advokaten har begået handlingen som led i udførelsen af sit hverv. Hvis en advokat f.eks. udøver vold mod sin modpart under en hovedforhandling, er handlingen så fremmed for advokathvervet, at den ligger uden for området for AER.

2.2.4 Samspil med andre regler

Bortset fra lovregler, der fastlægger bindende rammer for advokaters virksomhed, vil andre retningslinjer og etiske regler kunne påvirke anvendelsen af AER.

En advokats virksomhed som f.eks. mediator eller voldgiftsdommer vil ofte være omfattet af et særligt sæt spilleregler¹⁹. AER er ikke indrettet til at håndtere principper for mediation eller voldgift. De særlige regelsæt på disse områder vil derfor naturligt danne grundlag for den advokatetiske vurdering af advokatens indsats som mediator eller som voldgiftsdommer.

¹⁹ Dette fremgår direkte af regelsættet for mediation, jf. Mediationsinstituttets regler på www.mediationsinstituttet.com.

AER bør ikke på væsentlige punkter være i modstrid med den erstatningsretlige bedømmelse af lignende tilfælde. Hvis en advokat f.eks. alene efter anmodning fra en persons familie har afgivet tilbud på køb af en ejendom på vegne af personen, vil advokaten efter omstændighederne være erstatningspligtig for det tab, personen måtte have lidt, idet advokaten har handlet på personens vegne uden bemyndigelse.

Som følge af denne erstatningsretlige praksis, bør Advokatrådet være tilbageholdende med at ændre bestemmelsen i AER, som forbyder advokaten at handle uden direkte anmodning fra klienten. Ved en sådan ændring af reglen (som heller ikke er under overvejelse) ville der opstå en uheldig konflikt.

2.3 INTERNATIONAL REGULERING

Den vestlige verden bygger på det samme grundlæggende ønske om at beskytte demokratiet. Dette præger i høj grad internationale organers fastsættelse af regler til sikring af denne beskyttelse. Reglerne om domstolenes uafhængighed af lovgivningsmagten og den udøvende magt er det mest centrale eksempel herpå. Advokatstanden er en vigtig medspiller ved sikring af demokratiets rettigheder, jf. også afsnit 1.1.

Derfor er det internationalt anerkendt, at for at sikre beskyttelse af menneskerettigheder og de grundlæggende frihedsrettigheder – uanset om de er økonomiske, sociale, kulturelle, civile eller politiske – kræves, at alle har effektiv adgang til ydelser leveret af en uafhængig advokatstand.

Det er også internationalt anerkendt, at det med henblik på at sikre etisk adfærd, bevarelse af tillidsforholdet til klienterne og et højt niveau af specialviden kræves, at der indføres selvstyrende ordninger som dem, der varetages af advokatororganisationerne.

Internationalt anerkendes tillige den vigtige rolle, som advokatprofessionen spiller i et demokratisk samfund med hensyn til at garantere respekt for grundlæggende rettigheder, overholdelse af retstatsprincippet og en sikker retsanvendelse, både når advokaterne repræsenterer og forsvarer deres klienter i retten og i forbindelse med juridisk rådgivning.

Internationalt er det også fremhævet, at formålet med reglerne om juridiske tjenesteydelser er at beskytte offentligheden, sikre retten til en forsvarer og adgangen til domstolene.

2.3.1 EU's direktiver

Med den stadig stigende aktivitet inden for det område af det indre marked, der vedrører grænseoverskridende advokatydelser, bliver behovet for fælles EU-regler til regulering heraf mere udtalt. Særligt skal det sikres, at sådan virksomhed overhovedet kan udøves. Dernæst må der fastsættes regler, der i videst mulige omfang giver advokater, der kommer til et andet land, mulighed for at tilbyde advokatydelser på lige fod med landets egne advokater.

Tjenesteydelsesdirektivet fra 1977 (77/249/EØF) giver således advokater ret til at udøve tjenesteydelser i andre medlemsstater end der, hvor de har opnået beskikkelse. Direktivet er gennemført i Danmark, således at en advokat, der er etableret i en anden medlemsstat, kan arbejde i Danmark og herunder give møde for danske domstole. EU-advokaters udøvelse af advokatvirksomhed i Danmark skal ske efter de regler, der gælder i Danmark.

Etableringsdirektivet fra 2000 (98/5/EF) sikrer, at en advokat, der har opnået beskikkelse i en anden EU-medlemsstat, varigt kan udøve advokatvirksomhed som selvstændig og som lønmodtager i værtslandet under sit hjemlands advokattitel, jf. i øvrigt afsnit 1.2.1. Advokaten skal lade sig registrere i Advokatsamfundet. Advokaten er underlagt de faglige og etiske advokatregler i værtslandet og er undergivet værtslandets disciplinære regler og disciplinærmyndighed med krav om, at disciplinærsager gennemføres koordineret med hjemlandets kompetente myndighed.

Seneste skud på stammen er *Servicedirektivet* fra 2006 (06/123/EF). Direktivet skal styrke virksomheders adgang til at etablere sig i hele det indre marked, således at medlemsstaterne skal sikre, at national lovgivning ikke indeholder forbudte krav, der hindrer etablering, ligesom der skal oprettes kvikskranker for virksomhederne. Juridiske tjenesteydelser over grænserne er omfattet af direktivet. Direktivet omfatter dog kun advokater i det omfang, bestemmelser i de øvrige advokatdirektiver ikke finder anvendelse (*lex specialis*).

2.3.2 CCBE's Code of Conduct

CCBE har i 1998 fastsat et sæt advokatetiske regler benævnt *Code of Conduct* om advokaters grænseoverskridende virksomhed. De omfatter udover den virksomhed, der er dækket af EU-reglerne om etablering og tjenesteydelser i en anden medlemsstat, tillige enhver form for grænseoverskridende kontakter til advokater fra andre medlemsstater.

Reglerne er af Advokatrådet i 1999 blevet vedtaget som en del af de danske advokatetiske regler og har dermed samme status som AER.

Begge regelsæt gælder for den grænseoverskridende virksomhed, men CCBE's regler har forrang i tilfælde af konflikt. På denne måde forsøger CCBE's regler at afbøde de vanskeligheder, der er forbundet med anvendelse af 'dobbelte adfærdsregler', som der er lagt op til i direktiverne om grænseoverskridende virksomhed.

2.3.3 FN's Basic Principles

FN har i 1990 vedtaget *Basic Principles on the Role of Lawyers*, om bl.a. retten til advokatbistand, om advokaters uddannelse, om forpligtelser over for klienter, om advokaters rettigheder under udøvelse af deres erhverv og om disciplinære skridt mod advokater.

Principperne indeholder en opfordring til regeringerne om at sikre, at advokater kan varetage deres erhverv uden hindringer, chikaner eller anden lignende indblanding. Advokater skal også beskyttes mod sanktioner af såvel strafferetlig som administrativ og økonomisk karakter, når de foretager dispositioner i overensstemmelse med anerkendte etiske retningslinjer.

Der skal være en ret for advokater til at oprette selvstyrende organisationer, der varetager deres interesser og beskytter deres professionelle integritet. Det skal også sikres, at advokater kan rådgive og yde bistand til deres klienter uden utilbørlig indblanding, og at alle har lige og effektiv adgang til juridisk bistand, såkaldt *access to justice*²⁰.

Adfærdsregler for advokater skal opstilles enten af standens egne organer eller ved lovgivning i overensstemmelse med nationale regler og sædvaner såvel som anerkendte internationale standarder og

²⁰ Ved *access to justice* forstås alle borgeres formelle, reelle og lige ret til at forsvare deres rettigheder gennem retsvæsenet.

normer. En uvildig disciplinærmyndighed etableret af standen selv, af en uafhængig myndighed eller af en domstol skal behandle disciplinære sager mod advokater.

Reglerne kan ikke anses for at være folkeretligt bindende, men den omstændighed, at FN beskæftiger sig med at udarbejde reglerne afspejler advokathvervets betydning, og at den uafhængige advokatstand er afgørende for retssamfundet.

2.3.4 *Europarådets rekommandation*

Europarådet vedtog i 2000 en rekommandation, som gennem en række retningslinjer har til formål at sikre advokaters frie adgang til at udøve advokatvirksomhed. Indeholdt heri er en række grundlæggende principper, herunder om beskyttelse af advokater imod diskrimination og indblanding fra myndighederne og mod anvendelse af sanktioner eller trusler herom i tilfælde, hvor advokater udøver deres hverv i overensstemmelse med professionelle standarder.

Advokater skal også have ret til at danne selvstyrende og af myndighederne uafhængige advokatorganisationer, bl.a. til beskyttelse af advokaters interesser og uafhængighed. Advokatorganisationer bør udarbejde regler for advokaters adfærd og i det mindste være berettiget til at deltage i behandlingen af advokaters disciplinærsager.

Anbefalingerne har en sammenhæng med de relevante bestemmelser i EMRK og beskyttelse imod anvendelse af – eller trusler om anvendelse af – sanktioner eller pression i tilfælde, hvor advokater agerer i overensstemmelse med de professionelle standarder.

2.4 BESLÆGTET PROFESSIONSREGULERING

Kunder til tjensteydelser, der i deres indhold er relativt enkle og overskuelige som f.eks. ydelsen hos frisøren, har nemt ved på forhånd at aftale den ønskede ydelse med tjensteyderen, og det er også en overskuelig opgave at vurdere ydelsen efterfølgende. Advokaters tjensteydelser er ganske anderledes komplicerede.

Erhvervsklienter har ofte løbende kontakt med advokater. Derfor har de bedre mulighed for at vurdere kvaliteten og relevansen af advokatens ydelse end private klienter. Dette gælder selvfølgelig særligt, når erhvervsklienten selv har jurister ansat.

En lægmand, som står over for komplekse problemstillinger inden for f.eks. jura og økonomi, er nødt til at stole på den hjælp, der kan fås fra rådgivere. Det er som oftest ikke muligt uden en særlig indsigt at vurdere, om rådgivningen er hensigtsmæssig eller ej, jf. afsnit 6.3.3. Dårlig rådgivning kan lede til store tab menneskeligt og økonomisk, og i mange tilfælde vil virkningen af dårlig rådgivning først vise sig, når der er forløbet nogen tid, og korrektion ikke længere er mulig. Denne afhængighed af rådgiveren skaber et udtalt behov for, at der er tillid til rådgiveren, og at de råd, der gives, kan følges, uden at man behøver være nervøs for, om de er gode eller dårlige.

Særligt inden for områder, hvor det ikke er muligt for klienten at vurdere kvaliteten af rådgivningen, er det ikke fornuftigt at overlade udviklingen af rådgivningserhvervet helt til den fri konkurrence. Det er derfor nødvendigt at opstille nogle rammer for udøvelsen af erhvervet. Sådanne regler for rådgiveres virksomhed skal i hovedsagen tjene som beskyttelse for dem, der søger bistand hos rådgiverne. Rammerne skabes af regler for adgang til erhvervet og for udøvelse af erhvervet.

Adfærdsregulerende regler har ikke blot betydning for brugerne, men også for erhvervets udøvere. Fornuftige regler styrker erhvervet. Det er således i vidt omfang oprettelsen af fælles regler for advokater, der har været med til at samle standen og få den til at fremstå som en enhed i forhold til andre rådgivere. Som følge af fælles regler er der klarhed om, hvad der grundlæggende kan forventes af en – og enhver – advokat.

Advokatprofessionen tilhører kredsen af liberale erhverv²¹. Traditionelt har liberale erhverv været underlagt en regulering – fastsat ved lov eller på foreningsretligt grundlag – der har sikret en høj grad af selvstændighed, professionalisme og uafhængighed for den liberale erhvervsudøvende. I denne regulering findes ofte særlige pligter og klageordninger etableret på frivilligt grundlag (selvregulering), jf. afsnit 3.1 for advokater.

21 Andre professioner, der sædvanligvis betegnes som liberale erhverv, er revisorer, auktionsledere, arkitekter, landinspektører, patent- og varemærkeagenter, ejendomsformidlere og læger.

2.4.1 Juridiske rådgivere

I forbindelse med ophævelse af den såkaldte vinkelskriverlov, hvorefter kun advokater måtte reklamere med juridiske ydelser, blev der ved lov nr. 419 af 9. maj 2006 skabt nogle rammer for juridiske rådgivere, der ikke er advokater²². Rådgivere – udover advokater – kan herefter nu reklamere med, at de driver virksomhed med juridisk rådgivning.

Begrebet 'juridisk rådgivning' omfatter ikke kun egentlige rådgivningsydelser i snæver forstand, men også anden juridisk bistand i form af skriftlige og mundtlige anbefalinger og vejledninger om retsgrundlaget på et bestemt område samt oplysninger om umiddelbare konsekvenser af de foretagne valg. Loven omfatter herudover udfærdigelse eller udfyldelse af dokumenter i tilknytning til en sådan rådgivning.

I forbindelse hermed er der indført en række bestemmelser om god skik for juridiske rådgivere. Den generelle regel om god skik er i hovedsagen en afskrift af advokaters generalklausul i rpl. § 126, stk. 1. Tilsvarende er andre regler, f.eks. forbuddet mod direkte henvendelse til modparten kopieret fra AER.

Reglerne om interessekonflikter for juridiske rådgivere er ikke tilnærmelsesvis så detaljerede eller strenge som de tilsvarende bestemmelser i AER. Juridiske rådgivere er forhindret i at yde rådgivning i en sag, hvor rådgiveren eller dennes nærtstående har en personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald. Det gælder også, hvor rådgiveren eller dennes nærtstående samtidig rådgiver eller tidligere i samme sag har rådgivet andre, der har en sådan interesse. Juridiske rådgivere og deres personale er undergivet tavshedspligt.

Aftale om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt. Den skal indeholde oplysninger om rådgiverens uddannelsesmæssige baggrund, om rådgiveren er ansvarsforsikret og i givet fald nærmere detaljer om forsikringens størrelse mv. samt om rådgiverens prisfastsættelse. Det er ikke tilladt juridiske rådgivere at modtage og opbevare penge på vegne af klienten.

Tilsynet med overholdelse af loven føres af Forbrugerombudsmanden efter markedsføringslovens regler. Konsekvensen heraf er, at tilsynet med loven og reglerne om god skik bliver underlagt et

22 Bkg. nr. 684 af 22. juni 2006 fastlægger, hvad der er god skik for disse rådgivere.

forhandlingsprincip, og at Forbrugerombudsmanden får mulighed for at indbringe sager om forbud for domstolene.

Juridiske rådgivere konkurrerer med advokaterne om klienterne. De fremstår, som om de har en særlig baggrund for at yde juridisk rådgivning og dermed som et reelt alternativ til advokater. Imidlertid stilles der hverken krav om, at de er uddannede eller forsikrede. Juridiske rådgivere er ofte billigere end advokater, og kan derfor tiltrække særlig mindrebedemlede borgere. Disse borgere får ingen sikkerhed for, at den rådgivning, som de modtager, er hensigtsmæssig til opnåelse af deres ret.

2.4.2 Revisorer

Titlen 'revisor' er ikke beskyttet. Det er dog kun personer, der har beskikkelse som statsautoriseret revisor henholdsvis registreret revisor, der må anvende disse betegnelser. Statsautoriserede og registrerede revisorer beskikkes af Erhvervsstyrelsen og er underlagt reguleringen i lov nr. 468 af 17. juni 2008 om statsautoriserede og registrerede revisorer.

Loven indeholder regler om revisorer og deres virksomhed. Imidlertid gælder reglerne kun for revisorers revision af regnskaber mv. og afgivelse af erklæringer eller rapporter, der er krævet i henhold til lovgivningen eller ikke udelukkende er til hvervgivers eget brug. Reglerne for revisorer er skabt til beskyttelse af samfundsinteresser ved erklæringsafgivelse og ikke for at beskytte klienten. Derfor er der heller ingen regler om revisorers rådgivning, og derfor er der ikke noget særligt behov for – af hensyn til klienten – at beskytte revisortitlen.

Som offentlighedens tillidsrepræsentant er det vigtigt, at der kan fæstes lid til revisorers erklæringer, som ofte danner grundlag for tilladelser, autorisationer mv. Revisorloven har derfor detaljerede regler om uafhængighed af klienten i et forsøg på at sikre, at revisorer ikke under udførelsen af hvervet lader sig påvirke af uvedkommende interesser eller forbindelser.

En særlig regel indeholder f.eks. et forbud mod, at et revisionsfirma i hvert af tre følgende regnskabsår har en omsætning på mere end 20 % hos den samme klient, jf. revl. § 13. Det er ikke tilfældet for advokater.

Revisorer har pligt til at underkaste sig kvalitetskontrol vedrørende udførelsen af og uafhængigheden i forbindelse med deres regulerede hverv. Opgaverne skal udføres med omhu, nøjagtighed og den hurtighed, som deres beskaffenhed tillader, samt i overensstemmelse med god revisionskik.

Revisorer er i forbindelse med udøvelsen af deres regulerede hverv undergivet tilsyn af Revisortilsynet, der er nedsat af Erhvervsstyrelsen. Revisortilsynet forestår en kvalitetskontrol og kan af egen drift indbringe sager for Revisornævnet.

2.4.3 *Sammenligning af regler*

Uddannelse, erfaring, tavshedspligt og uafhængighed er nogle af de vigtigste faktorer ved vurderingen af, om der kan have tillid til en rådgiver. Ved vurderingen af den sikkerhed, der er forbundet med at sætte sin lid til en bestemt type rådgiver, er det også af betydning, om der findes et 'sikkerhedsnet', hvis rådgiveren giver forkerte råd eller begår andre fejl, som kan medføre tab for den, der modtager ydelsen.

Når det drejer sig om rådgivere, der er omfattet af lov om juridisk rådgivning, kræver en del af reglerne, at rådgiveren blot giver kunden de oplysninger, som er nødvendige for, at kunden selv kan foretage vurderingen af rådgiveren. Det gælder f.eks. oplysning om rådgiverens uddannelse, ansvarsforsikring og honorar. Reglerne stiller altså ikke krav om, at rådgiverne skal have en særlig uddannelse, eller at de skal tegne en bestemt forsikring.

Det er derfor en meget forskellig flok af rådgivere, som er omfattet af loven. For den potentielle kunde er der altså ikke noget entydigt signal om, hvad der grundlæggende kan forventes af en sådan rådgiver.

For advokatvirksomhed stiller sagen sig anderledes. Langt den overvejende del af reglerne indeholder specifikke krav til advokaten og til dennes virksomhed. Advokater skal have en bestemt uddannelse. Der er krav om, at de skal have en ansvarsforsikring og stille en garanti af nærmere bestemt indhold. Advokaters honorar har også et lovbundet maksimum, idet det til enhver tid skal være 'rimeligt', jf. afsnit 6.5.

Revisorer er offentlighedens tillidsrepræsentanter. Reglerne for revisorer er derfor ikke fastsat af hensyn til klienten. Omvendt er en

advokat klientens repræsentant og støtte. En central del af advokatreglerne er fastsat som en beskyttelse til sikring af klienten.

Der er dog en række ligheder mellem grundlaget for advokatreglerne og reglerne for revisorer. Der er for revisorer, ligesom for advokater, en henvisning til straffelovens regler om tavshedspligt, der er specifikke uddannelsesmæssige krav, og der er en forpligtelse til at være ansvarsforsikret.

Ingen andre liberale erhverv indeholder en så detaljeret regulering, som gælder for advokater. Advokatstanden har som profession en særlig status, hvilket også fremgår af titelmonopolet og eneretten til at møde i retten (med enkelte undtagelser), hvilket er baggrunden for det forskellige omfang af regulering.

2.4.4 Skrappe regler for advokater – fordele og ulemper

Det kan overvejes, hvor store krav der skal stilles til advokater. Hvis kravene er meget små, virker reglerne ikke efter hensigten. Hvis reglerne er meget skrappe, vil de derimod kunne umuliggøre udøvelsen af advokatens virksomhed.

Regler, der sætter grænser for advokaters professionelle udfoldelsesmuligheder, vil som udgangspunkt begrænse advokaternes konkurrenceevne i forhold til udenlandske kolleger og andre indenlandske rådgivere, som måtte være underlagt lempeligere regler.

Omvendt vil klare og konsekvente regler kunne styrke advokatens konkurrenceevne, idet sådanne regler er med til at skabe tillid i forhold til lempeligere og måske mindre klare regler for andre rådgivere.

Det må dog ikke overses, at for strenge regler i forhold til andre erhverv kan sende det uheldige signal, at der er en grund til, at særligt advokater holdes i kort snor.

Reglerne kan også påvirke konkurrencen mellem advokatvirksomheder indbyrdes. Regler om interessekonflikter er et eksempel herpå. Inden for et fællesskab af advokater (dvs. partnerskaber, kontorfællesskaber og visse andre samarbejder) smitter en advokats interessekonflikt af på de øvrige advokater i fællesskabet. Fællesskaber med mange advokater – og mange klienter – vil derfor som udgangspunkt have større risiko for interessekonflikter end fællesskaber med færre deltagere.

Dette forhold kan i sidste ende lægge hindringer i vejen for yderligere sammenlægninger af advokatvirksomheder. Betragtes det danske marked for advokatydelse, bliver der samlet set ikke færre sager til landets advokater som følge af interessekonfliktreglerne, men fordelingen af sagerne kan forskydes.

Det er i det hele taget fristende for advokater at inddrage en række 'praktiske' hensyn ved fastlæggelsen af reglernes omfang. Den praktiske virkelighed bør imidlertid ikke påvirke indholdet af de regler, der er nødvendige for at opretholde advokatens position som borgernes sikre værn mod uret.

3. Advokatsamfundet

3.1 ADVOKATERNE SOM PROFESSION

Advokaten er pligtmæssigt medlem af Advokatsamfundet. Dette fremgår af rpl. § 143, stk. 1, der har følgende ordlyd:

“Det Danske Advokatsamfund udgøres af alle danske advokater.”

Bestemmelsen indebærer, at enhver advokat automatisk bliver medlem af Advokatsamfundet, når advokaten modtager beskikkelse. Der finder ikke nogen egentlig indmeldelse sted, og et medlem af Advokatsamfundet kan ikke ekskluderes. Udtræden af Advokatsamfundet kan kun ske ved, at retten til at udøve advokatvirksomhed ophører.

Det pligtmæssige medlemskab af Advokatsamfundet er snævert forbundet med advokatmyndighedernes udøvelse af disciplinær- og tilsynsmyndighed, jf. rpl. § 143, stk. 2. Det er af Østre Landsret stueret ved dom af 17. april 2000, at det pligtmæssige medlemskab af Advokatsamfundet ikke strider mod EMRK. Sagen var anlagt af Advokatsamfundet mod en advokat, der gennem en længere årrække havde undladt at betale kontingent og bidrag.

Landsretten udtalte, at Advokatsamfundet bl.a. varetager opgaver til sikring af det offentlige interesse i opretholdelse af kvaliteten af advokaters arbejde, og at Advokatsamfundet ikke kan anses som en forening i den forstand, der omtales i EMRK art. 11²³.

²³ Landsrettens dom blev anket til Højesteret, men advokaten gentog ikke sine anbringender om, at medlemskab ikke er hjemlet i rpl. § 143, eller at tvungent medlemskab ville stride mod EMRK. Sagen vedrørte derfor alene spørgsmålet om betaling af bidrag til Advokatsamfundets Erstatningsfond. Højesteret tog Advokatsamfundets påstand til følge, jf. U 2003.380 H.

I den såkaldte *Wouters-dom*²⁴ har EF-Domstolen i en sag om den hollandske advokatordning anerkendt nødvendigheden af at fastsætte krav om organisationstilknytning, faglig etik, kontrol og ansvar for at sikre advokaternes uafhængighed.

Sagen udsprang af, at de hollandske advokatmyndigheder havde givet advokat Wouters forbud mod at udøve advokatvirksomhed i integreret samarbejde med revisorer. Sagen blev indbragt for det hollandske Raad van State, der herefter stillede en række præjudicielle spørgsmål til Domstolen.

3.1.1 *Advokatprofessionens organisation*

Advokatsamfundets organer er Advokatmødet (generalforsamlingen), Advokatrådet, Advokatnævnet, kredsbestyrelserne og kredsmøderne.

Advokatmødet holdes hver andet år, og alle advokater har adgang.

Bestyrelsen for Advokatsamfundet (Advokatrådet) består af 15 medlemmer, som alle er advokater. Formanden vælges af Advokatmødet, og de øvrige medlemmer vælges på møder i landets otte advokat kredse blandt kredsens advokater.

Advokatrådet varetager en række opgaver, der er nærmere defineret i retsplejeloven og i vedtægten for Advokatsamfundet. Advokatrådet udarbejder bl.a. retningslinjer for god advokatskik, forestår uddannelse af advokater og sikrer, at advokater videreuddanner sig. Herudover påser Advokatrådet, at advokater overholder de til enhver tid gældende regler om ansvarsforsikring og klientkonti, ligesom rådet administrerer Advokatsamfundets Erstatningsfond.

Kredsens ledelse er kredsbestyrelsen, som bistår Advokatnævnet i arbejdet med klagesager, og som også spiller en rolle ved Advokatrådets udøvelse af tilsyn.

Advokatnævnet er en del af Advokatsamfundet, men er i sin behandling af konkrete sager uafhængigt af Advokatsamfundets øvrige organer. Nævnet behandler dels klager over advokaters optræden eller behandling af en sag (adfærdsklage), dels klager over advokaters honorar (salærklage).

Advokatnævnet er det eneste organ under Advokatsamfundet, hvor andre end advokater har sæde. Advokatnævnet består af 21

²⁴ Sag nr. C-309/99, dom af 19. februar 2002.

medlemmer. Formandskabet består af tre dommere, som udpeges af Højesterets præsident. Ni medlemmer er advokater, og ni medlemmer er offentlighedsrepræsentanter, som udpeges af Justitsministeriet efter indstilling fra en række organisationer, og som repræsenterer forbrugerne og erhvervslivet.

3.1.2 *Selvregulering ved regeludfærdigelse*

Advokater skal være uafhængige. Et værn til sikring heraf er, at advokaten ikke er undergivet kontrolbeføjelser af offentlige myndigheder, politikere eller domstole.

Selvregulering betyder, at en af staten uafhængig og selvstyrende organisation i større eller mindre omfang har fået overdraget regeludfærdigelse og -håndhævelse inden for det område, som organisationen dækker, og med virkning for hvervets udøvere. Alternativet ville være, at det offentlige varetog disse opgaver.

Formålet med selvregulering er dels at bidrage til hvervets uafhængighed, dels at sikre, at regelforvalterne har den fornødne indsigt i hvervet og vilkårene for udøverne. Det er en almindelig anerkendt opfattelse – nationalt og internationalt – at regler for advokaters virke bør fastsættes af standen selv som supplement til de rammer, der er fastsat af lovgiver.

Advokatsamfundets vedtægt bestemmer, at Advokatsamfundets bestyrelse – Advokatrådet – udsteder et sæt vejledende regler for advokaters opførelse, AER. Dette regelsæt er de eneste regler, der i nogle detaljer beskriver indholdet af standarden god advokatskik, jf. afsnit afsnit 2.2.

Udover AER udarbejder Advokatrådet klientkontovedtægten, som bindende regulerer advokaters behandling af betroede midler. Den udstedes af Justitsministeriet i bekendtgørelsesform med hjemmel i rpl. § 127.

Selvom det således er lovgiver, som skaber de lovmæssige rammer for regeludstedelsen og godkender reglerne på området, er det overladt til Advokatrådet at stå for udfærdigelsen af detailregler.

Muligheden for konkret at påvirke advokaters handlemåde gennem udfærdigelse af regler er derfor bevaret hos advokaterne. Der ved tilgodeses uafhængigheden, og det sikres, at regeludfærdigelsen sker på grundlag af en tilstrækkelig indsigt i advokatforhold.

Det er Advokatrådet, der ifølge rpl. § 143, stk. 2, fører tilsyn med, at advokaterne overholder de pligter, de er underlagt. I kraft af reglen i rpl. § 143, stk. 1, om, at Advokatsamfundet udgøres af alle danske advokater, har Advokatrådet som tilsyn myndighed over alle advokater.

3.1.3 *Selvregulering ved regelhåndhævelse*

Formålet med et disciplinært system inden for en profession er først og fremmest at sætte rammerne for acceptabel adfærd og at fremme eller pålægge bestemte handlemønstre. Det disciplinære organ er bemyndiget til at sanktionere en adfærd, der ikke er acceptabel.

Hvis den magt over advokater og advokaters handlemåde, som er givet til det disciplinære organ, lægges i hænderne på f.eks. det offentlige, vil advokaterne ikke længere være uafhængige af det offentlige. Advokatens klient kan da ikke have tillid til, at advokaten kan varetage klientens interesser mod det offentlige. Det retssystem, vi kender, der er baseret på muligheden for at opnå bistand fra en uafhængig advokat – også mod statsmagten – ville da være i fare.

Den fuldstændige uafhængighed ville kræve, at kun hvervets udøvere deltog i behandlingen af disciplinærsager mod andre hvervsudøvere²⁵. Advokatrådet varetog indtil 1982 funktionen som disciplinært organ for advokater, og denne funktion var dermed fuldstændig blottet for standsfremmed påvirkning.

Siden 2007 har advokaterne været i mindretal i forhold til de øvrige medlemmer i Advokatnævnet. Fastlæggelsen af god advokat-skik kan dermed foretages uden om advokaterne.

Sammensætningen kan dog forsvares. Erfaringen viser, at Advokatnævnets medlemmer reelt aldrig deler sig i advokatmedlemmer og andre medlemmer, når konkrete afgørelser skal træffes. Samtidig fremstår den nuværende sammensætning i forhold til borgerne som en sikkerhed for upartiske afgørelser.

25 For dommeres vedkommende var uafhængigheden indtil for nogle år siden stadig fuldstændig. Den Særlige Klageret, som tidligere bestod af en højesteretsdommer, en landsdommer og en byretsdommer, består nu af fem medlemmer, idet de tre oprindelige medlemmer er suppleret med en advokat og en jurist med videnskabelig baggrund.

Behovet for en særlig indsigt i samfunds- og erhvervsforhold har gennem de senere år været stigende i takt med, at antallet af komplicerede og vanskelige sager er blevet forøget. Offentlighedsrepræsentanterne udpeges på grundlag af deres personlige integritet og kendskab til samfundsforhold efter indstilling fra en række organisationer. Netop en forøgelse af antallet af disse repræsentanter bidrager derfor til at tilfredsstille dette behov om generel indsigt.

Offentlighedsrepræsentanterne har ikke flertal uden om advokaterne. Selvom alle offentlighedsrepræsentanter skulle ønske at gennemtrumfe en bestemt afgørelse mod advokatmedlemmerne, skal de altså overtale mindst to af de uafhængige dommere til at gøre det samme.

3.2 ADVOKATRÅDETS TILSYN

Advokatrådet har ifølge retsplejeloven en forpligtelse til at føre tilsyn med advokater, autoriserede fuldmægtige, advokatselskaber og partnere, der ikke er advokater. Tilsynet udøves i det daglige af Regel- og Tilsynsudvalget sammen med Advokatrådets sekretariat.

Advokatrådet fører tilsyn med advokaters overholdelse af de pligter, som stillingen medfører, dvs. både overholdelse af den almindelige lovgivning, der ikke retter sig specifikt mod advokater, og de særlige forpligtelser, som advokater i kraft af deres hverv er underlagt.

3.2.1 Tilsyn med klientkonti

Advokater kan på klientens vegne opbevare betroede midler på klientbankkonti i advokatens navn på en sådan måde, at klienten nyder beskyttelse. Advokaten kan disponere over dette klientindestående, herunder kan advokaten umiddelbart hæve beløb på kontoen uden at involvere klienten.

Dette system er nødvendigt for, at advokaten kan varetage klientens interesser på bedste og smidigste måde. Det er med til at sikre, at advokaten fuldstændigt kan træde i klientens sted og dermed frigøre klienten fra at skulle beskæftige sig med sagen mere end højst nødvendigt.

Advokatens ret er enestående og mere vidtgående end pengeinstitutters rettigheder. En afgørende forudsætning for opretholdelse

af sådanne systemer er, at pengenes rette ejere har fuld tillid til, at pengene opbevares på betryggende måde med mindst mulig risiko for tab.

Advokatrådet skal således også i medfør af rpl. § 127 udfærdige regler om advokaters behandling af betroede midler og sikkerhed mod økonomisk ansvar. Reglerne skal godkendes af Justitsministeriet. Advokatrådet har derfor udarbejdet en klientkontovedtægt, som stiller en række krav til advokaters bogføring, revision mv., og som samtidig giver rådet mulighed for at føre kontrol med advokaters behandling af betroede midler.

Tillid forudsætter nemlig kontrol. Ligesom for pengeinstitutters vedkommede er der skrappe regler for advokaters opbevaring af betroede midler. Alle penge, som advokater modtager til opbevaring fra en klient eller på en klients vegne, skal indsættes på en klientbankkonto i et pengeinstitut.

Der er også snævre regler for, hvordan advokaten kan disponere over midlerne og til hvad. Samtidig er der bl.a. krav om, at advokaten dagligt skal sikre sig, at det, der fremgår af advokatens bogholderi, også svarer til det, der står på klientbankkontoen.

Advokatrådets tilsyn med overholdelse af klientkontoreglerne er todelte. Det ordinære tilsyn omfatter krav til alle advokater og advokatselskaber om at indsende en klientkontoerklæring med oplysninger fra revisor på grundlag af stikprøver mv. årligt, i forbindelse med oprettelse af advokatvirksomhed og ved deponering af advokatbesikkelsen.

Særligt klientkontoerklæringens revisoroplysninger giver et rimeligt godt billede af, hvorvidt den pågældende advokat har overholdt klientkontovedtægtens regler. Hvis Advokatrådets sekretariat vurderer, at dette muligvis ikke er tilfældet, iværksættes det ekstraordinære tilsyn. Der er mulighed for at kræve en ekstraordinær klientkontoerklæring indsendt, at sende Advokatrådets revisor ud for at undersøge advokatens forhold eller at sætte advokatens forvaltning af klientkontomidler under administration.

Det kan også være henvendelser fra borgere, advokater, medier eller offentlige myndigheder, der giver grundlag for iværksættelse af det ekstraordinære tilsyn. Oplysninger om, at en advokat ikke udbetaler beløb, som advokaten er forpligtet til som led i sin sagsbe-

handling, kan give mistanke om, at advokaten kan have problemer med at overholde reglerne.

På samme måde vil oplysninger f.eks. om, at en advokat er gået konkurs med et selskab, eller at advokatens private ejendom skal på tvangsauktion kunne skabe en formodning om, at der også er problemer med overholdelse af klientkontoreglerne. Sådanne oplysninger giver derfor jævnligt Advokatrådet anledning til at sende rådets revisor på inspektion hos den pågældende advokat.

3.2.2 *Andre tilsyn*

Besøg i advokatvirksomhederne udgør en stor del af Advokatrådets tilsyn uden for klientkontoområdet. Det er målet, at alle advokatvirksomheder og advokater i andre virksomheder skal besøges i hver 10-års periode. Rækkefølgen er tilfældig.

Under tilsynet kontrolleres overholdelse af reglerne om ansvarsforsikring, garanti, pris- og opdragsoplysninger, hvidvask (id og indberetning af mistanke mv.), efteruddannelse, advokatselskaber, titelbrug (for ansatte uden for advokatvirksomheder) mv. Kontrollen bygger på advokaternes oplysninger, på gennemgang af forskellig dokumentation og tilfældigt udvalgte sager.

Udover kontrollen giver besøgene i virksomhederne god mulighed for dialog mellem advokaterne og Advokatrådets sekretariat. Sekretariatet får en mere præcis indsigt i advokaternes hverdag, og advokaterne får svar på spørgsmål om advokatetik mv. og får inspiration til løsning af problemer med overholdelse af reglerne.

Det kollegiale tilsyn og den kollegiale samtale er andre tilsynsværktøjer. Det kollegiale tilsyn benyttes sjældent. Det iværksættes for at afklare, hvorledes advokaten driver sin virksomhed. Gennem den kollegiale samtale danner advokatmyndighederne sig et indtryk af, om advokaten i vanskeligheder har evne og muligheder for at bringe sig på fode igen. Både samtale og tilsyn er målrettet advokater, der er pålagt en række sanktioner af Advokatnævnet og som synes at have vanskeligheder med at drive advokatvirksomheden på fornuftig måde.

Tilsynet bygger også i et vist omfang på informationer, der kommer udefra. Klienter kontakter Advokatrådets sekretariat, hvis de ikke kan komme i kontakt med deres advokat, eller klienter henle-

der sekretariatets opmærksomhed på interessekonflikter, brud på tavshedspligten mv.

Medierne gør jævnligt Advokatrådet opmærksom på advokaters uheldige adfærd. Rigsadvokaten leverer også materiale til Advokatrådet. Når anklagemyndigheden opgiver påtale mod en advokat, vurderer Rigsadvokaten, hvorvidt der kan foreligge en tilsidesættelse af god advokatskik. Er det tilfældet, oversender Rigsadvokaten sagen til Advokatrådet til videre foranstaltning. Det kan f.eks. ske, hvor der har været lemfældig omgang med fortroligt sagsmateriale eller påvirkning af vidner.

3.2.3 *Håndtering ved mistanke om regelovertrædelse*

Når Advokatrådets sekretariat får mistanke om, at en advokat har overtrådt reglerne, anmoder sekretariatet advokaten om en redegørelse i forhold til de indkomne oplysninger. Redegørelsen vurderes, og andre nødvendige oplysninger indhentes.

Når sekretariatet har samlet de fornødne oplysninger, skal sagen forberedes til det politiske system. Første station er Regel- og Tilsynsudvalget under Advokatrådet.

Sekretariatet forelægger sagen for udvalget med en indstilling om sagens videre forløb. Hvis udvalget er af den opfattelse, at sagen bør forfølges, beslutter udvalget at forelægge sagen for Advokatrådet. I modsat fald henlægges sagen. Hvis udvalgets medlemmer deler sig, vil sagen som oftest blive forelagt Advokatrådet, uanset at flertallet er af den opfattelse, at sagen bør sluttes.

I Advokatrådet træffes den endelige beslutning, om en sag skal indbringes for Advokatnævnet på baggrund af indstillingen fra Regel- og Tilsynsudvalget. Det sker også, at rådet beslutter at politianmelde en advokat, men hidtil er dette kun sket i tilfælde af underslæb.

Advokatrådet har mulighed for – med eller uden sammenhæng med en disciplinærsag – at foranstalte et kollegialt tilsyn eller en kollegial samtale med advokaten.

Hvis Advokatrådet beslutter at indbringe en advokat for Advokatnævnet, må rådet af hensyn til den videre proces også tage stilling til, om advokaten bør fratages retten til at udøve advokatvirksomhed. I så fald overdrages sagen til en af Advokatrådets faste eksterne

advokater med anmodning om udfærdigelse af klageskrift til Advokatnævnet (benævnt anklageskrift). En påstand i anklageskriftet om frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed udløser et krav til Advokatnævnet om at sørge for en forsvarer for den indklagede advokat. Nedlægges der ikke sådan en påstand, vil sagen som oftest blive ført på skriftligt grundlag af sekretariatet.

Efter ændringen af retsplejeloven i 2007 er der sat øget fokus på tilsynet med advokater. Tilsynet må fremover derfor forventes i videre omfang end tidligere at komme til at bygge på oplysninger, som Advokatrådet selv indhenter som led i sin øgede indsats, herunder via de nye instrumenter – det kollegiale tilsyn og den kollegiale samtale.

3.3 ADVOKATNÆVNETS SAGSBEHANDLING

Advokatnævnet, som behandler klager over advokaters adfærd og deres salærafregninger, er omfattet af offentlighedsloven og forvaltningsloven og derfor i vidt omfang underlagt de samme regler som offentlige myndigheder, f.eks. om begrundelse af afgørelser og aktindsigt.

3.3.1 Håndtering af indbragt klagesag

Nævnet behandler de fleste sager i én af de tre afdelinger. Særlig principielle sager og sager om frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed bliver behandlet af det samlede advokatnævn med deltagelse af 'anklager' og 'forsvarer'.

Andre sager vil ofte blive henvist til en af de tre afdelinger, som Advokatnævnet deler sig i ved behandlingen af langt hovedparten af de sager, som nævnet behandler.

Fældende kendelser kan advokaten gå videre med til domstolene, jf. rpl. § 147 d. Advokatens eksklusive ret til appel er med til at sikre advokatens retsstilling.

Baggrunden for bestemmelsen er, at Advokatnævnet – med sin sammensætning – giver den fornødne sikkerhed for, at klagesager bliver behandlet på en fuldt betryggende måde, og at der derfor ud fra sædvanlige retssikkerhedshensyn alene bør gives den berørte advokat adgang til at få afgørelsen prøvet ved de almindelige domstole.

Retten kan foretage en udtømmende prøvelse af Advokatnævnets afgørelse. Retten kan således prøve, om advokaten har tilsidesat sine pligter, ligesom retten kan foretage en prøvelse både af valget og udmålingen af selve sanktionen. Retten kan stadfæste, ophæve eller ændre nævnets afgørelse. Rettens afgørelse kan ankes²⁶.

Advokatnævnet traf for nogle år siden beslutning om at offentliggøre alle kendelser i disciplinærsager, hvor indklagede advokat er pålagt en bøde på 10.000 kr. eller mere. Der er pligtmæssig offentliggørelse af, at en advokat er frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed.

For at sikre at Advokatnævnet ikke i behandlingen af konkrete sager påvirkes af Advokatrådet, er der vandtætte skotter mellem de to institutioner. Advokatnævnet informerede derfor oprindeligt aldrig Advokatrådet om verserende disciplinærsager. Det betød, at Advokatrådet først fik besked om sagerne – bortset fra sager, som rådet selv rejste – når kendelse var afsagt.

Samtidig har det altid været Advokatnævnets praksis ikke af egen drift at tage stilling til, om frakendelsessanktionen skulle anvendes i en konkret sag. Det skyldes, at der, når frakendelse kommer på tale, stilles særlige processuelle krav til Advokatnævnet. Hvis ikke Advokatrådet nedlagde påstand om frakendelse, ville Advokatnævnet derfor reelt være tvunget til selv – forud for sagens behandling i nævnet – at give oplysninger om sit mulige sanktionsvalg. Det ønskede Advokatnævnet at undgå, da det kunne bringe den retssikkerhed, der er forbundet med en behandling i nævnet, i fare.

Kombinationen af, at Advokatrådet ikke så sagerne før kendelsen, og at Advokatnævnet ikke af egen drift frakendte en advokat retten til at udøve advokatvirksomhed, betød, at en advokat kunne få et utal af kendelser uden at frakendelse blev overvejet. Kun hvis advokaten gav Advokatrådet anledning til selv at rejse sag, fik rådet en mulighed for at nedlægge påstand om frakendelse.

26 Se fx *U 2012.616H*, hvor Advokatnævnet havde frakendt advokat A retten til at drive advokatvirksomhed indtil videre. Højesteret lagde ved sanktionsudmålingen bl.a. vægt på, at A ikke forud for de aktuelle forhold var pålagt store bøder med gentagelsesvirkning, og at A efter en samlet vurdering ikke skulle frakendes retten. Med henblik på at indskærpe alvoren i de gentagne tilsidesættelser af god advokatskik blev A idømt en bøde på 50.000 kr.

Derfor er der indført en advarselsordning. Ifølge den såkaldte *gul kort*-ordning sender Advokatrådet en advarsel til en advokat, når rådet finder, at der er afsagt så mange kendelser mod advokaten, at det bør overvejes at påstå frakendelse næste gang, der indkommer en klagesag mod pågældende.

Kopi af advarslen sendes til Advokatnævnet, som – når en klage kommer ind mod en advokat, som har et gult kort, meddeler – Advokatrådet dette. Når sagen er skriftvekslet i Advokatnævnet, får Advokatrådet mulighed for at tage stilling til, om rådet vil indtræde i sagen for nævnet med påstand om frakendelse.

3.3.2 *Salærklager*

En salærklage er en klage over det salær, som en advokat har beregnet sig for sit arbejde. Klagen kan indgives af alle, der har retlig interesse heri, hvilket i langt de fleste tilfælde er advokatens klient, men det kan også være f.eks. en skyldner i en inkassosag eller en anden, der har en retlig interesse i sagen.

Der er et års klagefrist fra det tidspunkt, hvor advokaten har afregnet salæret. Klager indgivet efter dette tidspunkt kan alligevel behandles, hvis der er en rimelig grund til fristoverskridelsen.

Advokatnævnet behandler klagen som eneste instans. Afgørelsen er enten godkendelse af salæret, nedsættelse af salæret eller bortfald af salæret²⁷. I en kendelse, hvor nævnet har nedsat salæret eller besluttet, at det skal bortfalde, vil nævnet også kræve, at advokaten skal tilbagebetale det for meget indbetalte salær med renter.

En salærkendelse kan ikke indbringes for domstolene, men advokaten kan stævne klienten for salæret. Så længe Advokatnævnet behandler klagesagen, kan advokaten dog ikke indgive stævning.

Hvis en advokat har stævnet sin klient for betaling af salæret, har klienten mulighed for at få retten til at henvise sagen til behandling i Advokatnævnet.

²⁷ Antallet af salærklager er ca. 500 om året. Omkring 40 % afvises. I 25-30 % af sagerne godkendes advokatens salær og i et tilsvarende antal sager nedsættes salæret, eller det bortfalder.

3.3.3 Adfærdsklager

En adfærdsklage er en klage over advokaters optræden og kan angå såvel en advokat som et advokatselskab. Alle med retlig interesse kan klage. Det er ofte klienten, men ikke sjældent modparten eller en myndighed. Adfærdsklager kan vedrøre klager over langsomme sagsbehandling (smøl), sprogbrug over for modparten, indgivelse af politianmeldelse uden fornødent grundlag eller henvendelse til modparten uden om dennes advokat.

Klagen skal indbringes for Advokatnævnet inden et år efter det tidspunkt, hvor klager blev bekendt med det forhold, der klages over. Som ved salærklager kan der dispenseres fra fristen, hvis fristoverskridelsen er rimeligt begrundet.

Det er Advokatnævnet, der som eneste administrative instans behandler adfærdsklager. Advokatnævnets afgørelse kan munde ud i en frifindelse, en irettesættelse, en bøde på op til 300.000 kr., eller en frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed på tid eller indtil videre²⁸.

En fældende kendelse i en adfærdssag kan af advokaten indbringes for domstolene inden for fire uger.

3.4 HISTORISK UDVIKLING

Under enevælden blev hvervet som prokurator (advokat) betragtet som et embede. Det var kongen, som gav bestalling, og det skete ud fra et administrativt skøn over, hvorvidt der i den pågældende retskreds var behov for at forøge antallet af prokuratorer.

Prokuratorer blev fra begyndelsen af 1600-tallet således offentligt udnævnt, og deres virksomhed blev første gang reguleret ved Christian IV's forordning fra 1638²⁹. Forordningen gav prokuratorerne

28 Antallet af adfærdsklager er omkring 900 om året. Omkring 300 af disse afvises. Af de sager, der kommer til egentlig behandling i Advokatnævnet sker der frifindelse i omkring 35 % af sagerne, der pålægges bøde i lidt over halvdelen af tilfældene, og der gives en irettesættelse i 5-10 % af sagerne. Antallet af årlige frakendelser svinger omkring to, men dette tal varierer en del fra år til år. Den hidtil højeste bøde er på 150.000 kr., men var en samlet sanktion for otte ensartede kendelser. Største enkeltbøde er indtil videre på 75.000 kr.

29 Forordningen havde den brede titel "Om Præstedruckenskab, ærerørige domme, kost oc tæring, arrest, Procuratorer, Lougfeldis rettergang, Krybeschyttere och bysset".

en vis eneret til at føre retssager og pålagde samtidig prokuratorerne visse pligter. Møderetsmonoplet har bestået lige siden.

3.4.1 *Sagførerloven fra 1868*

Opfattelsen af hvervet som et egentligt embedshverv ændrede sig fundamentalt ved sagførerloven af 26. maj 1868. Loven bestemte, at enhver, der opfyldte en række nærmere fastsatte betingelser, havde et retskrav på at få beskikkelse som sagfører. På denne måde blev sagførerhvervet et frit erhverv, der var uafhængigt af statsmagten.

Efter loven skulle en sagfører have dansk indfødsret, være fyldt 25 år og måtte ikke være under konkurs eller være umyndiggjort. Endvidere skulle personen have ført en 'retsskaffen vandel'. Stillingen kunne ikke forenes med en række stillinger inden for øvrigheden, domstolen og politiet. Der fandtes efter loven tre grupper af sagførere: underretssagførere, overretssagførere og højesteretssagførere.

Der var i sagførerloven ingen bestemmelser om en særlig disciplinærmyndighed for sagførere. Det var blevet overvejet under arbejdet med loven, men blev opgivet efter voldsomme protester fra sagførerne. De mente, at indførelse af en disciplinærmyndighed ville være udtryk for mistillid til sagførerstanden.

Det var imidlertid klart, at der fra domstolene, klienterne og offentlige myndigheder blev stillet krav til sagførernes kvalifikationer og handlemåde. Justitsministeriet gav i bemærkningerne til et lovforslag om sagførervæsenet fremlagt i rigsdagssamlingen 1879-1880 udtryk for, at sagførere skulle være pålidelige og hæderlige, så de, der søgte hjælp hos en sagfører, trygt kunne betro dem deres vigtige interesser. Desuden skulle sagførere afholde sig fra at misbruge deres stilling over for modparten.

Det var ifølge Justitsministeriet en følge heraf, at sagføreres forhold kunne være utilbørlige, og at det derfor burde være muligt, at en offentlig myndighed kunne skride ind over for sagførere, uden at de havde gjort sig skyldige i strafbart forhold.

Disse bemærkninger har åbenbart påvirket sagførernes opfattelse af deres hverv. I hvert fald tog de i 1886 selv fat på problemstillingen. Der skete en sammenslutning af forskellige sagførerforeninger til 'Den danske Sagførerforening'. Denne forening fik kompetence

til at skride ind over for en sagfører, der havde optrådt imod de pligter, der påhvilede sagførere, eller som ikke havde taget det fornødne hensyn til sin kollega.

Foreningens hovedbestyrelse havde en disciplinærmyndighed og rådede over sanktionerne misbilligelse, bøde (50-200 kr.) og eksklusion. Der blev også behandlet klager fra private og salærtvister. Disciplinærmyndigheden afholdt mange fra at melde sig ind i foreningen, og den blev i 1895 afskaffet igen.

På det almindelige sagførermøde i 1905 blev der gennemført nye regler, der gav medlemmerne adgang til at få sagførerrådernes afgørelse af salærspørgsmål og kendelser om, hvorvidt en sagfører havde tilsidesat de pligter, der påhvilede en sagfører.

3.4.2 Retsplejeloven fra 1916

Retsplejeloven af 1916, som trådte i kraft i 1919, indeholdt regler om et sagførersamfund for hele landet, '*Det danske Sagførersamfund*'. Sagførersamfundet havde en hovedbestyrelse, Sagførerrådet, som fik disciplinærmyndighed, som alle sagførere var underkastet, og som alene bestod af sagførere.

Det havde været drøftet, om andre end sagførere skulle føre kontrol med sagføreres virksomhed. Det afviste justitsministeren, som gav udtryk for, at kontrollen i så fald også ville omfatte et skøn over loyaliteten og hæderligheden, og det ville være at træde standens selvstændighed for nær at lægge kontrollen i hænder på dommere og andre embedsmænd.

Loven formulerede også de særlige sagførerpligter ved at kræve, at en sagfører var pligtig til ved udøvelsen af sit hverv at undgå alt, hvad der ikke kom overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en offentligt beskikket sagfører altid måtte udvise.

Reglerne i retsplejeloven af 1916 omhandlede kun sagføreres handlemåde under udøvelse af deres virksomhed. I 1932 blev der tilføjet en bestemmelse om, at en sagfører uden for sin virksomhed ikke må udvise en adfærd i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art, der er uværdige for en sagfører.

Bestemmelsen havde baggrund i en sag om en overretssagfører, der sammen med sin ægtefælle havde udøvet en indbringende, men ulovlig tiggervirksomhed, for hvilken de begge fik betingede fæng-

selsstraffe. Sagførrådet ønskede at hindre, at sagføreren fortsat udøvede sagførvirksomhed, hvilket stødte på vanskeligheder³⁰.

I 1943 vedtog sagførrådet '*Kollegiale regler*'. Reglerne havde ganske vist ikke hjemmel i vedtægten for Det danske Sagførersamfund, men fik tilslutning fra alle sagførere i rådet.

Først efter 1943 vandt den retlige standard 'god sagførerskik' indpas hos Sagførrådet og Sagførnævnet. De Kollegiale regler blev derfor ved revisionen i 1956 til 'Regler om god sagførerskik og kollegialitet'.

Betegnelsen 'sagfører' ændredes i 1958 til 'advokat' de steder, hvor betegnelsen indgik. Det skyldtes et ønske om en fællestitel for alle sagførere. For ikke at støde en, der havde ret til at bruge de kvalificerede betegnelser 'højesteressagfører', 'overretssagfører' og 'landsretssagfører', blev titlen kun gjort obligatorisk for fremtidige erhververe af beskikkelse.

3.4.3 Retsplejeloven fra 1982

Retsplejelovens afsnit om advokater gennemgik en radikal ændring ved lov nr. 277 af 9. juni 1982. Ændringen byggede på betænkning 871/1979.

I forbindelse med udvalgsbehandlingen og arbejdet med lovforslaget gav Forbrugerrådet over for udvalget udtryk for, at klager over advokater ikke længere burde behandles af advokaterne selv. Der burde efter Forbrugerrådets opfattelse oprettes et særligt klagenævn med et ligeligt antal repræsentanter for forbrugerne og advokaterne og med en dommer som formand. Udvalget var ikke enig heri og indstillede, at ordningen med selvdømme blev opretholdt som værende tilfredsstillende.

På denne baggrund blev det i loven bestemt, at Advokatnævnet, som fortsat blev oprettet af Advokatsamfundet, skulle bestå af tre dommere udpeget af Højesterets præsident, seks offentlighedsrepræsentanter udpeget af Justitsministeriet og ni advokater valgt af Advokatsamfundet. Der var altså et lige antal advokater og andre medlemmer, og ved stemmelighed var formandens – en højesteretsdommers – stemme afgørende.

30 Afgørelsen er citeret i Det Danske Advokatsamfund 1919-1969, s. 83.

Det var udvalgets opfattelse, at Advokatsamfundet skulle udfærdige bindende forskrifter for god advokatskik og altså udfylde rammerne i loven, som det skete ved 'Regler for god advokatskik og kollegialitet'. Reglerne skulle godkendes af Justitsministeriet.

Deri var Justitsministeriet imidlertid uenig. Ministeriet fandt det rigtigst, at den nærmere fastlæggelse af indholdet af 'god advokatskik' skulle foretages af Advokatnævnet og ikke på forhånd fastsættes i bindende regler fra Advokatrådet, og sådan blev det.

Advokatrådet fortsatte med at fastsætte vejledende regler for god advokatskik. Navnet på regelsættet blev med tiden til *De advokatetiske Regler* for at distancere reglerne fra retsplejelovens retlige standard god advokatskik.

3.4.4 Retsplejeloven fra 2007

Justitsministeriet nedsatte i juni 2004 et udvalg, der skulle foretage en samlet gennemgang af retsplejelovens regler om advokater. Under udvalgets arbejde afgjorde EMD 11. januar 2006 to danske sager³¹ om foreningsfrihed. Domstolen fastslog, at EMRK art. 11 om foreningsfriheden blev krænket ved tvunget foreningsmedlemskab og eksklusivaftaler i forbindelse med ansættelsesforhold.

Lovpligtigt medlemskab af et advokatsamfund er ifølge praksis fra EMD ikke omfattet af EMRK art. 11. Alligevel udløste dommen et politisk krav om at afskaffe de eksklusivlignende ordninger inden for liberale erhverv, herunder Advokatsamfundet. Udvalget fik derfor et tillægskommissorium. Opgaven var at opstille løsningsmodeller i forbindelse med en afskaffelse af det pligtmæssige medlemskab, som var blevet indført ved loven af 1916.

I udvalgets betænkning 1479/2006 valgte flertallet at løse opgaven ved at præcisere, at Advokatsamfundet slet ikke er nogen forening (og derfor ikke har nogen medlemmer), men en ved lov oprettet organisation, der udgøres af alle advokater, og som i henhold til lovgivningen er tillagt offentligretlige funktioner. Denne løsningsmodel blev tiltrådt af Justitsministeriet og Folketinget. Teksten i rpl. § 143 blev derfor ændret fra: 'alle advokater er medlemmer af Det Danske Advokatsamfund' til 'Det Danske Advokatsamfund udgøres af alle danske advokater'.

31 Sørensen mod Danmark (52562/99) og Rasmussen mod Danmark (52260/99).

Advokatsamfundet er ikke længere en brancheorganisation, og de opgaver, der havde tilknytning hertil, varetages derfor ikke længere af Advokatsamfundet³². For at sikre advokatstandens uafhængighed, skal tilsyns- og disciplinærmyndigheden fortsat forestås af Advokatsamfundet. Det samme gælder advokatuddannelsen.

Enhver kan tilbyde løbende efteruddannelse for advokater, men der stilles krav til efteruddannelsens indhold og længde, og kontrollen hermed ligger hos Advokatsamfundet.

Endelig skal Advokatsamfundet også virke til gavn for retssamfundet. De samlede opgaver for Advokatsamfundet findes i § 1 i vedtægten for Det Danske Advokatsamfund, som vedtaget 25. oktober 2008 lyder:

“Det Danske Advokatsamfunds formål er at værne om advokaters uafhængighed og integritet, at påse og håndhæve opfyldelsen af de pligter, der påhviler advokater, at sikre advokaters faglige kompetence, og at virke til gavn for det danske advokatsamfund.”

Advokatrådet kom den stadig eksisterende kritik af Advokatnævnets sammensætning i forkøbet med et forslag om, at Advokatnævnet fremover skulle bestå af lige mange repræsentanter for offentligheden og for advokaterne.

Denne seneste revision af retsplejelovens advokatafsnit trådte i kraft 1. januar 2008, bortset fra reglerne om Advokatnævnets sammensætning, som trådte i kraft allerede 1. juli 2007.

32 Dette førte til etableringen af brancheforeningen Danske Advokater, der blev stiftet i begyndelsen af 2008.

4. Drift af advokatvirksomhed

4.1 HVAD ER ADVOKATVIRKSOMHED?

4.1.1 Begrebet advokatvirksomhed

Advokatvirksomhed dækker terminologisk over to forskellige begreber. Det ene er de fysiske rammer med kontor, møbler, ansatte osv., som er advokatens arbejdsplads. Dette begreb er ikke så vanskeligt at forholde sig til.

Det andet begreb, som traditionelt volder større vanskeligheder at få hold på, er afgrænsningen af, hvilke af en advokats samlede aktiviteter der må betragtes som advokatvirksomhed, jf. rpl. § 124.

Afgrænsningen er nødvendig, fordi der gælder vidt forskellige regler for, om advokaten udfører advokatvirksomhed, eller om advokaten har en anden rolle. Bestyrelsesadvokaten er et eksempel herpå. Advokaten kan både udføre sit bestyrelsesarbejde som led i sin advokatvirksomhed, men kan også sidde i bestyrelsen for en virksomhed uden at udøve advokatvirksomhed, jf. afsnit 1.3.3.

Området kan selvsagt ikke afgrænses til det meget lille område, hvor advokaten har eneret til at drive virksomhed. I bemærkningerne til den nugældende bestemmelse i rpl. § 124 hedder det:

“Advokatvirksomhed kan med udgangspunkt i eneretten for advokater til at udføre retssager for andre, jf. rpl. § 131, beskrives som juridisk rådgivning og i forbindelse hermed økonomisk og anden rådgivning til klienten samt repræsentation af denne for domstolene og over for andre offentlige myndigheder og organisationer samt i retslige spørgsmål og tvister i øvrigt.”

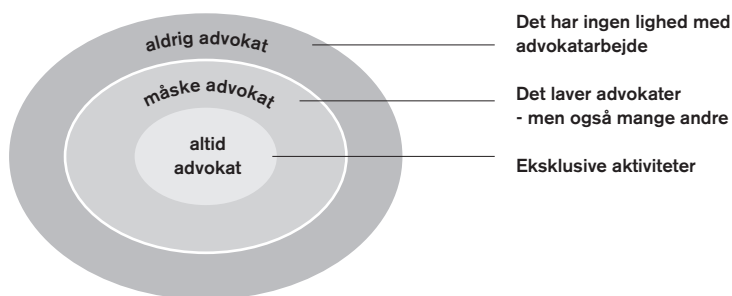
Denne definition bygger på den antagelse, at det er tilstrækkeligt at se på, hvad det er, advokaten foretager sig. Bestemmelsen indeholder den traditionelle opdeling af advokatgerningen i den rådgivende og den procederende virksomhed.

Praksis fra domstolene og fra Advokatnævnet viser imidlertid, at også advokatens fremtræden i forbindelse med udførelsen af opgaven påvirker vurderingen af, om den pågældende aktivitet må betragtes som advokatvirksomhed eller ej. De facto lægges der således ved afgørelsen af spørgsmålet betydelig vægt på, om advokaten har anvendt advokatkontorets brevpapir, uagtet hvilken bistand der er ydet.

Det er også af betydning, om advokaten under korrespondancen har henvist til sagsnummer på advokatkontoret, underskriver sig som advokat, og om advokaten benytter advokatkontorets check.

Betydningen af brug af brevpapir mv. udstrækkes til advokatens aktivitet i privatlivet. Hvis advokaten f.eks. opsjer en lejer i sin egen ejendom på sit advokatkontors brevpapir, vil den handling, der ligger i opsigelsen, som udgangspunkt blive betragtet som advokatvirksomhed.

Konklusionen er derfor, at der ved afgørelsen af, om en aktivitet er advokatvirksomhed, ikke bare skal ses på aktivitetens art, men tillige på advokatens fremtræden ved udførelsen af aktiviteten.

Figur 2: Omfanget af advokatvirksomhed

Figuren illustrerer betydningen af såvel virksomhedens art som advokatens fremtræden ved afgørelsen af, om en aktivitet er advokatvirksomhed eller ej. Den inderste cirkel omfatter de aktiviteter, som advokaten har monopol på, nemlig repræsentation af andre ved retten.

Uanset om advokaten fremtræder som advokat eller ej, vil sådan aktivitet altid være advokatvirksomhed. Den yderste cirkel er aktiviteter, som ligger fjernt fra den almindelige opfattelse af, hvad der er advokatvirksomhed, eksempelvis grøftegravning og hundeluftning. Uanset om en advokat under udøvelse af sådanne aktiviteter fremtræder som advokat eller ej, vil det aldrig blive betragtet som advokatvirksomhed.

I den midterste cirkel findes aktiviteter, som nogle advokater, men også andre erhvervsudøvere tilbyder. Det gælder eksempelvis bestyrelsesarbejde og mediation. Advokatens fremtræden er afgørende for, om aktiviteter i denne cirkel skal betragtes som advokatvirksomhed eller ej. Derfor vil spørgsmålet, om advokaten benytter titlen eller ej ofte være helt afgørende.

4.1.2 *Advokatvirksomhedens rammer*

I en advokatvirksomhed virker hver advokat og juridisk medarbejder stort set med løsningen af hver sin rådgivningsopgave. Opgaver kan løses i samarbejde mellem flere advokater, men selv i sådanne tilfælde vil en opgaveløsning 'produktionsmæssigt' ofte være selvstændig i forhold til advokatvirksomhedens øvrige aktiviteter.

Arbejder flere advokater med forberedelsen af f.eks. en procedure, er resultatet fortsat én advokats ansvar. Gruppen kan ikke optræde for domstolene. Den procederende advokat må tilegne sig, vurdere og forstå resultaterne af de øvrige advokaters undersøgelser. Det samme gælder ved udarbejdelse af responsa eller andre dokumenter. Den, der underskriver, har ansvaret.

Advokatvirksomheden rummer mange opgaver af begrænset omfang og af begrænset økonomisk værdi. Advokatvirksomheden adskiller sig således fra f.eks. den rådgivende ingeniørvirksomhed, hvis tilknytning til en byggeopgave ofte varer i mange år, og som kan kræve en samlet indsats fra hele virksomheden. Advokatopgaver kan dog også blive (for) lange.

Advokatvirksomheders rådgivning baserer sig på et retssystem, hvis indhold kan fremtræde som uklart, indtil det ved dom er fastslået, hvad retssystemets regel er. Først ved den endelige dom viser det sig, om rådgivningens indhold har været 'rigtig'. At der er en taber i næsten enhver retssag, er ikke ensbetydende med, at rådgivningen fra den tabende parts advokat har været forkert.

Disse forhold medfører, at den enkelte advokatvirksomhed må sikre sig, at advokatvirksomheden har en vis intern kvalitet i sin rådgivning gennem styring og kontrol.

Uanset at mange advokatvirksomheder er i organisatorisk forandring i disse år, hvor virksomheden bliver større, vil meget fortsat afhænge af den enkelte advokat og dennes dygtighed. Charmen ved advokatvirksomhed har da også sammenhæng med den friheds-trang, uafhængighed og mulighed for at kæmpe for en sag, som karakteriserer den gode advokat.

4.2 ADVOKATVIRKSOMHEDEN UDADTIL

4.2.1 Møderetsmonopolet

Udadtil er advokatvirksomhed fortsat karakteriseret ved eneretten til at give møde for parter i retten³³. Denne eneret er den tydeligste tilbageværende markering af, at advokaten har en særlig position i retssamfundet, og at advokatvirksomhed er noget særligt.

Baggrunden for monolet er, at lovgiver fortsat vurderer det som væsentligt for retssamfundet, at der er høje krav til formidlingen af den information, der indgår i dommerens afgørelse. Det betragtes som en nødvendig del af retsstaten, at der er adgang til at få bistand til at udføre retssager fra personer, som er uafhængige, og som har en særlig viden om retssystemet.

Hensynet til retssikkerheden forudsætter imidlertid også, at de, der er procesfuldmægtige for andre, har en kvalificeret viden ikke alene om det retsområde, som den konkrete sag vedrører, men også har den fornødne indsigt og viden inden for retsplejen generelt.

³³ Møderetsmonopolet følger af rpl. § 260, stk. 2, hvoraf det fremgår, at advokater er enerettigede til at møde i retten som fuldmægtige for parterne.

Ved at lovgiver har givet advokaterne eneret på dette område, er konkurrencen sat ud af kraft. På dette område kan det imidlertid forsvares. Det skyldes ikke mindst, at kvaliteten af bistanden fra den mødeberettigede procesfuldmægtig kan være afgørende for, om klienten får sin ret. For ikke-kyndige kan retssagsbehandling være et minefelt, og fejl kan betyde store tab.

Der er undtagelser til møderetsmonopolet. Parter kan generelt vælge at lade sig repræsentere af deres nærtstående. Desuden har den såkaldte småsagsproces gjort indgreb i monoopolet. Denne særlige ordning omfatter som udgangspunkt sager med en påstand på højst 50.000 kr., men parterne kan ved aftale inddrage andre sager under ordningen. I de sager, der er omfattet af småsagsprocessen, kan parterne lade sig repræsentere af enhver myndig person, og advokaternes vejledende rolle er til en vis grad overtaget af retten.

4.2.2 *Markedsføring*

Advokaten har traditionelt ikke annonceret eller reklameret for at få nye klienter, da dette tidligere blev betragtet som under advokatens værdighed. Dette er dog blevet gradvis ændret, formentlig ud fra en konkurrencemæssig betragtning om, at reklamer skaber et mere effektivt marked, der fremmer den frie konkurrence til gavn for borgerne.

Den eneste begrænsning i reklamering, der i dag gælder, følger dels af markedsføringsloven, dels af de markedsføringsmæssige principper, der er blevet kodificeret i AER. En advokatvirksomheds navn skal således være egnet til at identificere virksomheden, og det skal fremgå, at det er en advokatvirksomhed.

Det er tilladt for advokater at markedsføre sig med et eller flere særlige specialer. Der skal dog være realitet bag en sådan reklamering. Det vil f.eks. være tilfældet, hvor advokaten er tilsluttet en kvalitetssikrende og kontrollerende forening³⁴.

En advokat er alene berettiget til at markedsføre sig ved klientreferencer og ved angivelse af sager, som advokaten har varetaget, såfremt advokaten ikke herved krænker sin tavshedspligt eller tilsidesætter klientens interesser. Samtykke fra klienten er ofte nødvendigt eller hensigtsmæssigt.

³⁴ Som eksempel herpå kan nævnes Danske Boligadvokater.

Konkurrencemæssigt kan det have stor betydning, at advokater informerer offentligheden om deres ydelser og om prisen på dem. Kun ved at kunne sammenligne pris og ydelse, kan den potentielle klient finde den 'rigtige' advokat. Når priserne bliver offentligt kendte, vil advokater, der arbejder inden for samme felt i en del tilfælde justere deres priser efter hinanden.

Indtil midten af 1990'erne eksisterede der vejledende salærtakster på en række områder, såsom proces og inkasso. De vejledende takster, som var udfærdiget af Advokatsamfundet, blev krævet ophævet af konkurrencemyndighederne med den begrundelse, at så længe taksterne eksisterede, ville advokaterne ikke fastsætte salærer under taksterne.

Som følge af væksten i internationale sager er der særligt blandt større advokatvirksomheder opstået en interesse i at kunne markedsføre sig internationalt. Der er imidlertid væsentlige forskelle mellem, hvilke regler der gælder i de forskellige lande.

Dette er søgt udjævnet af CCBE, der i Code of Conduct, jf. afsnit 2.3.2, fastslår, at en advokat har ret til at informere offentligheden om sine ydelser, hvis informationen er korrekt og ikke vildledende samt i overensstemmelse med advokatens diskretionspligt og andre grundlæggende værdier for advokatstanden.

4.3 VIRKSOMHEDSFORMER

Advokatvirksomhed kan drives i forskellige virksomhedsformer. Den retlige ramme, hvorunder advokatvirksomheden drives har betydning for, hvordan virksomheden udvikler sig, men det er helt centralt, at advokatens rådgivning er personlig, og klienten kan under alle omstændigheder kræve, at den sagsbehandlende advokat overholder god advokatskik.

En advokatvirksomhed kan være organiseret som enkeltmandsvirksomhed, et kontorfællesskab, et interessentskab eller i selskabsform.

Klienter kan henvende sig til en advokatvirksomhed med anmodning om bistand på flere måder. Enten med anmodning om bistand fra en navngiven advokat eller blot med anmodning om bistand fra advokatvirksomheden og dermed fra en af virksomheden valgt advokat.

Klientens anmodning om en bestemt advokat skal imødekommes, hvis virksomheden tager sagen. Selvom klienten fra begyndelsen har overladt det til virksomheden at vælge advokat, vil virksomheden, efter at en advokat er begyndt sin bistand til klienten, ikke kunne lade en anden advokat overtage opgaven, uden at klienten er rådspurgt.

4.3.1 Personligt ejet virksomhed

Ved en *enkeltmandsvirksomhed* forstås normalt en virksomhed, der ejes af en person uanset virksomhedens størrelse i omsætning eller antal medarbejdere. For advokatvirksomheder betyder en enkeltmandsvirksomhed ofte én advokat, der er suppleret med anden juridisk og/eller sekretærbistand.

Enkeltmandsvirksomheden er den enkleste og i antal mest udbredte form for advokatvirksomhed³⁵. Enkelheden består i, at advokaten ikke skal indgå nogen aftaler med kolleger og kan drive sin virksomhed ved hjælp af en pc og en telefon. Fordelen er således den frihed, som advokaten har til at gøre, som advokaten vil. Ulempen er, at virksomheden er sårbar.

Et advokatsamvirke om *kontorfællesskab* er kendetegnet ved, at de involverede advokater går sammen om at drive visse administrative dele af advokatvirksomheden, f.eks. lejemål og reception, men i øvrigt fastholder deres egen advokatforretning. Udefra kan et sådant kontorfællesskab enten fremtræde som et samlet firma eller som adskilte advokatvirksomheder.

Ved kontorfællesskabet bevarer den enkelte advokat – på samme måde som i enkeltmandsforretningen – sin personlige frihed til at gøre, som advokaten vil, dog skal advokaten opfylde de økonomiske forpligtelser, som kontorfællesskabet indebærer for advokaten.

Et *interessentskab* mellem advokater indebærer, at advokaterne samarbejder i én virksomhed og om at drive én virksomhed. Bruttoindtægt og virksomhedens omkostninger er fælles, uanset hvilke regler der måtte være aftalt for nettooverskuddets fordeling.

Et interessentskab mellem advokater reguleres af de almindelige regler om interessentskaber. Det særlige kendetegn er, at alle delta-

³⁵ Knap 2/3 af alle advokatvirksomheder er enkeltmandsvirksomheder. Antallet må forventes at falde i de kommende år.

gerne hæfter for de forpligtelser, som interessentskabet påtager sig. Samarbejdet er typisk snævert integreret. Interessentskabet er også karakteriseret ved et princip om skatteretlig transparens, idet hver deltager realiserer sin andel af skattepligtige indkomster og udnytter de relevante skattefradrag.

4.3.2 *Advokatselskaber*

I 1990 blev rpl. § 124 ændret, således at det blev muligt at drive advokatvirksomhed i aktie- eller anpartsselskabsform. Reglerne om advokatselskaber har navnlig til formål at sikre, at advokatselskabet er uafhængigt af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, og som kan stride mod klientens interesser.

I modsætning til andre typer af aktie- eller anpartsselskaber er der personlig hæftelse hos advokaten for krav, der opstår som følge af advokatens bistand til en klient. Advokatselskabet hæfter således med hele sin formue for alle krav mod selskabet. Samtidig hæfter den enkelte advokat – uanset om advokaten er ejer eller ansat – personligt og solidarisk med selskabet for enhver forpligtelse, der udspringer af advokatens bistand til klienten, jf. rpl. § 124, stk. 2. De øvrige ejere hæfter ikke personligt, men alene med deres indskud i selskabet.

Tidligere var et advokatselskabs formål begrænset til advokatvirksomhed, ligesom et advokatselskab var underlagt en række begrænsninger, bl.a. skulle selskabsdeltagerne altid være advokater.

Siden 2007 har der været mulighed for også at drive advokatvirksomhed som såkaldt kommanditaktieselskab (partnerselskab). Andre ansatte i advokatselskabet end advokater kan også have ejerandele, så længe denne fælles ejerandel ikke overstiger 10 % af et advokatselskabs samlede selskabskapital. Det er også tilladt at omdanne et advokatselskab til andet formål og at oprette holdingselskaber.

4.4 ADVOKATENS SAMARBEJDER

4.4.1 *Samarbejde med andre advokater*

Samarbejder mellem advokater spænder i praksis fra aftaler mellem to advokater, hvor den ene advokat overlader den anden en op-

gave, til aftaler om et samarbejde over en længere periode. Advokater etablerer både nationale og internationale samarbejder.

Formålet er typisk at sikre en vis videndeling, dække flere fagområder, skabe større fleksibilitet, tiltrække nye klientgrupper og opnå besparelser. Der etableres af og til fælles hjemmeside og nyhedsbreve for at sikre lancering af en samlet, faglig profil. Ofte vil der eksistere en koordinerende enhed, der sikrer ensartethed i markedsføring, it-systemer og infrastruktur.

I Danmark har et stort antal små og mellemstore advokatvirksomheder valgt at slå sig sammen i kædesamarbejder. Hvis kædesamarbejdet giver klienten det indtryk, at der er tale om en samlet virksomhed, vil samarbejdet også i relation til en advokatetisk vurdering blive betragtet som én advokatvirksomhed. I retspraksis er det således fastslået, at en kurator var inhabil, da modparten i en retssag, som boet valgte ikke at indtræde i, var repræsenteret af en advokat i samme kædesamarbejde, jf. *U 2005.1403 V*.

Afgørende er derfor, om advokatvirksomhederne i kæden i forhold til tredjemand fremtræder som et fællesskab eller som én advokatvirksomhed. Dette vil bero på kædens markedsføring, herunder hvilket blikfang, fællesskabet signalerer til omverdenen. Er kædens logo dominerende, og indehaverens navn mindre fremtrædende, trækker det i retning af, at der er tale om fælles virksomhed og vice versa.

Der eksisterer et stort antal kædesamarbejder, der opererer på tværs af landegrænser. Langt de fleste af disse fungerer som strategiske alliancer og netværk. Formålet er at brande deltagerne i netværket over for det internationale marked af erhvervsklienter.

4.4.2 *Samarbejde med andre erhverv*

En advokat kan samarbejde med forskellige erhvervsgrupper og samarbejdet kan have forskellige former. Der er imidlertid forbud mod, at andre end advokater og ansatte i advokatselskaber helt eller delvis ejer advokatvirksomheder.

Et *multidisciplinært samvirke* forstås som et samarbejdsforhold mellem forskellige professionsudøvere. Dette kan ske i en strategisk alliance, hvor der samarbejdes om henvisning og informationsudveksling, eller der kan være tale om et mere integreret samarbejde,

hvor to eller flere virksomheder arbejder sammen om løsningen af specifikke sagstyper.

Der har altid eksisteret uformelle arrangementer, hvor f.eks. advokater og revisorer gensidigt henviser klienter til hinanden uden at beregne honorar herfor. Når der spilles med åbne kort over for klienten, er der som oftest ingen problemer i dette.

Ud fra en advokatetisk vinkel er det ikke selve samarbejdet, men derimod risikoen for, at advokatpligterne krænkes som led i samarbejdet, der kan gøre samarbejder med andre erhvervsgrupper betænkelige.

Andre erhvervsudøvere er ikke bundet af regler, der svarer til advokatreglerne. Jo tættere advokater kommer på udøvere af andre erhverv, jo vanskeligere bliver det for advokaten at fastholde sin uafhængighed, tavshedspligt mv., og jo større er risikoen dermed for, at disse grundlæggende krav til advokatens adfærd kompromitteres.

I Danmark er der forbud mod, at en advokat indgår i et såkaldt *multidisciplinært partnerskab (MDP)*. Et MDP er et partnerskab, hvori rådgivere fra mere end én disciplin (f.eks. advokater, revisorer og virksomhedskonsulenter) yder fælles tjenesteydelser til en klient i et integreret samarbejde.

Hensigten med et MDP er, at fællesskabet udadtil optræder med solidarisk hæftelse over for klienten som én samlet tjenesteyder med ensartede kvalitetskrav og indadtil fordeler det økonomiske udkomme af forretningen efter principper om overskudsdeling. Klienten får derved adgang til *one stop shopping*.

Modstanden mod MDP'er skyldes først og fremmest en frygt for, at advokaten kommer til at gå på kompromis med uafhængigheds- og fortrolighedskravet. De fleste lande forbyder ligesom Danmark MDP'er i deres rene form, dog ikke f.eks. Norge og Tyskland. Efter Enron-skandalen i USA har der været stille om etableringen af MDP'er.

I *Wouters-dommen*, jf. afsnit 3.1, tog EF-Domstolen bl.a. stilling til, hvorvidt EF-traktaten er til hinder for, at nationale bestemmelser forbyder integreret samarbejde mellem advokater og revisorer. Efter hollandsk lovgivning kan en advokat kun i begrænset omfang indgå i samarbejde med andre professioner.

Domstolen bemærkede, at der i et vist omfang kan være uforenelighed mellem den 'rådgivning', der ydes af advokater, og den

'kontrol', der ydes af revisorer. Derfor kunne det hollandske advokatsamfund med rette antage, at en advokat ikke kan bevare sin uafhængighed og tavshedspligt, hvis advokaten indgår i en virksomhed med revisorer.

5. Grundlæggende principper

5.1 UAFHÆNGIGHED

Uafhængighed betyder, at en person kan handle frit uanset de relationer, som personen måtte have til andre. Personen er fri af styring og kontrol og er ikke under indflydelse af uvedkommende interesser. Kravet om advokaters uafhængighed bygger på en grundlæggende forudsætning om, at en advokat skal være fri til at handle udelukkende i sin klients interesser³⁶.

Advokatens uafhængighed – ikke mindst af statsmagten – er et væsentligt element i et demokratisk retssamfund. Det forhold, at advokaten er uafhængig, skaber tillid til advokaten. Klienten kan være tryk ved, at alene faglige og saglige hensyn er afgørende, når en sag bringes fra klienten til dommeren³⁷.

Princippet om advokaters uafhængighed kommer bl.a. til udtryk i rpl. § 124 om, at advokater ikke må etablere advokatvirksomhed med andre end advokater, jf. også afsnit 4.4.2. Derved adskiller ad-

36 I advokatstandens historie findes ret tidligt formuleret et krav om advokaters uafhængighed. I Chr. IV's forordning af 9. september 1638, som giver de gode, fromme, uberygtede og oprigtige dannermænd mulighed for beskikkelse som prokuratorer, tilsiges disse frihed til at tale klientens sag: "*Procuratoren, som nogen sag oprigtigt udfører, skal ej derfor af nogen øvrighed lægges for had.*"

37 Der kan argumenteres for, at uafhængigheden af domstolene ikke er helt gennemført. Således gælder f.eks., at en person først bliver advokat, når en praktisk prøve (som oftest) er bestået ved retten, hvor bl.a. en dommer vurderer præstationen. Herudover kan en advokat først få møderet for landsretten og Sø- og Handelsretten, når advokaten har bestået en prøve i procedure. Prøven er bestået, når retten finder udførelsen tilfredsstillende. Tilsvarende gælder, at en advokats møderet for Højesteret er betinget af en erklæring fra vedkommende landsret om, at advokaten er øvet i procedure. Med disse bestemmelser er advokaters møderet underkastet domstolenes bedømmelse og vurdering.

vokatvirksomheder – også i selskabsform – sig fra andre virksomheder.

For dommeres vedkommende fastslås det i Grl. § 64, at dommerne i deres kald alene skal rette sig efter loven. Bestemmelsen er fulgt op med de håndfaste habilitetsregler i rpl. § 60 og § 61, hvorefter dommeren ikke kan dømme i en sag, hvis der er omstændigheder, som kan rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed.

Uafhængighed og upartiskhed er to forskellige ting. En advokat er ikke upartisk. Advokatopgaven går ud på at fremstille sagen på en måde, der stiller klienten i et så gunstigt lys som muligt. I selve udøvelsen af denne partiskhed skal advokaten være uafhængig – også af klienten. Herved sikrer advokaten sig den troværdighed, som er forudsætningen for, at dommeren får tillid til advokaten.

I rpl. § 125 fastslås det, at en advokat kun i de tilfælde, hvor loven indeholder særlige bestemmelser skal påtage sig udførelse af en retssag. Advokaten kan altså selv vælge sine sager, medmindre der foreligger krav i henhold til lovgivningen. Dette er f.eks. tilfældet ved beneficerede sager.

En advokat må ikke blive låst til eller låse en klient. Uafhængighedsforholdet til klienten må for såvel klienten som advokatens vedkommende indebære ingen eller få forpligtelser med hensyn til gensidige kontraktmæssige bindinger om opgavens løsning.

Det er i strid med god advokatskik, hvis et opdrag ikke kan bringes til afslutning af både advokaten og klienten – stort set uden varsel. Der kan foreligge tvivlstilfælde, men generelle aftaler om uopsigelighed bør ikke indgås. Advokatens virke som rådgiver er baseret på klientens tillid til advokaten. Har klienten ikke længere fuld tillid til sin advokat, bør advokaten skiftes ud.

Advokaten skal under udøvelse af sin advokatvirksomhed altid bevare fuld uafhængighed. Det er advokaten, der fører en retssag for klienten, og selv lægger navn til som procedør. Advokaten må ikke være følgagtig og skal kun gennemføre klientens ønsker, hvis advokaten finder dette rimeligt såvel som etisk og juridisk korrekt. Advokaten må ikke lade sig diktere af sin klient.

Advokaten skal også på andre måder bevare sin integritet i forhold til klienten. Integriteten kan således f.eks. komme i fare, hvis advokaten låner penge af klienten eller kautionerer for klienten.

Hvis en bestemt værdi skal trækkes frem som grundlaget for den gode advokats virksomhed, er det uafhængighed. Advokatens værdighed er ligefrem proportional med advokatens uafhængighed. Uafhængighed er stadig nøglen til at forstå, hvad advokatvirksomhed går ud på.

5.2 TAVSHEDSPLIGT

Advokaters tavshedspligt er et fundamentalt gode i det moderne retssamfund³⁸. Borgerne skal have mulighed for at lade sig rådgive af en advokat i tillid til, at de oplysninger, der gives til advokaten, ikke videregives til andre. Advokaters tavshedspligt er da også lovfæstet i rpl. § 129, jf. strfl. §§ 152-152 f.

Denne retsstilling bør kun forrykkes, når meget væsentlige modstående hensyn taler herfor. Det vil være uheldigt, hvis befolkningen får det indtryk, at de ikke længere har mulighed for at opsøge juridisk rådgivning i fortrolighed. Borgerne vil i så fald være tilbageholdende med at søge advokat eller at give advokaten nødvendige oplysninger, hvorved borgernes retssikkerhed kan lide skade.

I EU-sammenhæng opereres der ligeledes med advokatens ret til tavshed (legal privilege).

5.2.1. Baggrund for tavshedspligten

Retten og pligten til fortrolighed er en forudsætning for at sikre den tillid, der er nødvendig for udøvelse af advokathvervet. Behovet for fortrolighed bygger desuden på flere konkrete hensyn.

For det første, hensynet til klienten. Klienten vil ofte opleve, at det er belastende at være part i en sag. De oplysninger, der er nødvendige at give, kan være af privat karakter eller vedrøre sensitive forhold. Klienten har derfor ofte et ønske og en berettiget forventning om diskretion fra advokatens side.

³⁸ Princippet bygger på et i 1700-tallet udviklet æreskodeks, hvorefter en gentleman ikke røber, hvad nogen har meddelt ham i fortrolighed. Oprindeligt var det advokaten, der selv styrede fortolkningen af fortrolighedsbegrebet, men senere erkendte lovgiver, at det var afgørende for et fungerende retssystem, at klientfortroligheden blev bevaret på mere objektivt grundlag – selvom det måtte føre til, at forbrydelser ikke blev opdaget, og en sag ikke fik det objektivt rigtige udfald.

For det andet, hensynet til sagens oplysning. Advokaten får bedre mulighed for at forberede en sag og bistå sin klient, når klienten kan 'tale frit' til sin advokat. Hvis ikke klienten kan være sikker på, at advokaten respekterer fortroligheden, er det nærliggende at antage, at klienten vil holde oplysninger tilbage, som vil føre til en dårlig oplysning af sagen og dermed til forkert rådgivning.

For det tredje, hensynet til retssikkerheden. Hvis ikke klienten føler sig tryk, er sandsynligheden mindre for, at klienten vil anvende en advokat, jf. ovenfor. Dette vil øge risikoen for retstab for klienten og måske også i visse situationer føre til en form for 'selvtægt', hvilket ikke er i retsstatens interesse.

Advokater og deres autoriserede fuldmægtige er omfattet af straffelovens bestemmelser om tavshedspligt. Når en advokat tilsidesætter sin tavshedspligt, kan der således rejses en straffesag mod advokaten med krav om bøde eller fængsel. Under straffesagen vil der desuden kunne nedlægges påstand om, at advokaten fratages retten til at udøve advokatvirksomhed.

Hvis der ikke gennemføres en straffesag, vil advokaten kunne indbringes for Advokatnævnet for tilsidesættelse af god advokatskik. Det fremgår af *U 2002.1531 H*, at Advokatnævnet fastlægger grænserne for god advokatskik på området for tavshedspligt ud fra bestemmelserne i straffeloven, og at dette også gælder for domstolene, når de prøver Advokatnævnets kendelser.

5.2.2 *Undtagelser til tavshedspligten*

Da princippet om fortrolighed er grundlæggende, er undtagelserne også få og sjældent anvendte. For at en advokat skal kunne tilsidesætte sin tavshedspligt, skal advokaten således enten være forpligtet til det eller handle i berettiget varetægelse af åbenbar almeninteresse, egen eller andres tarv.

Dommen *U 2002.1531 H (Grønborg-dommen)* illustrerer grænserne for 'åbenbar almeninteresse'. Sagen omhandlede en advokats afsløring af fortrolige oplysninger om to børsnoterede selskaber til formanden for Københavns Fondsbørs. Advokaten videregav oplysningerne på baggrund af, at der i en tv-udsendelse var givet informationer, der stred mod oplysninger, som han havde modtaget i fortrolighed om, hvem der finansierede opkøb af to selskaber. Advokaten blev fri-

fundet for at have tilsidesat god advokatskik i Højesteret med stemmerne 4-3, da der forelå tungtvejende samfundsmæssige hensyn.

Der er herudover flere steder i lovgivningen, som indeholder tilsidesættelser af advokatens tavshedspligt.

*Hvidvaskloven*³⁹ kræver således, at advokaten indberetter en uafrystelig mistanke om hvidvask eller terrorfinansiering til Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet eller til Advokatsamfundet, jf. afsnit 3.2.2. I loven anføres det specifikt, at hvis advokaten foretager indberetning, er det ikke et brud på tavshedspligten.

Hvidvasklovens krav om, at advokater skal tilsidesætte deres tavshedspligt ved indberetning til myndighederne, har mødt stor modstand i advokatverdenen, ikke kun i Danmark, men i hele EU. Den belgiske forfatningsdomstol har i en afgørelse⁴⁰ fastlagt en fortolkning af den belgiske implementeringslov, der indebærer, at belgiske advokater reelt ikke er omfattet af indberetningspligten.

Den franske forfatningsdomstol har i en afgørelse⁴¹ fastslået, at et krav om, at advokater skal indberette mistanke om hvidvask, vil være en overtrædelse af EMRK art. 8, om respekt for privatlivets fred, og at der af hensyn til advokaters tavshedspligt og uafhængighed ikke kan skabes en indberetningspligt, der tvinger en advokat til at skulle indberette direkte til den statslige efterforskningsmyndighed, men altså kun til advokatsamfundet.

Advokater er sammen med personer fra en række andre erhverv omfattet af en undtagelse til retsplejelovens almindelige vidnepligt i § 168 – en såkaldt *vidneudelukkelsesgrund*. Imidlertid kan retten pålægge advokater alligevel at afgive vidneforklaring, når forklaringsgen anses for at have væsentlig betydning for sagens udfald⁴².

39 Lov nr. 392 af 5. maj 2009.

40 No. 10/2008 af 23. januar 2008.

41 Nos. 296845 et 29690 af 10. april 2008.

42 I en utrykt dom fra 2. maj 2012 (j.nr. S-1171-12) fastslog Østre Landsret, at en advokat ikke kunne pålægges at afgive vidneforklaring, da retten ikke fandt, at forklaringen var af afgørende betydning. Advokaten var indkaldt som vidne i en straffesag mod en person, som advokaten tidligere havde været i kontakt med, men afslået at tage som klient.

Forsvarere kan ikke pålægges at afgive forklaring, jf. rpl. § 170, stk. 2. Det kan imidlertid i visse situationer være vanskeligt at klarlægge, om en advokat må betragtes som forsvarer eller blot som advokat, jf. *U 2004.2814 Ø*⁴³, hvor Advokatrådet afgav en udtalelse til retten, som støttede advokatens synspunkt.

*Persondataloven*⁴⁴ opstiller i § 6, stk. 1, nr. 1 et almindeligt krav, hvorefter en behandling af personoplysninger, der resulterer i en registrering, forudsætter den registreredes udtrykkelige samtykke. Der er i pdl. § 6, stk. 1, nr. 2, en undtagelse, hvis behandlingen er nødvendig af hensyn til opfyldelse af en aftale, som den registrerede er part i. Denne undtagelse betyder, at advokater kan oprette nye sager uden at skulle have klientens tilladelse til, at klientens data indlæses i advokatens edb-anlæg.

Imidlertid kræver persondataloven også samtykke fra tredjeparter, der registreres oplysninger om. Advokaten vil f.eks. som oftest registrere personfølsomme oplysninger om ægtefællen til klienten, som søger advokatens bistand i forbindelse med skilsmisse eller forældremyndighed. At skulle indhente samtykke fra sådanne tredjeparter kan være vanskeligt eller upraktisk. Pdl. § 6, stk. 1, nr. 3, som giver mulighed for at behandle oplysninger efter nærmere omstændigheder, kan være hjemlen til behandling af oplysninger uden samtykke i disse tilfælde.

Alt i alt er tavshedspligten ved varetagelsen af klientens interesser af grundlæggende betydning for advokatgerningen. Tavshedspligten er ikke alene en juridisk, men fremfor alt en bydende etisk pligt over for klienten.

43 Advokaten repræsenterede en kvinde under en forældremyndighedssag, hvor kvindens ægtefælle fik forældremyndigheden. Kvinden kørte herefter bort med børnene til en skov, hvor hun forsøgte at slå børnene og sig selv ihjel. Før eller under handlingen ringede kvinden til advokaten. Advokaten alarmerede herefter politiet, som anholdt kvinden, der blev sigtet for forsøg på manddrab. Politiet ønskede at afhøre advokaten, hvilket han nægtede. Anklagemyndigheden anmodede retten om at give vidnepålæg, hvilken anmodning ikke blev taget til følge. Landsretten fandt, at hverken advokaten eller kvinden kunne være i tvivl om, at sigtelse meget muligt ville blive rejst, og da det var helt nærliggende, at advokaten ville blive anmodet om at være kvindens forsvarer.

44 Lov nr. 429 af 31. maj 2000.

5.3 INTERESSEKONFLIKTER

Klienten skal kunne stole på, at advokaten varetager klientens interesser uden risiko for, at andre forhold bringer advokaten ud af kurs. Derfor er regler om interessekonflikter af stor betydning for advokatstanden. Fandtes der ikke sådanne regler, ville advokaten ikke kunne bibeholde sin funktion som borgernes værn mod uretfærdighed.

Alle påvirkes af oplevelser gennem livet, indtryk fra omgivelserne og personlige interesser. Det kan være opdragelse, livsvilkår, en film, en artikel eller et godt foredrag. Dette præger måden at handle på og måden, hvorpå mennesker omgås. Sådanne generelle påvirkninger er ofte vanskelige at identificere.

I advokatetisk sammenhæng opstår interessekonflikter mellem interesser, som kan identificeres, og som har en form for indbyrdes forbindelse. Den ene – og beskyttelsesværdige – interesse vil altid være klientens. Den modstridende interesse kan være en anden klients, tredjemands eller advokatens egen interesse.

Tidligere har fokus primært været rettet mod de involverede interessers egnethed til at påvirke advokatens sagsbehandling, når det skulle afgøres, om der forelå en interessekonflikt.

I overensstemmelse med retspraksis, som den har udviklet sig, lægges der nu i visse sammenhænge afgørende vægt på vurdering af risikoen for, at oplysninger flyder fra en person til en anden. Derved får tavshedspligten stor betydning ved afgørelsen af interessekonfliktsspørgsmål.

Når det f.eks. er advokatens egne interesser, der er i spil, vil udgangspunktet være en vurdering af disse interessers evne til at påvirke klientens interesser, mens betydningen af at hemmeligholde oplysninger vil være central, når flere klienters interesser er involveret.

5.3.1 *Forskelle i systemet for advokater og andre erhverv*

Regler om interessekonflikter bør indrettes således, at de er egnede til at sikre, at erhvervsudøveren udøver sit hverv uden unødigt at blive påvirket af uvedkommende forhold. Forskellene mellem erhvervene medfører forskellige krav til værn mod interessekonflikter.

Revisorlovens regler om interessekonflikter er koncentreret om relationerne mellem revisor og den virksomhed, som skal revideres. Der foreligger en interessekonflikt, hvis revisor eller nogen, der står revisor nær har kvalificerede familiemæssige, økonomiske eller andre forbindelser til den klient, som revisor skal erklære sig om.

Baggrunden for, at lovgiver har haft dette fokus i revisorloven, er, at revisor, som det er anført i loven, er offentlighedens tillidsrepræsentant. Interessesekonfliktreglerne skal beskytte det offentliges interesse. Heri ligger, at revisor inden for sit kerneområde ikke er klientens repræsentant, men derimod fungerer som en slags offentlig tilsynsførende. Det offentlige skal kunne stole på de erklæringer, som revisor afgiver om forholdene hos de personer og virksomheder, som har givet revisor hvervet.

En dommer repræsenterer ingen af parterne. Retsplejelovens regler om dommers interessekonflikter skal derfor sikre, at dommeren er upartisk i forhold til begge parter. Dommeren repræsenterer det offentliges tilbud til parterne om en uvildig behandling af deres tvist. Det er derfor specielt vigtigt, at begge parter kan stole på, at dommeren ikke varetager nogen af parternes interesser⁴⁵.

Advokaten er derimod klientens repræsentant – ofte mod det offentlige – og reglerne om interessekonflikter skal beskytte klientens interesser. Reglerne er derfor for det meste koncentreret om advokatens relationer til andre end klienten for på denne måde at hindre, at advokaten påvirkes af uvedkommende forhold, der hænger sammen med disse relationer.

Klienten, der har indgået aftale med en advokat, skal kunne stole på, at advokaten ikke under sit arbejde for klienten lader sig lede af påvirkninger, der peger imod klientens interesse.

45 I U 2011.3374/3H var spørgsmålet, hvorvidt en byretsdommer var inhabil efter rpl. § 61 fordi en part i en sag for retten var repræsenteret af en partner i det advokatfirma, hvor også dommerens ægtefælle var partner. Der var tale om et stort advokatfirma med flere faggrupper. Den aktuelle sag henhørte ikke under den faggruppe, som dommerens ægtefælle var en del af. Dommerens ægtefælle havde ikke haft noget med sagen at gøre. På dette grundlag kom Højesteret frem til, at dommeren ikke var inhabil.

5.3.2 *Krav om klientvaretagelse*

Reglerne om interessekonflikter i AER hviler på nogle grundlæggende hensyn, som er hentet fra Advokatnævnets og – især – domstolenes praksis⁴⁶.

Først og fremmest kan advokaten ikke tjene to herrer (våbendra-gerhensynet). Klienten har indgået en aftale med advokaten om, at advokaten skal varetage klientens interesser, hvilket klienten betaler for. Derfor har klienten krav på, at advokaten fuldt ud koncentrerer sig om opgaven for klienten. Det er i det hele taget ikke muligt for nogen at tjene modstridende interesser, og advokaten ville derfor løbende under arbejdet med sagen, bevidst eller ubevidst, vælge side eller kun halvhjertet fremføre klientens synspunkter, hvis advokaten havde flere interesser at varetage.

For det andet kan reglerne også nedsætte risikoen for, at fortrolige oplysninger om en klient enten videregives af advokaten til en anden klient i samme eller en anden sag, eller bruges af advokaten under behandling af sager for andre klienter (informationshensynet). Der er behov for reglerne, selvom advokaten er dækket af en strafsanktioneret tavshedspligt. Når advokaten en gang har fået oplysningerne, kan det nemlig være vanskeligt at ignorere dem, hvis de viser sig brugbare. Advokaten kan også lade sig lede af oplysningerne uden at være opmærksom herpå.

Reglerne skal i princippet hindre videregivelse af fortrolige oplysninger, uanset hvor gamle oplysningerne er. Hensynet gælder altså tidsubegrænset ligesom tavshedspligten. Imidlertid vil oplysninger over tid kunne miste deres betydning eller miste den fortrolige karakter. En interessekonflikt vil på denne måde kunne få elimineret sit grundlag og dermed sin status som konflikt.

Der er et tredje og måske mindre konkret hensyn. Det er nemlig ikke tilstrækkeligt, at reglerne hindrer, at advokaten faktisk videregiver fortrolige oplysninger. De må også hindre, at det for omverdenen fremstår, som om der er risiko for, at advokaten videregiver fortrolige oplysninger. Alene det forhold, at situationen er egnet til

46 I forbindelse med seneste revision af AER har Advokatrådet udarbejdet bemærkninger af 9. juni 2011 til særligt reglerne om interessekonflikter, se www.advokatsamfundet.dk.

at skabe frygt hos klienterne, er tilstrækkeligt til, at reglerne kan være overtrådt (appearancehensynet).

Det må i den enkelte situation vurderes, om de konkrete forhold strider mod et eller flere af disse hensyn. Reglerne bygger på objektive kriterier. Spørgsmålet er derfor, hvilke forhold der er egnet til at påvirke advokatens adfærd. Det er ikke afgørende om – og i givet fald, hvorledes – de foreliggende omstændigheder rent faktisk påvirker advokatens adfærd.

Baggrunden herfor er ikke mindst, at det vil være umuligt at påvise, at bestemte forhold konkret har ført til en bestemt adfærd for advokatens vedkommende. Det virker f.eks. som en uoverkommelig opgave at bevise, at det forhold, at advokaten har aktier i et selskab, som er modpart til advokatens klient, konkret har påvirket advokatens valg af vidner for klienten i en retssag.

AER's afsnit om interessekonflikter er opbygget med et generelt formuleret forbud mod at bistå klienter i tilfælde af interessekonflikt. Forbuddet omfatter tilfælde, hvor der blot er en nærliggende risiko for en interessekonflikt. Reglerne forbyder f.eks. en advokat at bistå en klient, hvis advokaten samtidig er bestyrelsesmedlem i det selskab, der er klientens modpart, uanset at advokaten endnu ikke har haft lejlighed til at lade sig påvirke af situationen.

Efter det generelle forbud følger en række eksempler på forhold, der betragtes som interessekonflikter. Den første gruppe udgøres af det, der kan kaldes *ubetingede interessekonflikter*. Gruppen omfatter f.eks. dobbeltrepræsentation og advokatens nære forbindelser til modparten. Befinder en advokat sig i en af disse situationer, vil konflikten som udgangspunkt ikke kunne afhjælpes gennem klient-samtykke, og det vil således være hovedreglen, at advokaten skal udtræde i forhold til klienterne.

Den anden gruppe udgøres af det, der kan kaldes *betingede interessekonflikter*. Denne gruppe omfatter mindre centrale tilfælde af interessekonflikter, f.eks. repræsentation af konkurrenter. For så vidt angår disse forhold vil der til tider være mulighed for, at advokaten kan fortsætte repræsentationen af klienten eller klienterne efter samtykke fra de involverede klienter.

5.3.3 Klientens samtykke

Det er hovedreglen, at klientens samtykke ikke kan tillægges betydning, når virkningen af en interessekonflikt skal bedømmes. Når klientens samtykke kun i få tilfælde tillægges betydning, har det flere grunde.

Det er generelt vigtigt, at opfattelsen af advokaten som 'klientens mand' bevares. Hvis samtykke i alle tilfælde af interessekonflikter blev tillagt afgørende betydning for, om advokaten kunne fortsætte på trods af interessekonflikten, ville omverdenens opfattelse af advokaten som upartisk gradvis lide skade.

I forhold til klienterne i den konkrete sag gælder, at intet samtykke fjerner interessekonflikten. Den eksisterer stadig og vil fortsat kunne præge advokatens handlemåde, uden at klienten ved, hvornår og hvordan det sker. Desuden er der nogle forhold ved indhentelsen af samtykket, som kan give anledning til at begrænse brugen af samtykke.

Advokaten, som skal tale med sin klient om et muligt samtykke, befinder sig midt i interessekonflikten. Advokaten har al mulig grund til at præge klienten i retning af et samtykke, fordi alternativet for advokaten er udtræden og dermed tab af en eller flere sager.

For at en klient skal kunne tage stilling til, om klienten vil samtykke eller ej, må klienten have alle nødvendige oplysninger om konflikten, herunder om andre klienter, der er en del af interessekonflikten, om deres sager og om baggrunden for konflikten. Disse oplysninger vil være underlagt tavshedspligt, og et samtykke må derfor i givet fald omfatte tilladelse fra de involverede klienter til at bryde tavshedspligten.

I alle tilfælde hvor klientens samtykke kan have betydning, må det kræves, at det er et *informeret samtykke*, som indhentes. Et samtykke, der ikke bygger på forudgående nødvendig information til klienterne, kan ikke forventes tillagt betydning.

5.3.4 Fællesrepræsentation

Advokatens rolle ved udfærdigelse af kontrakter som f.eks. ægtepagter, ejeraftaler og interessentskabskontrakter skaber ofte meget debat. Det anerkendes i AER, at en advokat kan skrive en kontrakt for begge parter (fællesrepræsentation), hvis parterne er enige om indholdet af kontrakten.

Det kan synes urimeligt, at parter, som har det bedste forhold til hinanden, skal have hver sin advokat, blot fordi de ikke har haft indsigt nok til at finde en hensigtsmæssig løsning på et problem. Det må dog erindres, at en kontrakt skrives med henblik på at finde anvendelse, når forholdet parterne imellem ikke længere er så godt.

Kontrakten skal sikre begge parter, at de, når en situation er tilspidset, behandles rimeligt. Det er derfor vigtigt, at de får en uvildig bistand. Hvis ikke parterne er enige om indholdet af kontrakten, må advokaten derfor afvise at skrive kontrakten på begges vegne og henvide den ene til at søge anden advokat eller henvide parterne til at blive enige uden advokatens medvirken.

5.3.5 Afsmitning og chinese walls

Et særligt princip er, at én advokats forhold, der skaber interessekonflikter, har en afsmittende virkning på det fællesskab af advokater, som den pågældende indgår i. Det gælder ubetinget partnerskaber og kontorfællesskaber og i et vist omfang kædesamarbejder.

Baggrunden for disse regler er en anerkendelse af, at der i et samarbejde opstår en fællesskabsfølelse, som medfører udveksling af oplysninger og opfattelser, og at den ene advokats økonomiske interesse i vidt omfang er hele fællesskabets økonomiske interesse. Samtidig vil det være umuligt at skelne mellem deltagere i fællesskabet, som vil kunne påvirkes af en interessekonflikt og dem, der ikke kan.

Dommen *U 1998.1105/2 H (Unmack-Larsen-dommen)* er den grundlæggende dom på området. Den vedrørte et kontorfællesskab med to advokater, A og B. A var forsvarer for en klient i en voldssag. I forbindelse med voldsudøvelsen var klienten på hospitalet. Besøget på hospitalet resulterede i, at klienten anlagde en civil sag mod nogle af lægerne på hospitalet. Til at føre den civile sag valgte klienten en anden advokat, mens lægerne blev repræsenteret af B.

Dommen fastslår bl.a., at advokater i et kontorfællesskab har en afsmittende virkning på hinanden i forbindelse med vurdering af interessekonflikter. Samtidig fastlagde dommen kriterierne for, at en interessekonflikt kan opstå i forbindelse med flere sager: Hvis der er en sådan forbindelse mellem sagerne, at der er risiko for, at fortrolige oplysninger fra den ene sag kan bruges under den anden sag.

Fra bankverdenen kendes begrebet *chinese walls*⁴⁷. I en virksomhed, som benytter *chinese walls*, er de medarbejdere, som arbejder med 'en side af en transaktion (f.eks. sælger) adskilt fra de medarbejdere, som beskæftiger sig med den anden side (f.eks. køber). De er fysisk opdelt og har ikke adgang til hinandens oplysninger eller dokumenter.

Advokatreglerne anerkender ikke muligheden for at benytte sig af *chinese walls*. Det skyldes først og fremmest, at det for klienter og offentlighed er uigennemskueligt, hvad en sådan foranstaltning konkret vil betyde for dem.

Når en advokat flytter fra en advokatvirksomhed til en anden, vil advokaten i mange tilfælde 'smitte' den nye virksomhed med nogle af relationerne fra den tidligere virksomhed⁴⁸.

5.3.6 Bivirkninger af reglerne

Interessekonfliktreglerne medfører, at klienter ikke altid kan få den advokat, de ønsker. Betydningen af denne begrænsning afhænger ikke mindst af, hvor mange advokater, der beskæftiger sig med det fagområde, som sagen ligger indenfor.

Er opgaven udfærdigelse af et almindeligt testamente, er der så mange advokater, som tilbyder denne ydelse, at klienten sjældent eller aldrig vil føle sig hæmmet af reglerne under sit valg af advokat. Omvendt vil reglerne være mærkbare inden for specialområder som f.eks. patenter, hvor der er forholdsvis få advokater.

Virkningen af reglerne er også forskellig afhængig af, hvor i landet interessekonflikten opstår. I tyndt befolkede egne i Vestjylland, vil det være sværere at finde en advokat uden for de almindelige juridiske områder end i de større byer.

⁴⁷ Begrebet 'chinese walls' blev indført i den amerikanske lovgivning efter børskrakket i 1929 for at begrænse interessekonflikter mellem objektiv analyse af selskaber og udbud af selskabers aktier, og dermed som et alternativ til at forbyde virksomheder at beskæftige sig med begge hverv. Begrebet refererer til lette kinesiske skærme, som sættes op i et rum som midlertidige vægge, når der ikke ønskes en permanent arkitektonisk opdeling.

⁴⁸ Se Advokatnævnets kendelse af 10. november 2011, som er refereret i Advokatnævnets årsberetning 2011 på side 17.

Reglerne må på den ene side ikke lægge afgørende hindringer i vejen for, at klienterne finder sammen med de 'rigtige' advokater. På den anden side vil det ikke være rigtigt at give køb på vigtige principper, fordi det medfører praktiske vanskeligheder. Domstolene har f.eks. i *U 1998.1105/2 H* godkendt den påvirkning af det frie advokatvalg, som reglerne udøver.

5.4 TILLID OG TROVÆRDIGHED

Der er i samfundet en forventning om, at en advokat optræder på en sådan måde, at omverdenen kan have almindelig tillid til den pågældende advokat.

Tilliden er særlig vigtig for klienterne⁴⁹, men også på dette område er den enkelte advokat med til at tegne billedet af hele advokatstanden. Derfor er der også et ansvar over for kollegerne.

Kravet om troværdighed gælder også i forhold til retten. Det er vigtigt for rettens virke, at den kan stole på advokater. Denne tillid fremmer en smidig proces og er med til at sikre, at rettens afgørelser bygger på faktum, jf. afsnit 7.1.

Tilliden giver også advokaten visse fordele. En advokat bliver f.eks. i mange sammenhænge ikke som andre afkrævet skriftlig fuldmagt, og der skal kun én advokat til at underskrive til vitterlighed, hvor der ellers kræves to personer.

Advokaten må selv arbejde for at opretholde tilliden. Således er advokaten underlagt en pligt til at filtrere de krav og synspunkter, som klienten ønsker gjort gældende under sagen, og en advokat må ved udførelsen af en sag ikke gå videre end berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger.

49 At advokaten er sin klients tillidsmand fremhæves i Chr. VII's forordning af 19. juli 1793, hvor det hedder: "Enhver bør med fuldkommen tillid betro dem sin velfærd, sit tarv og sine hemmeligheder."

Det er 'utilstedeligt', hvis advokaten foretager unødige retsskridt eller søger at fremme klientens interesser på utilbørligt grundlag⁵⁰.

50 I U 2011.1895Ø havde advokat A ved anvendelse af skjult kamera medvirket i en tv-udsendelse om prostitution, hvor han tilbød en journalist, som han troede var indehaver af et escortbureau at medvirke til at hvidvaske penge indtjent fra prostitution, samt erklæret sig villig til at modtage honorar herfor 'sort'. Dette var en grov overtrædelse af god advokatskik og A blev – også som følge af andre og tidligere forhold – frataget retten til at drive advokatvirksomhed indtil videre.

6. Klientforholdet

6.1 RET TIL FRIT ADVOKATVALG

Retten til frit at vælge sin advokat er en del af borgernes rettigheder, som skal være med til at sikre, at de får en fair behandling i forhold til staten. Hvis det var staten, som skulle udpege borgerens advokat i de konkrete sager, ville der være risiko for, at advokaternes uafhængighed blev påvirket.

Advokaterne ville blive afhængige af statens velvilje i forbindelse med tildeling af sager, og staten ville derfor kunne lægge pres på advokaterne for at få dem til at optræde 'på statens side' under deres repræsentation af borgeren.

Borgerne i Danmark har som udgangspunkt ret til frit at vælge, hvilken advokat de ønsker skal varetage deres interesser i en konkret sammenhæng. Der er imidlertid en række forhold, som betyder, at dette valg ikke altid er helt frit.

En forudsætning for, at borgerens valg er et reelt valg, er, at borgeren har de nødvendige oplysninger om især advokaters kompetence. Det kræver som oftest, at borgeren bruger tid på at indsamle information om advokatstanden.

Økonomien spiller også en rolle. Hvis borgeren ikke får fri proces eller dækning via retshjælpsforsikring, skal borgeren selv finde pengene til advokatens honorar. Det kan for den mindre bemidlede borger betyde, at borgeren må vælge en anden – og billigere – advokat, end borgeren havde ønsket.

Bortset fra beneficerede advokater er advokater ikke forpligtet til at tage en sag. En advokat vil uden at anføre en begrundelse kunne afvise en borgers anmodning om at repræsentere sig. Advokatens ønske om at afvise en borger kan udspringe af, at advokaten ikke påtager sig den slags sager. Der er advokatvirksomheder, som koncentrerer sig f.eks. om erhvervsret, og som afviser at behandle sager om privates retsforhold.

I nogle tilfælde har advokater pligt til at afvise at tage en sag. Det gælder, hvis advokaten ikke har kompetence til at behandle sagen. Kun relativt få advokater har f.eks. skatteret som speciale, og en advokat, som aldrig har beskæftiget sig med skatteret, har en pligt til at afvise at påtage sig en kompliceret skattesag.

Interessekonfliktreglerne kan også hindre, at en advokat repræsenterer en borger. Tilsvarende skal en advokat afvise en sag, hvis advokaten ikke kan behandle sagen med fornøden hurtighed.

6.2 ADVOKATOPDRAGET

Advokatens opgaver og pligter over for klienten samles ofte i begrebet *opdrag*⁵¹. Når der foreligger et advokatopdrag, eksisterer et forhold mellem en advokat og (mindst) en klient. For løsning af opdraget medfølger sædvanligvis en betalingsforpligtelse enten fra klienten eller fra den instans, der har beskikket advokaten.

Forholdet mellem advokaten og klienten er reguleret af en række regler, der alle tager udgangspunkt i, at advokaten i overensstemmelse med advokatopdraget skal varetage klientens interesser. Advokaten skal derudover respektere retssystemets almindelige regler. Advokaten er således ikke alene forpligtet over for sin klient, men også i et vist omfang over for tredjeparter og samfundet.

Det er bl.a. derfor, at advokaten typisk har anvendt betegnelsen *klient*⁵² – og ikke kunde. En kunde efterspørger sædvanligvis en ydelse, som leverandøren leverer, hvorefter parternes forpligtelser over for hinanden ophører. Et klientforhold indebærer for en advokat en slags tjenesteforhold, der medfører pligter udover det, der er aftalt.

Brugen af betegnelsen klient eller kunde er blevet noget udvandet i dag. En række advokater bruger således betegnelsen kunder, formentlig for at være på linje med sin medkontrahents eget sprog.

51 At *opdrage* betyder at overgive noget til en andens besiddelse. At opdrage nogen eller noget er også en forpligtende relation. Med andre ord, når sagen overdrages i advokatens varetægt, er det advokaten, der står for det videre forløb.

52 Begrebet kommer fra latin (*cliens*), hvor det anvendes om en person, der står i et underordningsforhold til en anden. Terminologisk anmoder klienten således om bistand i håbet om, at denne bistand vil blive ydet. Rådgiveren vurderer, om rådgiveren vil påtage sig opdraget ud fra egne faglige og etiske værdier.

6.2.1 *Opdragets etablering*

Etableringen af et advokatopdrag kan ske på to måder. Dels i opdrag ved retsbeslutning, dels i opdrag der bygger på et aftaleforhold. Opdrag ved retsbeslutning kan ske på to måder. Hvis opdraget går ud på at varetage en bestemt sag for en bestemt part, foreligger beslutningen i form af rettens beskikkelse. Hvis opdraget går ud på at assistere retten (typisk skifteretten) med en administrativt præget sagsbehandling, antages advokaten af retten.

I aftalebaserede forhold må aftalemæssige principper inddrages for at vurdere, om der er indgået en aftale mellem advokaten og klienten. Det aftalebaserede opdrag er karakteriseret ved, at klienten forventer at skulle betale vederlag til advokaten for advokatens bi-stand. I modsætning til f.eks. en middagsamtale, hvor borddamen eller -herren stiller advokaten et juridisk spørgsmål.

Uanset hvordan et advokatopdrag kommer i stand, bør indholdet af opdraget altid præciseres, da en sådan præcisering afgrænser de forpligtelser, som advokaten påtager sig over for klienten og afgrænser advokatens ansvarsområde. Som udgangspunkt er der aftalefrihed med hensyn til at fastlægge omfanget af opdraget med respekt for, at advokaten skal efterleve landets love og kravet til god advokat-skik. Foreligger der uklarhed, vil aftalelovens regler om udfyldning og fortolkning blive anvendt.

Det påhviler advokaten at sikre sig en aftale om opdragets grænser, da domstolene ellers i relation til advokatansvaret må forventes at konstatere, at opdraget også dækker de områder, der befinder sig i tilknytning til selve opdraget. Dette fremgår f.eks. af *U 2004.778 H*, hvor det blev bebrejdet advokaten, at advokaten ikke sikrede sig, at advokatens del af et rådgivningsopdrag var klart afgrænset over for en revisors andel af opdraget.

Inden for en række liberale erhverv er der i de senere år sket en udvikling i retning af, at rådgiveren allerede inden hvervets etablering skal give rimelig oplysning om indholdet og prisen på sin ydelse. Af AER fremgår det, at advokater er underlagt en forpligtelse til allerede ved sagens påtagelse at forholde sig til de opgaver, som advokaten forventer, der skal udføres ved løsning af sagen, den tid, der forventes at gå med disse opgaver, og de udgifter, der er forbundet hermed.

Advokaten skal automatisk – hvis klienten er forbruger – give klienten en ‘ordrebekræftelse’ om de vigtigste elementer i den forventede bistand og om størrelsen af det forventede vederlag. Hvis klienten ikke er forbruger, stilles der ikke så store krav til advokaten, men klienten kan anmode om oplysninger, som advokaten herefter skal levere. At advokaten tvinges til at overveje det forventede arbejdsomfang og honorar – allerede ved sagens påtagelse – er vel en sund tilgang til forretningsdrift.

6.2.2 Fuldmagt og bemyndigelse

Advokatopdraget indeholder sædvanligvis et mandat for advokaten til materielt og procesretligt at kunne forpligte klienten. Omfanget af dette mandat afhænger af opdraget. Retsvirkningerne heraf kan være af både aftaleretlig og procesretlig karakter. I aftaleretlig forstand er der tale om et fuldmagtsforhold⁵³.

Hvis opdraget indebærer, at advokaten skal forhandle for klienten, skal advokaten sikre sig klientens fuldmagt for at kunne disponere på klientens vegne. Ofte vil der blive anlagt en meget konkret fortolkning af opdraget og dets forudsætninger for at vurdere, om dispositionen falder indenfor eller ej.

Der vil ofte blive statueret identitet mellem advokaten og klienten, således at den indsigt, en advokat har opnået om konsekvenserne af en aftalemæssig disposition, falder tilbage på klienten. Er en aftale indgået via advokat, vil klienten ikke kunne gøre gældende, at klienten ikke havde overblik over en bestemt retsvirkning, eller at aftaleindgåelsen bygger på bestemte forudsætninger. Til illustration blev der i *U 2004.1530 H* statueret identitet mellem advokaten og det købende selskab i en ejendomshandel, hvorved køberen mistede muligheden for at gøre mangelsindsigelser gældende baseret på manglende kendskab.

Hvis opdraget vedrører en proces ved domstolene, vil opdraget typisk give advokaten fuldmagt til at foretage de retsskridt, der er

53 En procesfuldmagt er en fuldmagt, hvorved en part giver en anden adgang til at disponere på partens vegne under en proces, hvor advokaten optræder som partsrepræsentant. I det omfang, processen foregår ved en domstol (ret), anvendes begrebet rettergangsfuldmagt.

nødvendige for at gennemføre det retskrav, som klienten ønsker, om end en sådan fuldmagt f.eks. ikke omfatter indgåelse af forlig.

Advokaten er under fuldmagten berettiget til på klientens vegne at afholde retsafgifter og andre udgifter, der er nødvendige til hvervets udførelse. Advokaten skal dog inden sagen indledes orientere klienten om, hvilke udgifter der forventes at påløbe.

I retssager har advokaten rollen som partsrepræsentant. For at processen kan fungere effektivt, er det en forudsætning for retten, at advokatens dispositionsret kan tages for pålydende. Det ville være alt for besværligt, hvis retten løbende skulle afklare om klienten har tiltrådt sin advokats standpunkter. Advokatens rettergangsfuldmagt er derfor et vigtigt instrument i retssystemet.

De fleste uoverensstemmelser afsluttes ved et forlig. Derfor er denne del af advokatbistanden meget væsentlig. Klientens samtykke er altid nødvendigt for, at advokaten kan indgå forlig med bindende virkning for klienten. Bevisbyrden påhviler advokaten.

Advokaten må ikke lægge noget pres på sin klient for at få klienten til at acceptere et forlig. Forligsforhandlingerne må ikke trækkes i langdrag. Omvendt må det erkendes, at visse forlig lettere indgås, når der er gået lidt tid. Dels kan det være nødvendigt, at der falder lidt ro over parterne, dels bliver omfanget af problemet typisk lidt mindre over tid.

6.2.3 *Opdragets ophør*

En klient er altid berettiget til at skifte advokat. Dette er et grundlæggende princip, og advokaten kan ikke aftale sig ud af dette eller få en 'uigenkaldelig fuldmagt'. Klienten skal have mulighed for at skifte advokat, hvis klienten føler, at tillidsforholdet er bristet, jf. også afsnit 5.1. Når advokaten er beskikket af retten, er det retten, der afgør, om klientens anmodning om advokatskifte skal imødekommes.

Såfremt klienten kræver advokatskifte, bør advokaten uden videre tage anmodningen til efterretning. Advokaten bør ikke presse klienten til at blive eller sætte spørgsmålstejn ved klientens beslutning.

Klientens nye advokat er ikke som tidligere forpligtet til at sikre, at den oprindelige advokat er fyldestgjort for sit krav på salær og udlæg. Den oprindelige advokat har imidlertid tilbageholdelsesret i

sagsmaterialet i det omfang, det kan ske, uden at klienten risikerer at lide retstab.

Advokaten er ikke forpligtet til at varetage en sag, som advokaten af forskellige grunde ikke ønsker at varetage. Ligesom klienten kan advokaten også som udgangspunkt til enhver tid udtræde af et advokat-klient forhold. Muligheden for udtræden er advokatens sikkerhedsventil for ikke at blive en del af de beslutninger og tiltag, som advokaten ikke kan stå inde for.

Advokaten må dog ikke frasige sig udførelsen af et opdrag på en sådan måde eller under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning at søge anden juridisk bistand. Advokaten bør sikre sig, at klientens interesser kan blive varetaget forsvarligt, efter at advokaten er udtrådt.

Der er ikke knyttet nogen formel begrundelsespligt til advokatens beslutning om at udtræde. I de fleste situationer er det nok forholdsvis oplagt, og i andre situationer kan der ikke oplyses herom af hensynet til fortrolighed. Advokaten bør om muligt tilstræbe at give en forklaring på sin udtræden.

Hvis advokaten i forbindelse med sin rådgivning får mistanke om, at klientens formål med advokatrådgivningen er at fremme strafbare handlinger eller undladelser, er advokaten forpligtet til at afstå fra opgaven.

Hvis sagen er omfattet af hvidvaskloven kan der efter omstændighederne være en pligt for advokaten til at foretage indberetning af forholdet til enten Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet eller til Advokatsamfundet.

6.3 ADVOKATBISTANDEN

6.3.1 Rådgivningens omfang

Advokaten skal udføre sin rådgivning i henhold til den indgåede aftale og dens forudsætninger, reglerne om god advokatskik og indholdet af gældende ret.

Parametre som tid, vederlag og personlige forventninger indgår i vurderingen af rådgivningens omfang, men udgangspunktet skal

tages i den indgåede aftale mellem advokat og klient eller den beslutning, der ligger til grund for advokatens beskikkelse.

Den omstændighed, at advokaten er underlagt såvel god advokatskik som gældende ret, medfører ikke, at advokaten skal være en *optimus vir*. Advokaten skal dog udvise den omhu og etik, som med rette kan forventes af en advokat.

Fundamentet i advokatens rådgivning er advokatens meddelelse om, hvordan klientens sag står i henhold til gældende ret. Advokatens råd fremkommer som en kombination af faktum, der skal forstås som klientens sag og jus, der skal forstås som den relevante del af gældende ret, jf. afsnit 1.2.3.

Udfordringen for advokaten i at yde korrekt rådgivning ligger ofte i, at hverken faktum eller jus er absolutte størrelser. Klientens beskrivelse er ofte usikker på grund af erindringsforskydning, og ændring af et faktisk grundlag kan medføre ændring af retsstillingen.

Advokaten skal evne at rådgive, også i sådanne tilfælde med ændrede vilkår, hvor tilpasning er nødvendig. Kvaliteten af en advokats rådgivning afhænger af, hvor relevant og korrekt rådet er i den givne situation. Advokaten skal således være opmærksom på, at klienten søger løsninger.

Advokatens opdrag er personligt. Dette betyder, at advokaten som udgangspunkt ikke uden klientens samtykke kan overdrage sagen til en medarbejder. Derimod er der ikke noget i vejen for, at advokaten får bistand af en medarbejder i forbindelse med juridiske undersøgelser eller udarbejdelse af dokumenter.

6.3.2 *Samspillet med klienten*

Advokaten skal evne at håndtere den interessekollision, der eksisterer mellem advokat og klient, f.eks. spørgsmålet om sagens afregning og spørgsmålet om advokatens prioritering af sin arbejdsindsats mellem flere opdrag. Det er en del af god advokatskik, at advokaten kan håndtere disse situationer, således at klienten ikke bliver skuffet eller lider tab.

Det er klientens sag uanset, at advokaten har påtaget sig opdraget. Klienten skal derfor i hele sagsforløbet sikres fuld autonomi over sagen, selvom det er advokaten, som har viden om sagens ret-

lige aspekter. Advokaten skal løbende orientere sin klient om status i sagen og rådgive klienten om de forskellige muligheder, der er under sagsbehandlingen.

Advokaten skal ikke (alene) foretage strategivalg i sagen. Kompetencen ligger hos klienten, der skal inddrages i sådanne beslutninger. Advokaten kan selvstændigt fremkomme med forslag og skal rådgive om muligheden for forlig og f.eks. mediation som alternativ konfliktløsning.

Der skal sikres en vis proportionalitet i den sagsbehandling, advokaten foretager for klientens regning. Rådgivningen skal stå i rimeligt forhold til sagens karakter og størrelse. Dette kan være vanskeligt også grundet de forskelligrettede hensyn mellem klient og advokat.

Hvis klienten på oplyst grundlag fastholder at få ført en sag om et meget begrænset beløb eller en sag, som advokaten vurderer som en tabersag af 'principielle grunde', forhindrer god advokatskik ikke advokaten i at gennemføre en sådan sag. Advokaten er ikke underlagt nogen tilskæringspligt, selvom mange advokater betragter dette som godt advokatarbejde, jf. afsnit 7.1.

Alligevel skal advokaten af hensyn til egen integritet kunne stå inde for de påstande og anbringender, der gøres gældende. Advokaten må således ikke vise følgagtighed over for klienten og skal censurere de krav, klienten ønsker, advokaten skal gøre gældende, både af formel og materiel karakter.

6.3.3 *Asymmetrisk information*

Advokatens rådgivning af klienten bygger på en *informationsmæssig asymmetri*. Det er rådgivningens udgangspunkt, at advokatens og klientens viden ikke er på samme niveau, og klienten kan derfor have vanskeligt ved at vurdere advokatens ydelse. Deri kan ligge kimen til skuffelser hos klienten.

Klientens manglende information har ikke lige stor betydning i alle tilfælde. Erhvervsklienter har ofte en række sager med samme advokat og har derfor bedre muligheder for at holde øje med, at advokatens ydelse svarer til forventningerne.

Dette gælder i særlig grad større erhvervsklienter med egne jurister, som måske endog er med i planlægningen af advokatens be-

handling af sagen. I et vist omfang har sådanne klienter mulighed for selv at skaffe sig den fornødne information, hvilket mindsker graden af asymmetri. Denne sammenhæng er hensigtsmæssig, idet risikoen for advokatfejl i større erhvervsager nedsættes. Sådanne fejl har potentielt alvorlige konsekvenser for samfundet såvel som den enkelte og skal om muligt undgås.

Private klienter kan have vanskeligt ved at foretage en løbende vurdering af advokatens arbejde. Denne klientgruppe er kendetegnet ved at have enkeltstående sager og dermed ikke det samme løbende forhold til advokaten som erhvervs-klienter. Små erhvervs-klienter har ofte begrænset kontakt med advokaten og kan derfor sammenlignes med private klienter.

Sagstypen har – særligt for private klienter – også betydning for muligheden for at vurdere advokatens indsats. I mindre og ukomplerede sager vil klienten ofte kunne følge med i advokatens arbejde, og risikoen for at blive 'hægtet af' med deraf følgende negative virkninger er mindre.

6.4 BEHANDLING AF BETROEDE MIDLER

Som led i sagsbehandlingen får advokater ofte penge betroet. Det kan være under inkasso af et krav for klienten, i forbindelse med en ejendomshandel, eller når klienten indbetaler et depositum.

Det er en naturlig del af advokatens virksomhed at modtage pengebeløb, som advokaten på et tidspunkt skal betale tilbage til klienten eller udbetale til andre på klientens vegne. Advokatens arbejde ville blive væsentligt besværliggjort, hvis det ikke var muligt for advokaten at modtage penge på klientens vegne.

Klienterne skal trygt kunne betro advokaten penge uden at skulle frygte for, at pengene går tabt som følge af bankens modregning, advokatens konkurs eller andre grunde. Derfor er det afgørende, at der er regler for, hvorledes advokaten og andre skal behandle disse penge.

Sådanne regler findes i klientkontovedtægten, jf. afsnit 3.2.1. Dette regelsæt udarbejdes af Advokatrådet og godkendes af Justitsministeriet. Det indeholder regler for advokaters indsættelse af modtagne klientmidler på klientkonti, om forrentning af midlerne, om

til hvilke formål og hvordan advokaten kan disponere over pengene, om advokatens løbende opdatering af indeståender, om pengeinstitutters behandling af midler på klientkonti osv.

6.5 FASTSÆTTELSE AF HONORAR

Advokatens fastsættelse af honorar⁵⁴ er komplekst. Der eksisterer en indbygget konflikt mellem advokatens og klientens interesser⁵⁵. Klienten har som udgangspunkt et ønske om at skulle betale så lidt som muligt, mens advokaten ønsker størst muligt vederlag for sit arbejde. Denne modsætning gælder selvfølgelig også andre brancher.

Advokaten vil ofte være motiveret af forretningsmæssige hensyn, når honoraret skal bestemmes – sættes honoraret for højt, kommer der ingen forretning, sættes honoraret for lavt, giver det indtryk af, at ydelsen ikke har væsentlig værdi. Advokaten søger – ofte qua sin erfaring – at finde en passende størrelse på sit honorar.

Honorarets størrelse har også betydning for, hvilken type klienter der kommer på kontoret. Særlig lave honorartakster vil f.eks. tiltrække mindrebemidlede persongrupper og dermed også de sags typer, som disse grupper normalt forbindes med. Hvis advokaten accepterer sager, hvor fri proces, retshjælp eller retshjælpsforsikring er relevant, kan det begrænse både advokatens timeløn og størrelsen af det absolutte salær.

6.5.1 *Krav om rimelighed*

Rpl. § 126, stk. 2, forbyder advokaten at kræve højere vederlag for sit arbejde end, hvad der 'kan anses for rimeligt'. Dette lovbestemte ri-

54 Udtrykket kommer fra latin (*honorarium*) og signalerer, at der er tale om et vederlag med præg af æresgæld. Senere er også andre begreber blevet anvendt, herunder 'salær', der kommer af det latinske udtryk 'sal', hvor penge er en underforstået betydning. Forskellene har historisk betydning, men i dag anvendes salær typisk om det vederlag, som en advokat måtte blive tildelt for det arbejde, der er udført i henhold til offentligt beneficium, hvorimod begrebet 'vederlag' anvendes i en videre betydning. Udtrykket 'honorar' anvendes fortsat om vederlag, hvor der er et element af æresgæld og bruges særligt inden for liberale erhverv.

55 Axel Pedersen har i 1969 billedligt beskrevet opfattelsen af advokaten således: "Der findes et berømt engelsk maleri, der forestiller to parter, som strides om en ko. Den ene trækker i hornene, den anden i halen, men nedenunder sidder advokaten og maler koen."

melighedskriterium er udtryk for en retlig standard. Bestemmelsen fremtræder som advokatrettens *lille generalklausul*.

Den almindelige generalklausul i rpl § 126, stk. 1, om god advokatskik kan også påvirke fastsættelsen af vederlaget. Det kan være tilfældet, hvor advokaten foretager en grov salærdebitering (*salærrøv*), der er åbenbart ubegrundet og i strid med den tillid og værdighed, som advokaten skal udvise, jf. *U 2000.903 H*. Advokaten skal således også ved opgørelsen af sit tilgodehavende udvise god advokatskik.

6.5.2 Tid og andre parametre

Anvendt tid bør spille en rolle ved fakturering. Der er tale om en tjenesteydelse, som præsteres, og som lader sig opgøre i tid. Heroverfor står, at en vægtning alene baseret på tid indeholder en indbygget uretfærdighed. Den mindre effektive advokat, der skal bruge mange timer, belønnes. En sådan uretfærdighed kan dog udlignes, hvis advokaten lægger sin timesats på et niveau, der tager højde for advokatens kvalifikationer.

Ofte sættes der ikke spørgsmålstegn ved, at honorering til en advokat er aftalt efter medgået tid. Argumentet om, at der skal være tilstrækkeligt med tid til at afklare alle relevante forhold i en sag, er let at forstå for klienten og tilsvarende appellerende for advokaten. Bagsiden er – i hvert fald teoretisk – at dette fjerner advokatens incitament til at arbejde hurtigt, målrettet og effektivt. I praksis er det dog sjældent et reelt problem.

Da en advokats opgave varierer fra sag til sag og dermed også det arbejde, der er forbundet med at yde klienten tilfredsstillende bistand, bør afregning desuagtet ikke ske udelukkende efter medgået tid. Advokaten kan ikke ukritisk blot anvende en fast timetakst og så multiplicere den med timeforbruget, da det herved bliver arbejdets kvantitet og ikke kvalitet, der bliver afgørende – det er jo som sådan ikke nogen kunst at bruge tid.

Det lovfæstede kriterium om et rimeligt honorar lægger op til en diskussion af, hvilke parametre der skal indgå i advokatens overvejelser, når honoraret fastsættes – også i det tilfælde, hvor advokaten har oplyst, at fakturering vil ske efter medgået tid.

I U 1978.448 H tog Højesteret stilling til størrelsen af et sagsomkostningsbeløb i en fredningssag og anførte i sine præmisser en række elementer, der skal indgå ved honorarfastsættelsen.

Retsforholdets beskaffenhed, sagens betydning for vedkommende part, herunder den økonomiske værdi af de erhvervsmæssige interesser og størrelsen af det omtvistede beløb, sagens udfald samt arten og omfanget af det af advokaten udførte arbejde, herunder den rimeligt anvendte tid, bør således danne grundlag for honorarfastsættelsen⁵⁶.

Alle disse forskellige hensyn må afvejes over for hinanden. Ved bedømmelsen inddrages de anførte salærparametre, men det vil bero på et skøn i hvilket omfang og med hvilken vægt. Fastsættelsen af salæret beror på advokatens erfaring med hensyn til, hvilken størrelse salæret for den pågældende sagsart normalt udgør. Honoraret skal således dække opgavens forsvarlige løsning og en fyldestgørende varetagelse af opgaven.

6.5.3 Salæraftaler

En advokat må ikke indgå en aftale om, at advokatens honorar skal være en andel af det beløb, som advokaten måtte opnå for klienten ved at gennemføre en sag – *Pactum de Quota Litis*⁵⁷. Baggrunden for reglen er, at advokaten risikerer at miste sin uafhængighed ved at føre en sag, der medfører en økonomisk sammenblanding mellem advokatens økonomi og det resultat, som opnås.

Det kan overvejes, hvorvidt forbudet er rimeligt ud fra devisen: Hvis en klient har en sag, hvor det er umuligt at finansiere sagens førelse, er der så noget odioøst i, at advokaten påtager sig sagen og den økonomiske risiko, såfremt sagen tabes – mod at få en nærmere aftalt andel (f.eks. 1/3) af det beløb, der vindes? Alternativet vil ty-

56 Disse parametre er gengivet i AER

57 Dette er ikke det samme som en aftale om 'no cure, no pay', hvor advokaten ikke modtager betaling, hvis det ønskede resultat ikke opnås. Sådanne aftaler er reelt et af advokaten foretaget frafald af honorar, som ikke på nogen måde strider mod AER. Udfordringen i denne situation er sædvanligvis at fastlægge, hvad der er 'good pay', hvis klienten opnår 'good cure.'

pisk være, at sagen ikke vil blive ført, og at klienten derfor mister enhver chance for at få en erstatning.

Uagtet at der vil være tilfælde, hvor en sådan aftale kunne virke rimelig, er en fravigelse af det klare forbud mod sådanne salæraftaler ikke hensigtsmæssigt. Det er en sund grundopfattelse, at advokaten leverer den mest kvalificerede ydelse, når advokaten har en naturlig distance til sagen. Derimod er der ikke noget til hinder for, at advokaten indgår en aftale om honorering, der står i forhold til sagens resultat qua forskellige succeskriterier.

I USA accepteres derimod denne honoreringsform i form af begrebet *contingency fee*, dvs. et advokatsalær, hvis størrelse er afhængigt af sagens udfald. En contingency fee ligger typisk på 25 %, hvis sagen forlignes, og på 33 %, hvis sagen procederes. Der eksisterer konstant en debat i USA om, hvorvidt systemet er hensigtsmæssigt. Kritikken går på, at contingency fee er en salærberegning, der ødelægger den professionelle uafhængighed, ansporer til letfærdige søgsmål og skaber upassende og lotteriagtige fortjenester til advokater⁵⁸.

6.5.4 *Vederlag i andet end penge*

Særlig nye virksomheder uden så stor likviditet kan have svært ved at betale en advokat for det arbejde, der uvægerligt skal udføres i forbindelse med igangsættelse af en virksomhed. Derfor kan det være attraktivt i stedet at give advokaten en del af virksomheden. Advokatens interesse heri forudsætter selvfølgelig, at advokaten tror på virksomhedens potentiale.

Det er tilladt en advokat at modtage salær i andet end penge, f.eks. aktier. Forudsætningen er, at advokatens indsats ikke påvirker værdien af aktierne.

6.5.5 *Billigst mulige rådgivning*

En advokat er forpligtet til at finde den for klienten billigste løsning og skal efter omstændighederne rådgive klienten om alternative konfliktløsningsmodeller, f.eks. mediation.

58 Denne honoreringsform har ført til begrebet 'ambulance chasers', der lidet flatterede tegner et billede af advokaten, der mens en tilskadekommen løftes ind i ambulancen, får underskrift på en aftale om, at advokatens honorar skal fastsættes som en andel af den erstatning, der opnås.

Først og fremmest skal advokaten være opmærksom på muligheder for at få dækket klientens udgifter til advokatbistand gennem fri proces, retshjælp eller retshjælpsforsikring. Hvis sådanne muligheder eksisterer for klienten, skal advokaten gøre klienten opmærksom herpå. Der er herefter ikke noget i vejen for, at advokat og klient aftaler ikke at gøre brug af retshjælpen, men klienten skal træffe beslutningen på et fuldt oplyst grundlag. Advokaten er også forpligtet til løbende at overveje om planlagt brug af advokat-tid eller igangsættelse af tiltag i sagen stemmer overens med sagens karakter, eller om omkostningerne hertil kan spares. Der er f.eks. ikke grundlag for at iværksætte en kostbar syns- og skønsforretning, hvis klienten har et mindre krav på erstatning for en mangel ved en ejendom, klienten har erhvervet.

6.5.6 Fortabelse af honorar

Hvis det arbejde, som en advokat udfører for klienten, er uden værdi for klienten af grunde, der kan lægges advokaten til last, er det udgangspunktet, at vederlaget for dette arbejde fortabes. Dette følger af almindelige obligationsretlige principper.

En advokat kan altid udtræde af en sag, når advokaten sikrer sig, at klienten får mulighed for i tide at skaffe sig anden juridisk bistand. Derfor vil en advokats udtræden ikke fratage advokaten retten til et honorar for den bistand, advokaten har udført indtil sin udtræden.

Såfremt advokaten må udtræde af sagen som følge af en interessekonflikt, som advokaten burde have erkendt på et tidligere tidspunkt, er advokaten som udgangspunkt ikke berettiget til honorar for det arbejde, som klientens nye advokat også skal udføre, nemlig oprettelse og gennemlæsning af sagen mv. Dermed undgår klienten at skulle betale dobbelt for dette arbejde i situationer, hvor den oprindelige advokats forhold har tvunget klienten til et advokatskifte.

6.6 ANSVAR OG FORSIKRING

Som alle erhvervsudøvere kan en advokat drages til ansvar over for sine klienter, hvis advokaten handler culpøst.

Advokatens opgaver for klienten er som oftest af særlig betroet og kompliceret art, og advokatens indsats kan have afgørende betyd-

ning for klienten. Da der samtidig er mange faldgruber for den uopmærksomme advokat, er advokater særligt udsatte for at pådrage sig et ansvar i forbindelse med udøvelse af deres hverv. Fejl, der kan medføre erstatningsansvar, er f.eks. en overset frist for sagsanlæg, sen frigivelse af en købesum i en ejendomshandel eller blot dårlig rådgivning.

Desuden vil advokatens ansvar ofte være skærpet som følge af, at der er tale om et professionsansvar – altså et ansvar for advokaten som den professionelle aktør, der forventes at yde en indsats på et tilsvarende højt niveau. Der er, med andre ord, forskel på den erstatningsretlige bedømmelse af, om det er blikkenslageren eller advokaten, som udtaler sig om juraen.

Advokatens fejl kan betyde, at klienten klager til Advokatnævnet. Får klienten medhold i, at advokaten har handlet i strid med advokatreglerne, vil denne afgørelse få betydning ved bedømmelsen af, om advokaten også har en erstatningspligt. Et disciplinært ansvar er imidlertid ikke ensbetydende med, at advokaten har et erstatningsretligt ansvar, selvom der er en vis formodning for det. Erstatning forudsætter stadig, at der foreligger et erstatningsretligt relevant tab for klienten.

Advokaten har omvendt ikke nødvendigvis pådraget sig et disciplinært ansvar, fordi advokaten anses for erstatningsforpligtet. Dette gælder f.eks., når Advokatnævnet frifinder en advokat for en fristoverskridelse eller for ukendskab til visse specialregler. I sådanne tilfælde vil det være nærliggende at pålægge advokaten erstatningspligt for det tab disse handlinger eller undladelser har forårsaget.

Mens mange fejl bliver opdaget kort tid efter, at de er begået, er der nogle fejl, som først kommer frem i dagens lys mange år efter, at de er begået, f.eks. et uhensigtsmæssigt udformet testamente. Det kan skabe problemer for dem, der lider tab, hvis fejlene er skjult i længere tid.

Generelt er der imidlertid gode muligheder for at få tab, som er forårsaget af en advokat, erstattet. Advokaten har pligt til at tegne en ansvarsforsikring med et nærmere bestemt indhold og til at stille en garanti i tilfælde af, at tabet skyldes advokatens strafbare handling.

Et yderligere sikkerhedsnet er Advokatsamfundets Erstatningsfond, som omfatter tilfælde, der ikke er dækket på anden måde. Erstatningsfondens pengebeholdning er indbetalt af advokaterne. Fonden administreres af Erstatningsudvalget, som er en del af Advokatrådets Regel- og Tilsynsudvalg, og erstatning udbetales efter et skøn til dækning af tab, som klienter og andre har lidt ved advokatfejl eller ved strafbare handlinger begået af en advokat⁵⁹.

Advokaten er ansvarlig for det arbejde, der udføres af advokatens personale fra piccolinen til den ansatte advokat. Det hænger naturligt sammen med, at det er advokaten, der har ansat personalet, og som har instruktionsbeføjelse over for personalet.

Det er ikke muligt for advokaten på forhånd at fraskrive sig sit erstatningsansvar over for klienten. Var det ikke således, ville den tillid, som er helt afgørende for et fornuftigt klient-advokatforhold lide skade. Desuden ville det være helt urimeligt, hvis klienten, der netop søger hjælp hos advokaten, skulle være i stand til at gennemskue virkningerne af en ansvarsfraskrivelse.

Derimod antages det, at advokaten under særlige betingelser kan begrænse omfanget af sit ansvar gennem aftale med klienten. En sådan aftale skal være indgået på et for klienten fuldt oplyst grundlag. Det må ligeledes antages, at en begrænsningsaftale kun kan benyttes i visse tilfælde. Der kan f.eks. ske en begrænsning svarende til forsikringssummen på advokatens forsikring i et tilfælde, hvor det mulige tab er meget stort som følge af de krav, klienten stiller til fremgangsmåden ved sagsbehandlingen.

Advokaten kan som andre drages strafferetligt til ansvar for sine gerninger. Gennem tiden har der været en række eksempler på advokater, der er dømt for underslæb ved at have brugt af de penge, som klienten har betroet advokaten, og som indestod på klientkontoen.

59 Østre Landsret har i utrykt dom af 15. oktober 2012 (j.nr. B-2562-09) fastslået, at Advokaternes Erstatningsfond kun er reguleret i Advokatsamfundets vedtægt, og således ikke er en del af den offentlige forvaltning. Ved afgørelser skal fonden således alene holde sig inden for rammerne af vedtægten.

7. Advokatens interessenter

7.1 RETTEN

Advokaten skal optræde respektfuldt for retten og skal være med til at sikre, at der ikke lægges hindringer i vejen for rettens virke. Advokaten har en pligt til at sikre, at der er respekt om de afgørelser, der træffes af retten. Dette gælder ikke kun de afgørelser, der måtte blive truffet i relation til advokaten selv, men også afgørelser, der træffes over for advokatens klient.

Domstolene er centrale aktører i retssamfundet, og det er derfor vigtigt, at de kan udøve deres funktion så gnidningsfrit som muligt. Der er også et hensyn at tage til retternes ansatte. Da advokaten i kraft af sin position og sin rolle effektivt vil kunne besværliggøre domstolenes virke, må der stilles særlige krav til advokatens adfærd i forhold til retterne.

Advokaten skal varetage sin klients interesser med respekt for retten. Det betyder, at der er en grænse for, hvor langt advokaten kan gå for klienten i forbindelse med en retssag. Det er ikke en del af advokatens forpligtelse at forsyne retten med alle de oplysninger om sagen, som advokaten er i besiddelse af. Således er det ikke advokatens opgave at varetage andre parters interesser, og der må derfor være et vist spillerum for advokaten i forbindelse med valg af dokumenter og oplysninger, som advokaten deler med retten.

Imidlertid må advokaten under ingen omstændigheder medvirke til at vildlede retten eller direkte give retten urigtige oplysninger. Har advokatens sagsfremstilling været årsag til, at retten er blevet vildledt, er advokaten forpligtet til at rette op herpå, så urigtige retsafgørelser undgås. En advokat må f.eks. ikke til støtte for sit synspunkt over for retten henvisne til en udtalelse fra en udenlandsk

myndighed uden at oplyse, at myndighedens opfattelse var blevet tilsidesat ved en domstolsafgørelse.

Dommeren og den mødende advokat kan have andet end et almindeligt professionelt forhold til hinanden, som kan påvirke behandlingen af retssagen, hvis de f.eks. kommer privat sammen eller er uvenner. Sådanne tilfælde må både dommer og advokat vurdere i forhold til de regler, der gælder for hver af dem.

Dommeren må overveje at trække sig fra sagen i henhold til retsplejelovens regler om dommers habilitet. Dette gælder, hvis dommeren har enten et særlig negativt eller et særlig positivt forhold til den ene af de mødende advokater, således at der kan skabes tvivl om dommerens upartiskhed. Begrundelsen er, at dommeren ikke kan være knyttet til nogen af parterne.

Advokaten skal derimod ikke være upartisk, men er hvervet til at varetage sin klients specifikke interesser. Det er derfor dommeren – og ikke advokaten – der skal reagere i tilfælde af, at advokaten har et særlig positivt forhold til dommeren, der kan være egnet til, at klienten får fortrinsbehandling.

Advokaten må kunne forvente, at dommeren i disse tilfælde fortolker reglerne om dommers inhabilitet og om nødvendigt griber ind. Hvis advokaten og ikke dommeren er i besiddelse af de oplysninger, som er nødvendige for, at dommeren kan vurdere situationen, må det dog påhvile advokaten at give dommeren de fornødne oplysninger.

Hvis advokatens forhold til dommeren er særlig negativt, må advokaten, og ikke kun dommeren, overveje, om forholdet er egnet til at påvirke dommerens upartiskhed. Advokatens forpligtelse udspringer af kravet om at varetage klientens interesser bedst muligt.

Har advokaten et nært forhold til andre end dommeren, f.eks. en nævning, er advokaten forpligtet til at sikre, at dommeren er opmærksom herpå. Under sagen må advokaten sørge for ikke at kompromittere rettens habilitet ved at ændre på status quo i sit forhold til rettens dommere mv., som det kan ske ved f.eks. at spise frokost med en nævning.

I retten skal advokaten føre sin klients sag, hvor god eller dårlig den er, jf. afsnit 6.2. Advokaten har ikke bedre materiale at bygge sin indsats på end klientens sag. Opgaven for advokaten er at sikre, at

klienten får sin ret på grundlag af det foreliggende materiale. Hvis advokaten ikke mener, at sagen er god nok, må advokaten overveje at sige opgaven fra over for klienten fra begyndelsen.

Det er ikke til gavn for hverken klienten eller retten, at advokaten fører en sag – som advokaten aldrig har troet på – ved at gøre vold på sig selv. Der er dog ikke noget til hinder for, at advokaten får instruks fra klienten til at procedere en sag, som advokaten ikke tror kan vindes. Dette forudsætter, at advokaten har gjort det klart for klienten, hvorledes sagen efter advokatens opfattelse står, og at advokaten er i stand til at føre sagen på en for klienten tilfredsstillende og tilstrækkelig overbevisende måde.

7.2 MYNDIGHEDER

Advokatens klientvaretagelse er begrænset af pligten til at optræde respektfuldt over for myndighederne – og dermed over for samfundet, jf. afsnit 1.2. Disse to hensyn er jævnligt modstridende, og forholdet mellem dem må løbende overvejes af advokaten.

Når advokaten f.eks. rådgiver sin klient i forhold til skattemyndighederne, kan advokaten hjælpe klienten ved, med lovlige midler, at udnytte de muligheder, lovgivningen giver for at forbedre klientens skattemæssige situation. Advokaten må derimod ikke på nogen måde medvirke til, at klienten opnår fordele på urigtigt eller fiktivt grundlag. Det er advokatens opgave at sige fra over for klienten i sådanne situationer.

Advokatens pligter over for myndighederne omfatter pligten til at forsyne myndighederne med nødvendige oplysninger, så vidt muligt at besvare myndighedernes spørgsmål og at efterkomme myndighedernes anmodninger i konkrete sager inden for rimelig tid.

Det siger desuden sig selv, at advokaten i forholdet til myndighederne skal tale sandt og ikke må fremsætte grundløse beskyldninger eller trusler. Dette gælder ikke mindst, når advokaten attesterer forhold over for en myndighed.

Det er tilladt advokaten at forsøge at udøve lobbyvirksomhed for klienten over for myndighederne, men der bør ikke være tvivl om i hvilken sammenhæng og for hvilken klient, advokaten optræder.

Nogle klientgrupper ser på advokatens uretmæssige angreb på

myndighederne som tegn på, at advokaten er effektiv og ivrigt kæmper for klientens sag. De fleste klienter har dog forståelse for, at der er en grænse for, hvor langt advokaten kan gå i den retning.

7.3 ANDRE ADVOKATER

Advokatstanden udgør en profession, der overordnet med støtte i retsplejen skal sikre, at der 'plejes ret', jf. afsnit 3.1. Advokaten bliver således del af en erhvervsgruppe, der er underlagt et fælles offentligt tilsyn. Det har i praksis ført til, at advokater sædvanligvis omtaler hinanden som 'kolleger' – og ikke som 'konkurrenter' – som led i en vis form for kollegialitet.

Oprindeligt var det opfattelsen blandt advokater, at de som medlemmer af den samme stand også var særligt forpligtede over for hinanden. Det medførte, at de advokatetiske regler indeholdt visse 'laugsregler', f.eks. det nu ophævede krav om, at en advokat skulle sikre, at klientens tidligere advokat var fyldestgjort for salær, før advokaten kunne påtage sig sagen. Egentlige laugsregler findes nu ikke længere i AER.

Regler for *god kollegialitet* er praktiske, da disse medvirker til, at retssystemet fungerer på en smidig og hensigtsmæssig måde. Et eksempel herpå er princippet om, at en advokat sender kopi til modpartens advokat af det materiale, der fremsendes til retten. Udviklingen går imidlertid i retning af ikke at give kolleger særbehandling, men at behandle alle – advokater eller ej – anstændigt og hensigtsmæssigt i forhold til den sammenhæng, hvori de indgår.

Advokaten bør kunne handle uden at være følelsesmæssigt involveret i sagen – i modsætning til klienten – og dermed sikre en effektiv fremdrift. Sagen bør aldrig blive et personligt mellemværende mellem advokaterne, så de mister muligheden for at se sagen klart. En af fordelene for klienterne ved at lade advokater føre sagen er netop at sikre, at overblikket bevares og ikke går tabt i følelser, sympatier og antipatier mv.

Et fornuftigt forhold til modpartens advokat er nødvendigt af hensyn til klienten, til retten og til andre, der er involveret i sagens behandling. Det er utilstedeligt, hvis en advokat lader sit dårlige forhold til modpartens advokat øve indflydelse på sin opførsel.

En advokat skal optræde loyalt over for andre advokater i sagen og skal bl.a. sikre, at de andre advokater får de oplysninger, de har krav på. Advokaters professionalitet er normalt tilstrækkeligt til at sikre en hensigtsmæssig omgang med andre advokater.

Hensynet til klienten betyder af og til, at advokaten ikke kan behandle modpartens advokat bedre, end det kræves af reglerne. Hvis klienten f.eks. kræver, at advokaten påstår afvisning i et tilfælde, hvor modpartens advokat ikke er mødt til et indledende retsmøde, kan advokaten således ikke 'redde' kollegaen ved at give møde for kollegaen. Advokater bør f.eks. heller ikke vige tilbage fra at føre sag mod en kollega eller at indgive konkursbegæring mod en kollega eller dennes klient, hvis klienten ønsker dette, og betingelserne herfor er opfyldte.

7.4 ANDRE AKTØRER

7.4.1 Modparten

Det er begrænset, hvor voldsomt advokaten kan gå løs på modparten, da retssystemet har defineret advokatens rolle som en betroet mellemmand mellem klienten og modparten⁶⁰.

Således må advokaten ikke medvirke til at gennemføre krav, som ikke juridisk kan forsvares. En advokat bør f.eks. ikke søge klientens forældede krav inddrevet eller rejse krav mod modparten, som indeholder en renteberegning, der ikke kan findes en juridisk begrundelse for.

Der er i det hele taget et krav om, at advokater skal handle i overensstemmelse med lovgivningen i langt videre omfang, end det er tilfældet for andre borgere. Det gælder ikke bare regler, som det er forbundet med straf at overtræde, men også en række regler, som blot stiller betingelser for, at den ønskede følge kan indtræde.

Advokaten må f.eks. ikke indgive konkursbegæring uden at undersøge, om betingelserne for at afsige konkursdekret er opfyldt, herunder insolvensbetingelsen, eller indlede inkasso af et krav, hvis

⁶⁰ Dette er anderledes i f.eks. USA, hvor retssystemet betragter advokaten som en 'hired gun', der i overensstemmelse med klientens ønsker angriber modparten.

eksistens er tvivlsomt. Tilsvarende er det i strid med god advokat-skik, hvis en advokat indgiver politianmeldelse, uden at der er en vis sandsynlighed for, at en strafbar handling – og dermed mulighed for, at der kan rejses sigtelse – er indtrådt. For disse tilfælde gælder også, at advokaten heller ikke kan true med at foretage de nævnte skridt, uden at betingelserne for at gennemføre handlingerne er opfyldt.

Advokaten har en pligt til at medvirke til, at sagen fremmes behørigt. Dette omfatter overholdelse af frister, udlevering af relevant dokumentation og fornuftig sagsførelse, hvor der f.eks. ikke fremsættes åbenbart grundløse indsigelser. Handler advokaten ikke i overensstemmelse hermed, er det et anslag mod retssystemet og vil kunne sanktioneres.

7.4.2 Vidner og syns- og skøns mænd

Rettens muligheder for at afsige materielt rigtige afgørelser er helt afhængig af, at udtalelser fra vidner og syns- og skøns mænd ikke påvirkes unødigt af processens aktører. Derfor må advokaterne være påpasselige med at kontakte dem.

Der er imidlertid også et hensyn at tage til, at der af procesøkonomiske grunde ikke føres vidner, som er unødvendige. Det er ofte hensigtsmæssigt, at advokaterne forinden hovedforhandlingen søger afklaret, hvad et vidne kan udtale sig om. Advokaten må dog være meget opmærksom på at undgå enhver risiko for at påvirke vidnerne, hvorved deres senere vidneudsagn mister værdi som bevis.

En advokat kan forud for hovedforhandlingen mødes med vidner, som advokaten selv har indkaldt. Advokaten kan også have behov for at mødes med modpartens vidner før hovedforhandlingen, typisk for at kunne forberede sig bedst muligt, inden advokaten skal i retten. Dette er også tilladt under visse forudsætninger. Retningslinjer for advokatens møde med vidner forud for den indenretslige afhøring af dem er at finde i AER.

Under afhøringen er det advokatens opgave at sørge for, at vidnet afgiver en forklaring i tråd med det, vidnet mener at have oplevet og således overensstemmende med rpl. § 184, stk. 1, hvor det hedder “...egnet til at fremkalde en egnet og sandfærdig forklaring.”

Formuleringen af spørgsmålene er vigtige. De må være neutrale. Vidnet må ikke lægges 'ord i munden', og vidnet må ikke direkte eller indirekte trues eller tvinges i retning af en bestemt forklaring. Advokaten må ikke bevidst forvirre vidnet og må normalt ikke foretage bevisførelse om et vidnes troværdighed.

Advokaterne vil ofte have kontakt med en eventuel syns- og skønsmand forud for hovedforhandlingen i forbindelse med gennemførelsen af den forretning, som syns- og skønsmanden er pålagt. Risikoen for påvirkning fra advokaterne af syns- og skønsmænd er imidlertid nok mindre end den tilsvarende risiko for vidner, idet syns- og skønsmænd har en særlig faglig indsigt i det, de senere skal afgive erklæring om.

Der er dog ikke tvivl om, at advokaten alligevel på samme måde som over for vidner skal være opmærksom på ikke at påvirke syns- og skønsmanden. Afhøring af syns- og skønsmanden i retten sker efter samme regler som for vidner. Advokaten hæfter for betalingen af det honorarkrav, som skønsmanden får som følge af advokatens rekvisition af skønsmanden.

Litteratur

“Betænkning om højesteretssagførerprøven, offentlig votering i Højesteret, bevisumiddelbarhed ved Højesteret og Højesterets kompetence i straffesager; nr. 164”, København 1956.

“Betænkning vedrørende Revision af retsplejelovens afsnit om advokater; nr. 871”, København, 1979.

“Betænkning om retsplejelovens regler om advokater; nr. 1479”, København, 2006.

Andersen, Mads Bryde: “Advokatretten”, Advokaternes Serviceselskab, 2005.

Blomquist, Helle: “Lawyers’ Ethics – The Social Construction of Lawyers’ Professionalism. Danish Practicing Lawyers. And some Pre-conditions for Their Ethics”, DJØF’s forlag, 2000.

Bønsing, Sten: “Brancheregler og brancheproses”, DJØF’s forlag, 2001.

Gomard, Bernhard og Kistrup, Michael: “Civilprocessen”, 6. udgave, Karnov Group, 2007.

Hansen, Jørgen: “Advokatgerningen som liberalt erhverv”, Juraconsult, 1986.

Halling-Overgaard, Søren: “Advokaters erstatningsansvar”, 3. udgave, DJØF’s forlag, 2011.

Holm, Mogens & Spang-Hanssen, Henrik Stakemann: “God advokatskik – en håndbog”, 2. udg. ved Bitsch, Henrik, Advokaternes Serviceselskab, 2002.

Jørgensen, Lars Økjær & Lavesen, Martin: "Mediation – ret og rammer", Forlaget Thomson, 2006.

Jørgensen, Lars Økjær & Lavesen, Martin: "De advokatetiske regler – kommentar til de advokatetiske regler, som vedtaget på Advokatrådets møde den 7. april 2011", Advokatsamfundet, 2011.

Kruse, Anders Vinding under medvirken af Søgaard, Kjeld: "Advokatansvaret", 6. udgave, DJØF's forlag, 1990.

Langsted, Lars Bo: "Rådgivning I – Det professionelle erstatningsansvar", Forlaget Thomson, 2004.

Lindencrone, Lars & Werlauff, Erik: "Dansk retspleje", 5. udgave, Karnov Group, 2000.

Markovits, Daniel: "A modern legal ethics: adversary advocacy in a democratic age. 1. Edition, Princeton University Press, 2008.

Pedersen, Axel H: "Det Danske Advokatsamfund 1919-1969", Juristforbundets Forlag, 1969.

Pedersen, Axel H: "Indledning til advokatgerningen I", og "Indledning til advokatgerningen II", 2. udgave, Juristforbundets Forlag, 1962 og 1963.

Spang-Hanssen, Henrik Stakemann: "Advokatsalærer", ApS Unide, 1985.

Tamm, Ditlev: "Bag kapperne – Danske advokater i det 20. århundrede", Forlaget Thomson, 2007.

Ulfbeck, Vibe: "Erstatningsretlige grænseområder – professionsansvar og advokatansvar", DJØF's forlag, 2. udgave, 2010.

Verner, Jørgen: "Samvirkende advokaters erstatningsansvar", DJØF's forlag, 1993.

Forkortelser

AER	De Advokatetiske Regler
Aftl.	Aftaleloven
ANK	Advokatnævnets kendelse
ANÅ	Advokatnævnets Årsberetning
Bkg.	Bekendtgørelse
CCBE	Advokatrådenes fællesrepræsentation i EU
EMD	Den Europæiske Menneskeretsdomstol
EMRK	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
EU	Den Europæiske Union
FN	De Forenede Nationer
FT	Folketingstidende
Fvl.	Forvaltningsloven
Grl.	Grundloven
H	Højesterets dom eller kendelse
Hvidvl.	Hvidvaskningsloven
IBA	International Bar Association
Kkl.	Konkurrenceloven
Lovbkg.	Lovbekendtgørelse
LT	Lovtidende
MDP	Multidisciplinært Partnerskab
Mfl.	Markedsføringsloven
Offl.	Offentlighedsloven
Pdl.	Persondataloven
Revl.	Revisorloven
Rpl.	Retsplejeloven
SH	Sø- og Handelsrettens dom eller kendelse
Sl.	Selskabsloven
Strfl.	Straffeloven
U	Ugeskrift for Retsvæsen
V	Vestre Landsrets dom eller kendelse
Ø	Østre Landsrets dom eller kendelse

Stikordsregister

Access to justice	37
Adfærdsklage	46
Administration	17
Advokatfuldmægtig	15, 32
Advokatmødet	46
Advokatnævnet	26, 46, 48, 53, 59
Advokatrådet	26, 30, 46, 49
Advokatsamfundet	13, 26, 45, 59
Advokatsamfundets Erstatningsfond	19, 46, 103
Advokatselskaber	33, 69
Advokatskifte	92
Advokatuddannelsen	18, 61
Advokatvirksomhed	22, 24, 62, 63, 64
AER	30, 32, 107
Afsmitning	84
Aftaleforhold	90
Aktievederlag	100
Akzo Nobel-dom	21
Alternative konfliktløsningsmodeller	100
Ambulance chaser	100
Anklageskrift	53
Ansæt advokat	21
Ansvar	68, 101, 102
Ansvarsbegrænsning	103
Ansvarsfraskrivelse	103
Appearance	24
Basic Principles	37
Beneficeret	22, 88
Berettigede hensyn	27, 89
Beslutninger	19
Bestyrelsesarbejde	16, 24

Betroede midler	47, 49, 96
Billigste rådgivning	100
Brevpapir	63
Cand. jur.	14
CCBE	37
Chinese walls	84
Code of Conduct	37, 67
Contingency fee	100
Danske Advokater	61
Demokrati	35
Den Særlige Klageret	48
Disciplinært ansvar	102
Disciplinært system	48
Dispositionsret	91
Dommer	12, 74, 80, 104
Efteruddannelse	15, 16, 18, 61
Egenskaber	18
Ejendomsadministration	18
Enkeltmandsvirksomhed	67
Erhvervsstyrelsen	42
Erstatningsansvar	101
Etableringsdirektivet	36
EU	36, 75
EU-advokat	15, 36
Europarådet	38
Faktum	18, 94
FN	37
Folkeret	38
Forbrugerombudsmanden	40
Forbrugerrådet	59
Foreningsfrihed	60
Forhandling	17
Forlig	92

Forretningsdrivende	16
Forsikring	19, 101
Forsvarer	22
Fortabelse af honorar	101
Fortrolighed	75
Frakendelse	53, 55
Fremme ret	13
Fri proces	101
Frit advokatvalg	85
Fællesrepræsentation	83
Følgagtighed	74, 95
Generalklausul	27
God advokatskik	27
Grundig	28
Grundlæggende rettighed	35
Grønberg-dommen	76
Gul kort-ordning	55
Habilitet	14
Hired gun	108
Honorar	97
Hurtighed	27
Hvidvaskloven	77, 93
Hæftelse	69
Høringspart	13
IBA	13
Informationsmæssig asymmetri	12, 95
Inkasso	108
Integritet	12, 74, 95
Interessekollision	95
Interessekonflikt	40, 79
Interessentskab	33, 67
Internationale regler	35
Juridiske rådgiver	40

Jus	18, 94
Justitsministeriet	26, 47, 57, 60
Klage	53
Klient	86
Klientbankkonto	50
Klientkontoerklæring	50
Klientkontovedtægten	47, 50
Klientsamtykke	82
Kolleger	107
Kollegialt tilsyn	51
Koncipering	17
Konkurrenceevne	43
Konkursbegæring	107
Kontorfællesskab	68
Korrespondance	19
Kredsbestyrelse	46
Kvalifikationer	14
Kædesamarbejder	70
Legalitetsprincippet	33
Legal privileg	21, 75
Liberalt erhverv	16, 39
Lille generalklausul	97
Lobbyvirksomhed	106
Lovregulering	26
Mandatar	22
Markedsføring	66, 70
Markedsføringsloven	33, 66
MDP	71
Medejere	32
Mediation	34, 95
Medlemskab	45
Menneskerettigheder	35
Mesterlære	15
Modparten	108

Multidisciplinært partnerskab	71
Multidisciplinært samvirke	70
Myndigheder	106
Møderet	65
Møderetsmonopolet	65
Navngiven advokat	67
No cure, no pay	99
Offentliggøre kendelser	54
Opdrag	89
Oplysning af sag	76
Optimus vir	94
Ordrebekræftelse	91
Organisationsadvokat	12, 22
Overtrædelse af lovgivning	34
Pactum de Quota Litis	99
Partsrepræsentation	16, 92
Partnerprøve	27
Persondataloven	78
Politianmeldelse	56, 109
Principielle grunde	95
Procesfuldmagt	91
Profession	12, 38, 107
Professionsansvar	102
Projektarbejde	17
Prokurator	56
Referencer	66
Regel- og Tilsynsudvalget	49, 52, 103
Reklamering	66
Retsbeslutning	90
Retshjælp	101
Retshjælpsforsikring	101
Retssamfundet	10, 61, 65, 73, 104
Retssikkerhed	10, 19, 53, 65, 75

Retssagsbehandling	15, 66
Retsstat	10, 13, 35
Retssystemet	15, 18, 65, 89, 107
Retsvidenskabsmanden	12
Retten	104
Rettergangsfuldmagt	91
Revisor	39, 41, 51
Revisorloven	41, 80
Revisorundersøgelse	50
Rigsadvokaten	52
Rimeligt salær	96
Rpl. § 60	74
Rpl. § 61	74
Rpl. § 119, stk. 2	14
Rpl. § 120, stk. 1	11
Rpl. § 124	22, 62, 69, 73
Rpl. § 125	74
Rpl. § 126, stk. 1	27, 32, 40
Rpl. § 126, stk. 2	97
Rpl. § 126, stk. 4	25
Rpl. § 127	47, 50
Rpl § 127a	33
Rpl. § 129	75
Rpl. § 143	45
Rpl. § 147d	53
Rpl. § 168	77
Rpl. § 170, stk. 2	78
Rpl. § 184, stk. 1	109
Rpl. § 260, stk. 2	65
Rådgivning	12, 16, 39, 40
Sagfører	57
Salæraftaler	99
Salærklage	55
Salærparametre	98
Salærrov	98
Samarbejder mellem advokater	69

Samvittighedsfuld	28
Selskabsloven	24
Selvregulering	39, 47
Selvtægt	76
Servicedirektivet	36
Smøleri	29
Småsagsproces	66
Straffeloven	76
Strategivalg	95
Statsadvokaten for Økonomisk Kriminalitet	77, 93
Straffesager	23
Syn- og skøn	100, 109
Særlig stilling	11
Tavshedspligt	11, 19, 75
Tid	98
Tillid	26, 28, 42, 48, 86
Tilsyn	11, 40, 102, 107
Titel	11, 20
Tjестesteforhold	20
Tjenesteydelsesdirektivet	36
Troværdighed	74, 86
Uafhængighed	10, 19, 73, 99
Uddannelse	11
Uden for virksomhed	25, 29
Udtræden	93, 101
Unmack-Larsen-dommen	84
Uopsigelighed	74
Upartiskhed	74, 105
Varemærke	11
Vejledende salærtakster	67
Videndeling	70
Vidner	109
Vidneudelukkelse	77
Vildlede retten	104

Vinkelskriverloven	40
Virksomhedsadvokat	20, 32
Virksomhedsformer	67
Vold	25, 34
Voldgiftsdommer	34
Wouters-dom	46, 71

Alle, der beskæftiger sig inden for advokathvervet, har brug for at vide, hvilke retlige og etiske regler, der gælder for en advokat – hvad er god advokatskik, hvad er baggrunden for reglerne, og hvor er grænserne? Bogen sætter fokus på advokatetik med det mål, at læseren skal få lettere ved at håndtere et advokatetisk dilemma og således forstå advokatens moralske og juridiske forpligtelser.

Denne bog er ment som en introduktion til advokatretten. Den behandler spørgsmål om, hvilken rolle advokaten har i samfundet, om hvilken regulering advokathvervet er underlagt, om hvad der skal forstås ved advokatvirksomhed, om hvilke grundlæggende principper advokaten skal efterleve og om advokatens forhold til sin klient og andre interessenter.

Bogen er skrevet i opdrag fra Advokatsamfundet og anvendes som pensum på advokatuddannelsen. Bogen kan også anvendes som et godt værktøj for alle danske advokater.

Bogens sprog og struktur gør den læsevenlig og henvender sig til alle med interesse for det danske retssystem.

De to forfattere er begge advokater og har i en årrække arbejdet med og undervist i advokatetik.

Den nu foreliggende anden udgave tager højde for den udvikling, som har været i praksis siden 2008 og Advokatrådets udgivelse af nye advokatetiske regler 2011.

ISBN: 978-87-89741-23-9